

**T.C.
ONDOKUZ MAYIS ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
KADIN VE AİLE ARAŞTIRMALARI ANA BİLİM DALI**

**ROMANTİK İLİŞKİLERDE DUYGUSAL İSTİSMARIN
YETİŞKİN BAĞLANMA STİLLERİ VE ÇELİŞİK DUYGULU
CİNSİYETÇİLİK AÇISINDAN İNCELENMESİ**

Yüksek Lisans Tezi

Elif ÜSTÜNEL

Danışman
Doç. Dr. Meryem VURAL BATIK

SAMSUN
2025

**T.C.
ONDOKUZ MAYIS ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
KADIN VE AİLE ARAŞTIRMALARI ANA BİLİM DALI**

**ROMANTİK İLİŞKİLERDE DUYGUSAL İSTİSMARIN
YETİŞKİN BAĞLANMA STİLLERİ VE ÇELİŞİK DUYGULU
CİNSİYETÇİLİK AÇISINDAN İNCELENMESİ**

Yüksek Lisans Tezi

Elif ÜSTÜNEL

Danışman

Doç. Dr. Meryem VURAL BATIK

SAMSUN
2025

TEZ KABUL VE ONAYI

Elif ÜSTÜNEL tarafından, **Doç. Dr. Meryem VURAL BATIK** danışmanlığında hazırlanan **“ROMANTİK İLİŞKİLERDE DUYGUSAL İSTİSMARIN YETİŞKİN BAĞLANMA STİLLERİ VE ÇELİŞİK DUYGULU CİNSİYETÇİLİK AÇISINDAN İNCELENMESİ”** başlıklı bu çalışma, jürimiz tarafından 7.7.2025 tarihinde yapılan sınav sonucunda oy birliği ile başarılı bulunarak Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

	Unvanı Adı Soyadı Üniversitesi Ana Bilim/Ana Sanat Dalı	Sonuç
Başkan	Prof.Dr. Seher BALCI ÇELİK Ondokuz Mayıs Üniversitesi Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Ana Bilim Dalı	☒ Kabul ☐ Ret
Üye	Doç.Dr. Meryem VURAL BATIK Ondokuz Mayıs Üniversitesi Zihin Engelliler Eğitimi Ana Bilim Dalı	☒ Kabul ☐ Ret
Üye	Dr.Öğr.Üyesi Fatih ORDU Samsun Üniversitesi Klinik Psikoloji Ana Bilim Dalı	☒ Kabul ☐ Ret

Bu tez, Enstitü Yönetim Kurulunca belirlenen ve yukarıda adları yazılı jüri üyeleri tarafından uygun görülmüştür.

Prof. Dr. Faik Ahmet SESLİ
Enstitü Müdürü

BİLİMSEL ETİĞE UYGUNLUK BEYANI

Hazırladığım Yüksek Lisans tezinin bütün aşamalarında bilimsel etiğe ve akademik kurallara riayet ettiğimi, çalışmada doğrudan veya dolaylı olarak kullandığım her alıntıya kaynak gösterdiğimi ve yararlandığım eserlerin Kaynaklar'da gösterilenlerden oluştuğunu, her unsurun enstitü yazım kılavuzuna uygun yazıldığını ve TÜBİTAK Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu Yönetmeliği'nin 3. bölüm 9. maddesinde belirtilen durumlara aykırı davranılmadığını taahhüt ve beyan ederim.

Etik Kurul Gerekli mi ?

Evet ☒ (Gerekli ise ekler kısmına ekleyiniz)

Hayır ☐

11/07/2025
Elif ÜSTÜNEL

TEZ ÇALIŞMASI ÖZGÜNLÜK RAPORU BEYANI

Tez Başlığı: ROMANTİK İLİŞKİLERDE DUYGUSAL İSTİSMARIN YETİŞKİN BAĞLANMA STİLLERİ VE ÇELİŞİK DUYGULU CİNSİYETÇİLİK AÇISINDAN İNCELENMESİ

Yukarıda başlığı belirtilen tez çalışması için şahsım tarafından 11.07.2025 tarihinde intihal tespit programından alınmış olan özgünlük raporu sonucunda;

Benzerlik oranı : % 9

Tek kaynak oranı : % 2 çıkmıştır.

11/07/2025
Doç. Dr. Meryem VURAL BATIK

ÖZET

ROMANTİK İLİŞKİLERDE DUYGUSAL İSTİSMARIN YETİŞKİN BAĞLANMA STİLLERİ VE ÇELİŞİK DUYGULU CİNSİYETÇİLİK AÇISINDAN İNCELENMESİ

Elif ÜSTÜNEL

Ondokuz Mayıs Üniversitesi

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü

Kadın ve Aile Araştırmaları Ana Bilim Dalı

Yüksek Lisans, Temmuz/2025

Danışman: Doç. Dr. Meryem VURAL BATIK

Bu araştırmada romantik ilişkilerde duygusal istismar olgusu, yetişkin bağlanma stilleri ve çelişik duygulu cinsiyetçilik bağlamında incelenmiştir. Araştırma, çelişik duygulu cinsiyetçiliğin, kadınların ve erkeklerin romantik ilişkilerdeki rollerini ve bu rollerin, ilişkilerdeki duygusal istismar biçimlerini nasıl etkilediğini daha derinlemesine incelemeyi amaçlamaktadır. Nicel araştırma yöntemlerinden ilişkisel tarama modeli kullanılarak gerçekleştirilen araştırmaya 18–60 yaş arası 352 kadın ve 150 erkek olmak üzere toplam 502 yetişkin birey katılmıştır. Çalışmada veri toplama araçları olarak “Kişisel Bilgi Formu, Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri-II, Çok Boyutlu Duygusal İstismar Ölçeği–Kısa Formu, Çelişik Duygulu Cinsiyetçilik Ölçeği ve Erkeklerle İlişkin Çelişik Duygular Ölçeği” kullanılmıştır. Araştırma bulguları hem bireysel hem de toplumsal düzeydeki etkenlerin romantik ilişkilerdeki istismar deneyimlerini anlamada önemli rol oynadığını ortaya koymaktadır. Kadın katılımcılarda kaygılı bağlanma stili ile maruz kalınan duygusal istismar pozitif yönde anlamlı ilişki göstermiş; bu ilişkiye erkeklere yönelik düşmanca cinsiyetçiliğin aracı bir rol üstlendiği bulunmuştur. Erkek katılımcılar açısından kaygılı bağlanma ile duygusal istismara maruz kalma arasında anlamlı bir ilişki saptanmış ancak çelişik duygulu cinsiyetçilik bu ilişkide aracılık sergilememiştir. Ayrıca, erkeklerin kadınlara kıyasla daha yüksek düzeyde duygusal istismara maruz kaldığı görülmüş, bu durum literatürde erkek mağduriyetine ilişkin eksikliklere dikkat çekmiştir. Araştırmanın sonuçları duygusal istismarın geçmiş yaşantılarla da etkileşimli biçimde ortaya çıktığını göstermektedir. Yetişkin bağlanma stilleri ile çelişik duygulu cinsiyetçilik tutumlarının birlikte ele alınması, romantik ilişkilerdeki güç dengesizliklerinin ve istismar risklerinin daha iyi anlaşılmasına katkı sağlamaktadır. Özellikle kadınlarda düşmanca cinsiyetçilik ve bağlanma güvensizliği arasındaki etkileşimli dinamik, toplumsal cinsiyet eşitliğinin yalnızca erkeklerin tutumlarıyla değil, kadınların da içselleştirdikleri inanç kalıplarıyla derinleştirilmesi gerektiğini göstermektedir. Literatüre sunduğu özgün katkılarla bu çalışma hem klinik uygulamalarda hem de toplumsal cinsiyet temelli politikaların geliştirilmesinde rehberlik edebilecek niteliktedir.

Anahtar Sözcükler: Duygusal istismar, Cinsiyetçilik, Bağlanma stili, Düşmanca cinsiyetçilik, Koruyucu cinsiyetçilik.

ABSTRACT

INVESTIGATION OF EMOTIONAL ABUSE IN ROMANTIC RELATIONSHIPS IN TERM OF ADULT ATTACHMENT STYLES AND AMBIVALENT SEXISM

Elif ÜSTÜNEL

Ondokuz Mayıs University

Institute of Graduate Studies

Department of Women and Family Studies Programme

Master, July/2025

Supervisor: Assoc. Prof. Dr. Meryem VURAL BATIK

This study examined of emotional abuse in romantic relationships in the context of adult attachment styles and ambivalent sexism. The research aims to examine in depth the roles of ambivalent sexism in romantic relationships and how these roles affect forms of emotional abuse in relationships. A total of 502 adults, 352 female and 150 male, between the ages of 18 and 60, participated in the study, which was carried out with the relational screening model. The data collection tools were the “Personal Information Form, Experiences in Close Relationships Inventory-II, Multidimensional Emotional Abuse Scale–Short Form, Ambiguous Sexism Scale and Ambiguous Feelings Towards Men Scale.” The research findings reveal that both individual and societal factors play an important role in understanding abuse experiences in romantic relationships. In female participants, anxious attachment style and emotional abuse were significantly positively correlated; hostile sexism towards men was found to mediate this relationship. In male participants, a significant relationship was found between anxious attachment and emotional abuse, but ambivalent sexism did not mediate this relationship. In addition, men were found to be more emotionally abused than women, drawing attention to the gaps in the literature on male victimization. The results of the study show that emotional abuse also occurs in an interactive manner with past experiences. Considering adult attachment styles and ambivalent sexism attitudes together contributes to a better understanding of power imbalances and abuse risks in romantic relationships. The interactive dynamic between hostile sexism and attachment insecurity, especially in women, shows that gender equality should be deepened not only with men's attitudes but also with the belief patterns that women internalize. With its original contributions to the literature, this study can guide both clinical practice and the development of gender-based policies.

Keywords: Emotional abuse, Sexism, Attachment style, Hostile sexism, Benevolent sexism.

ÖN SÖZ VE TEŞEKKÜR

Bu tez çalışması, akademik yaşamımın önemli bir dönüm noktasını simgelerken, aynı zamanda hayatımda derin izler bırakan insanların desteğiyle şekillenmiştir. Bilimsel bilgiye duyduğum merak, karşılaştığım zorluklara rağmen beni bu noktaya taşıyan en büyük motivasyon kaynağım oldu. Bu süreçte hem akademik hem de kişisel olarak büyümeme katkı sağlayan herkese içtenlikle teşekkür ederim.

Bu çalışmanın her aşamasında bilgi birikimi, yönlendirmeleri ve sabrıyla bana rehberlik eden çok değerli tez danışmanım Sayın Doç. Dr. Meryem VURAL BATIK'a en içten teşekkürlerimi sunuyorum. Akademik yolculuğum boyunca bana gösterdiğiniz ilgi ve destek, bu tezin oluşmasında büyük rol oynamıştır.

Hayatım boyunca bana koşulsuz sevgi, destek ve güç veren canım aileme; sevgili anneme, babama ve abime teşekkür etmek istiyorum. Bugün ayakta duran, güçlü bir kadın olmamda en büyük pay sizlere ait. Varlığınız, inancınız ve sevgileriniz her zaman yolumu aydınlattı.

Son olarak bu tez çalışmasını, ileride güçlü, başarılı ve özgür bireyler olmalarını tüm kalbimle dilediğim sevgili yeğenlerim Öykü ve Yağmur'a ithaf ediyorum. Umuyorum ki bu satırlar, kendi yollarını çizerken onlara ilham verir.

Elif ÜSTÜNEL

İÇİNDEKİLER

TEZ KABUL VE ONAYI	i
BİLİMSEL ETİĞE UYGUNLUK BEYANI	ii
TEZ ÇALIŞMASI ÖZGÜNLÜK RAPORU BEYANI	ii
ÖZET	iii
ABSTRACT	iv
ÖNSÖZ VE TEŞEKKÜR	v
İÇİNDEKİLER	vi
SİMGELER VE KISALTMALAR	vii
ŞEKİLLER DİZİNİ	viii
TABLOLAR DİZİNİ	ix
1. GİRİŞ	1
1.1. Problem Durumu	1
1.2. Problem Cümlesi ve Alt Problemler	4
1.3. Denenceler	4
1.4. Sayıtlar	5
1.5. Sınırlılıklar	5
1.6. Araştırmanın Önemi	5
1.7. Tanımlar	7
2. KURAMSAL ÇERÇEVE	9
2.1. Romantik İlişkilerde İstismar	9
2.1.1. Romantik İlişkilerde İstismar Çeşitleri	9
2.1.1.1. Fiziksel İstismar	9
2.1.1.2. Cinsel İstismar	10
2.1.1.3. Ekonomik İstismar	11
2.1.1.4. Duygusal İstismar	12
2.1.2. Romantik İlişkilerde İstismarın Nedenlerine İlişkin Kuramlar	14
2.1.2.1. Feminist Kuram	14
2.1.2.2. Sosyal Öğrenme Kuramı	15
2.1.2.3. Güç Kuramı (Çatışma Kuramı)	17
2.1.2.4. Bağlamsal Çerçeve Modeli	18
2.1.2.5. Bağlanma Kuramı	18
2.2. Yetişkin Bağlanma Stilleri	19
2.2.1. Bağlanma Kuramı	19
2.2.1.1. Bowlby'nin Bağlanma Kuramı	20
2.2.1.2. Ainsworth'un Bağlanma Kuramı	21
2.2.1.3. Hazan ve Shaver'ın Yetişkin Bağlanma Teorisi	23
2.2.1.4. Bartholomew ve Horowitz-Dörtlü Bağlanma Modeli	24
2.2.2. Bağlanma Stillerinin Romantik İlişkilerdeki Rolü	25
2.3. Çelişik Duygulu Cinsiyetçilik	27
2.3.1. Romantik İlişkilerde Çelişik Duygulu Cinsiyetçilik	29
2.3.2. Kadınlara Yönelik Çelişik Duygulu Cinsiyetçilik	31
2.3.2.1. Düşmanca Cinsiyetçilik	33
2.3.2.2. Korumacı Cinsiyetçilik	35
2.3.3. Erkeklerle Yönelik Çelişik Duygulu Cinsiyetçilik	37
2.3.3.1. Düşmanca Cinsiyetçilik	39
2.3.3.2. Korumacı Cinsiyetçilik	41
2.4. İlgili Araştırmalar	43
2.4.1. Duygusal İstismar ile İlgili Yurt İçi Araştırmalar	43
2.4.2. Duygusal İstismar ile İlgili Yurt Dışı Araştırmalar	46
2.4.3. Yetişkin Bağlanma Stilleri ile İlgili Yurt İçi Araştırmalar	49
2.4.4. Yetişkin Bağlanma Stilleri ile İlgili Yurt Dışı Araştırmalar	52
2.4.5. Kadınlara Yönelik Çelişik Duygulu Cinsiyetçilikle İlgili Yurt İçi Araştırmalar	53
2.4.6. Kadınlara Yönelik Çelişik Duygulu Cinsiyetçilikle İlgili Yurt Dışı Araştırmalar	57

2.4.7. Erkeklerle Yönelik Çelişik Duygulu Cinsiyetçilikle İlgili Yurt İçi Araştırmalar..	58
2.4.8. Erkeklerle Yönelik Çelişik Duygulu Cinsiyetçilikle İlgili Yurt Dışı Araştırmalar	60
3. YÖNTEM	63
3.1. Araştırmanın Modeli	63
3.2. Araştırma Grubu	63
3.3. Veri Toplama Araçları	64
3.3.1. Kişisel Bilgi Formu	65
3.3.2. Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri-II	65
3.3.3. Çok Boyutlu Duygusal İstismar Ölçeği – Kısa Formu.....	65
3.3.4. Çelişik Duygulu Cinsiyetçilik Ölçeği.....	66
3.3.5. Erkeklerle İlişkin Çelişik Duygulu Cinsiyetçilik Ölçeği.....	66
3.4. Verilerin Toplanması ve Etik Onayı	66
3.5. Verilerin Analizi	67
4. BULGULAR.....	68
4.1. Betimsel Analizler	68
4.2. Çelişik Duygulu Cinsiyetçiliğin Aracı Rolüne İlişkin Bulgular	69
4.3. Değişkenlere İlişkin ANOVA Sonuçları.....	71
5. TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER	72
5.1. Tartışma	72
5.2. Sonuç	84
5.3. Öneriler	86
5.3.1. Araştırmacılara Öneriler.....	86
5.3.2. Uygulayıcılara Öneriler.....	86
EKLER	104
Ek 1. Etik Kurul Onay Formu	104
Ek 2. Kişisel Bilgi Formu	105
Ek 3: Çok Boyutlu Duygusal İstismar Ölçeği-Kısa Formu	106
Ek 4. Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri-II	107
Ek 5. Çelişik Duygulu Cinsiyetçilik Ölçeği.....	108
Ek 6. Erkeklerle İlişkin Çelişik Duygulu Cinsiyetçilik Ölçeği	109
ÖZ GEÇMİŞ.....	110

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 3.1. Aracılık modeli	83
Şekil 4.1. Kadınlarda erkeklere ilişkin düşmanca cinsiyetçiliğin aracı modeli	70

TABLÖLAR DİZİNİ

Tablo 3.1. Katılımcıların demografik özellikleri	64
Tablo 4.1. Kadınlardan alınan verilere ilişkin istatistikler ve korelasyon katsayıları 68	
Tablo 4.2. Erkeklerden alınan verilere ilişkin betimsel istatistikler ve korelasyon katsayıları.....	69
Tablo 4.3. Kadınlarda maruz kalınan duygusal istismarın yordayıcıları	69
Tablo 4.4. Erkeklerde maruz kalınan duygusal istismarın yordayıcıları	70
Tablo 4.5. Duygusal istismarın cinsiyete göre farklılaşma durumuna ilişkin bağımsız örneklem t testi sonuçları.....	71
Tablo 4.6. Duygusal istismarın duygusal ihmale göre farklılaşma durumuna ilişkin ANOVA sonucu.....	71

1. GİRİŞ

Bu bölümde araştırmanın problem durumu, amacı ve önemi, alt problemleri, hipotezleri, varsayımları ve sınırlılıklarına ilişkin bilgiler sunulmuştur.

1.1. Problem Durumu

Romantik ilişkiler, bireylerin yaşamında duygusal, sosyal ve psikolojik boyutlarda önemli bir yer tutmaktadır. Sağlıklı romantik ilişkiler bireylerin mutluluğunu artırabilirken, ilişki içinde yaşanan sorunlar bireylerin psikolojik iyi oluşlarını olumsuz yönde etkileyebilir. Bu sorunların başında, fiziksel şiddet kadar yıkıcı etkileri olabilen duygusal istismar yer almaktadır.

Romantik ilişkilerde görülen şiddet, partner ya da eş istismarı olarak tanımlanmaktadır (Öngün ve Ünsal, 2018). Bu tür bir ilişkide güç ve kontrol sağlama veya zarar verme amacıyla sergilenen davranışlar, duygusal bağlamda genellikle "istismar" terimiyle açıklanmaktadır (Kılınçer ve Dost, 2012). Merrell (2001), romantik ilişkilerdeki istismarı, duygusal bir birliktelik içinde olan bireylerin birbirlerine karşı ya da bir tarafın diğerine yönelik olarak uyguladığı psikolojik, fiziksel ve cinsel baskılarla güç ve kontrol elde etme çabası olarak tanımlamaktadır. Partnerlerin birbirlerine uyguladığı fiziksel, cinsel ve duygusal zararları içeren romantik ilişki istismarının (Saltzman vd., 2002) boyutlarından duygusal istismar, fiziksel güç kullanılmaksızın gerçekleştirilen ve ilişkide psikolojik zarar veren davranışları içermektedir (Loring, 1994).

Bir kişinin partnerine yönelik psikolojik baskı ve manipülasyon yöntemleri kullanarak kontrol kurmaya çalışması olarak tanımlanan duygusal istismar, sözlü aşağılama, tehdit, partnerin özgüvenini kırma ya da partnerin sosyal ilişkilerini kısıtlama (Evans vd., 2008), bağırma, küçümseyici ifadeler, alay, duygusal ilgisizlik ya da sevgiyi esirgeme (Mouradian, 2000) gibi davranışları içermektedir. Duygusal istismar, fiziksel şiddet kadar kolay fark edilemediği için çoğu zaman göz ardı edilir ve mağdurlar, yaşadıkları durumun istismar olduğunun farkında olmayabilir (Mouradian, 2000). Duygusal istismar, mağdurların benlik saygısını azaltarak depresyon, kaygı ve travma sonrası stres bozukluğu gibi psikolojik sorunlara yol açabilir (Walker, 2009). Ayrıca, mağdurların destek sistemlerinden uzaklaşmalarına neden olan bu tür ilişkiler, izolasyon ve yalnızlık duygularını artırmaktadır (Merrell, 2001).

Duygusal istismarın ortaya çıkışını ve devam etmesinde etkili olan faktörler arasında bireylerin bağlanma stilleri önemli bir yer tutmaktadır. Bağlanma kuramları, bireyin erken çocukluk döneminde birincil bakım verenle kurduğu ilişkinin, yaşamının ilerleyen dönemlerinde kişilerarası ilişkilerini nasıl etkilediğini açıklamaktadır (Bowlby, 1988). Bowlby (1973), bağlanma kuramında “güvenli, kaygılı-kararsız ve kaçınan bağlanma” olmak üzere üç ana bağlanma türünden bahsetmiş; Ainsworth vd. (1978), korkulu-kaçınan bağlanma adı verilen dördüncü bir tür daha tanımlamıştır. Bartholomew ve Horowitz (1991) ise, Dörtlü Bağlanma Modeli, bireylerin bağlanma eğilimlerini güvenli, saplantılı, kayıtsız ve korkulu olmak üzere dört temel biçimde sınıflandırmaktadır. Daha sonra Brennan ve arkadaşları (1998), bu yaklaşımı genişleterek bağlanma biçimlerinin iki temel boyutta incelenebileceğini öne sürmüşlerdir: bağlanmaya yönelik kaygı ve bağlanmadan kaçınma. Bağlanmaya ilişkin kaygı boyutu; yoğun bir yakınlık arayışı, sürekli sosyal destek ihtiyacı, terk edilme ve reddedilme korkusu ile bu tür tehditlere karşı sürekli bir tetikte olma hâlini kapsamaktadır. Diğer yandan, bağlanmadan kaçınma boyutu ise; duygusal yakınlıktan kaçınma, samimiyetten rahatsızlık duyma ve sosyal destek arayışına girmemek adına aşırı bireysel bağımsızlık eğilimini ifade etmektedir. Bu bağlanma stillerinin, duygusal istismara yatkınlıkta belirleyici olduğu belirtilmektedir (Young, 1999; Young vd., 2003). Örneğin, kaygılı bağlanma stiline sahip bireylerin partnerlerinin onayını kazanmak için manipülatif davranışlara maruz kalmaya daha açık olduğu; kaçınan bağlanma stiline sahip bireylerin ise partnerlerinin duygusal ihtiyaçlarını görmezden gelerek ilişki dinamiklerini olumsuz etkileyebileceği öne sürülmektedir (Karataş ve Gökçakan, 2021). Bağlanma biçiminin, yetişkinlikte bireyin psikolojik, sosyal ve davranışsal durumunu şekillendirmede önemli bir rol oynadığı açıktır.

Duygusal istismarın bireysel bağlanma stilleriyle ilişkilendirilmesinin yanı sıra, bu istismarı besleyen toplumsal cinsiyet normları ve cinsiyetçi tutumları da dikkate almak gerekir. Mouradian (2000), duygusal istismarın, toplumsal normlar ve cinsiyet rolleriyle desteklenebileceğini, bu sebeple toplumsal farkındalığın artırılması gerektiğine vurgu yapmaktadır. Kadınlar ve erkekler arasındaki biyolojik ve toplumsal rol farklılıklarının vurgulanması ve bu farklılıkların abartılması; erkekliğin güç, yüksek statü ve üstünlükle ilişkilendirilmesi sonucunda, kadınların siyasi, ekonomik ve toplumsal güç bakımından daha zayıf bir duruma düşürülmesi ve ayrımcılığa maruz kalması cinsiyetçilik olarak tanımlanmaktadır (Sakallı-Uğurlu, 2003). Çelişik duygulu

cinsiyetçilik teorisi ise (Glick ve Fiske, 1996), toplumsal cinsiyet eşitsizliklerinin yalnızca açıkça düşmanca tutumlarla değil, aynı zamanda koruyucu ve sözde olumlu tutumlarla da sürdürüldüğünü vurgulamaktadır.

Düşmanca cinsiyetçilik, baskıcı ataerkillik (kadın üzerinde egemenlik kurma ve onu kontrol etme arzusu), cinsiyetler arası rekabetçi farklılaştırma (kadın-erkek arasındaki farkların algılanması ve abartılması) ve düşmanca heteroseksüellik (kadının cinsel çekiciliği ile erkeği manipüle edebileceği korkusu) unsurlarından beslenmektedir. Korumacı cinsiyetçilik ise kadının düşük statüsünü ve erkek egemenliğini daha olumlu bir yaklaşımla ifade eder. Kadınların zayıf olduklarını ve erkek korumasına ihtiyaç duyduklarını ima eden bu anlayış, "onlara yardım etme", "onları koruma" ve "onları el üstünde tutma" gibi davranışlarla kendini gösterir (Sakallı-Uğurlu, 2002). Her iki tür cinsiyetçilik de kadınların bağımsızlıklarını sınırlarken, erkekleri ise duygusal olarak mesafeli ve baskın olmaya zorlayan toplumsal kalıpları güçlendirmektedir (Glick ve Fiske, 2001).

Kadınlara yönelik çelişik duygulu cinsiyetçilik kadar, erkeklere yönelik tutumların da romantik ilişkilerde önemli etkileri vardır. Erkeklere yönelik çelişik cinsiyetçilik, erkeklerin güçlü, otoriter ve duygusal olarak mesafeli olması gerektiği yönündeki beklentileri içerir. Bu durum, erkeklerin duygularını bastırmasına ve ilişkilerde toksik davranışlar sergilemesine yol açabilir. Örneğin, erkeklere yönelik düşmanca cinsiyetçilik, erkeklerin eşit bir ilişki yürütmek yerine kontrolü elinde tutmaya çalışmasıyla sonuçlanabilirken; koruyucu cinsiyetçilik, erkeklerin partnerlerine aşırı korumacı bir tutum sergilemesine ve hatta onları kısıtlamalarına neden olabilir (Thompson ve Bennett, 2015).

Güncel araştırmalar, düşmanca cinsiyetçiliğin yakın ilişkilerde şiddet eğilimlerini anlamada önemli bir yordayıcı değişken olduğunu ortaya koymaktadır (Ibabe vd., 2016). Öte yandan, erkeklerde korumacı cinsiyetçilik düzeyinin artmasıyla birlikte, kadınların hem maruz kaldığı hem de uyguladığı şiddet davranışlarında azalma gözlemlendiği bildirilmektedir (Aras, 2022). Romantik ilişkilerde yaşanan şiddet aynı zamanda korkulu ve kayıtsız bağlanma ile ilişkilidir (Doumas vd., 2008; Efe, 2021; Karakurt vd., 2013). Araştırmalar, bağlanma stilleri, çelişik duygulu cinsiyetçilik ve duygusal istismarı ayrı ayrı ele almış; ancak bu üç faktörün birbiriyle nasıl etkileşim içinde olduğunu kapsamlı bir şekilde incelememiştir. Bu bağlamda, mevcut araştırma romantik ilişkilerdeki duygusal istismarı, bağlanma stilleri ve çelişik

duygulu cinsiyetçilik bağlamında ele alarak, bu üç faktörün birbirinden nasıl etkilendiğini açıklamayı hedeflemektedir. Romantik ilişkilerde şiddetin sadece duygusal istismar boyutunun ele alındığı bu araştırmada, yakın ilişkilerde bağlanma stilleri olan kaygı ve kaçınma boyutları tarafından ne derece yordandığı, bu ilişkiye düşmanca ve korumacı çelişik cinsiyetçiliğin aracılık edip etmediği kadınlar ve erkekler açısından ayrı ayrı incelenmiştir.

1.2. Problem Cümlesi ve Alt Problemler

Bu araştırmanın problem cümlesi şu şekildedir:

Romantik ilişkilerde duygusal istismar ile yakın ilişkilerde bağlanma stilleri ve çelişik duygulu cinsiyetçilik arasındaki ilişkiler nasıldır?

Araştırmanın alt problemleri şunlardır:

1. Kadınlarda ve erkeklerde romantik ilişkilerde duygusal istismar, yakın ilişkilerde bağlanma stilleri (kaygı ve kaçınma) ve çelişik duygulu cinsiyetçilik (düşmanca ve koruyucu cinsiyetçilik) puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı ilişkiler var mıdır?
2. Kadınlarda ve erkeklerde çelişik duygulu cinsiyetçilik ve yakın ilişkilerde bağlanma stilleri, romantik ilişkilerde duygusal istismarı anlamlı ölçüde yordamakta mıdır?
3. Kadınlarda ve erkeklerde yetişkin bağlanma stillerinin romantik ilişkilerde duygusal istismar ile ilişkisinde çelişik duygulu cinsiyetçiliğin aracılık rolü bulunmakta mıdır?
4. Romantik ilişkilerde duygusal istismar, kadınlar ve erkekler arasında istatistiksel olarak anlamlı ölçüde farklılık göstermekte midir?
5. Romantik ilişkilerde duygusal istismar, çocukken maruz kalınan duygusal ihmal durumuna göre anlamlı ölçüde farklılık göstermekte midir?

1.3. Denenceler

Araştırmanın denenceleri şunlardır:

1. Kadınlarda ve erkeklerde romantik ilişkilerde duygusal istismar, yakın ilişkilerde bağlanma stilleri (kaygı ve kaçınma) ve çelişik duygulu cinsiyetçilik (düşmanca ve koruyucu cinsiyetçilik) puanları arasında istatistiksel olarak

anlamli iliskiler vardir.

2. Kadınlarda ve erkeklerde çelişik duygulu cinsiyetçilik ve yakın iliskilerde bağlanma stilleri, romantik iliskilerde duygusal istismarı anlamli ölçüde yordamaktadır.
3. Kadınlarda ve erkeklerde yetişkin bağlanma stillerinin romantik iliskilerde duygusal istismar ile iliskisinde çelişik duygulu cinsiyetçiliğin aracılık rolü vardır.
4. Romantik iliskilerde duygusal istismar, kadınlar ve erkekler arasında istatistiksel olarak anlamli farklılık göstermektedir.
5. Romantik iliskilerde duygusal istismar, çocukken maruz kalınan duygusal ihmal durumuna istatistiksel olarak anlamli farklılık göstermektedir.

1.4. Sayıtlar

Bu çalışmanın sayıtları şu şekildedir;

1. Katılımcıların bu araştırmaya gönüllü olarak katıldıkları ve kullanılan ölçekleri samimi ve doğru olarak cevapladıkları varsayılmıştır.
2. Araştırmada örneklem grubunun, evreni temsil ettiği varsayılmıştır.

1.5. Sınırlılıklar

Bu çalışmanın sınırlılıkları şu şekildedir;

1. Bu araştırmada katılımcıların romantik iliskilerdeki duygusal istismar düzeyleri, çelişik duygulu cinsiyetçilik düzeyleri ve yakın iliskilerde bağlanma stilleri düzeyleri ölçeklerden aldıkları puanlar ile sınırlıdır.
2. Araştırmadan elde edilen bulgular kullanılan ölçeklerin ölçtüğü niteliklerle sınırlıdır.
3. Bu araştırma, 2025 yılında araştırmaya katılan 18-60 yaş arası 352 kadın ve 150 erkek ile sınırlıdır.

1.6. Araştırmanın Önemi

Romantik iliskilerde duygusal istismar, son yıllarda giderek daha fazla dikkat çeken ve toplumsal düzeyde ciddi bir sorun olarak kabul edilen bir olgu haline gelmiştir. Ancak, duygusal istismarın fiziksel şiddetle benzerlikleri ve etkilerinin yeterince fark edilmemesi, bu sorunun hem araştırılmasında hem de çözülmesinde

yetersizliklere yol açmaktadır. Duygusal istismar, dışarıdan gözlemlenmesi güç olan bir olgu olmasına karşın, mağdurlar üzerinde uzun vadeli psikolojik etkiler bırakabilmektedir. Bu etkiler arasında özsaygı kaybı, depresyon, anksiyete, stres bozuklukları ve diğer psikolojik rahatsızlıklar yer alabilir. Duygusal istismarın, özellikle romantik ilişkilerde bireylerin yaşam kalitesini önemli ölçüde düşürmesi ve toplumsal dinamikleri olumsuz yönde etkilemesi, bu alanda yapılacak araştırmaların gerekliliğini artırmaktadır.

Bu bağlamda, duygusal istismar ile bağlanma stilleri ve çelişik duygulu cinsiyetçilik arasındaki ilişkiyi inceleyen bu araştırma hem teorik hem de pratik anlamda önemli katkılar sağlamayı hedeflemektedir. Duygusal istismarın yalnızca bireysel bir problem değil, aynı zamanda toplumsal cinsiyet rollerinden ve bireylerin bağlanma stillerinden etkilenen karmaşık bir dinamik olduğunu anlamak, bu olguyu önlemek ve müdahale stratejileri geliştirmek açısından kritik bir öneme sahiptir.

İlk olarak, bağlanma teorisi ve bağlanma stillerinin duygusal istismar üzerindeki etkisinin araştırılması, bu iki kavram arasındaki ilişkiyi daha net bir biçimde ortaya koyacaktır. Bağlanma stilleri, bireylerin romantik ilişkilerdeki davranışlarını ve duygusal ile psikolojik ihtiyaçlarını nasıl karşıladıklarını belirleyen önemli bir faktördür. Güvenli bağlanma stiline sahip bireyler, ilişkilerinde duygusal istismar gibi olumsuz davranışlardan daha az etkilenirken; kaygılı veya kaçınan bağlanma stiline sahip bireyler bu tür istismarlara daha yatkın olabilirler. Bağlanma teorisi ile duygusal istismar arasındaki ilişkiyi derinlemesine incelemek, istismarın önlenmesi için yeni bakış açıları kazandırabilir ve sağlıklı ilişkilerin nasıl desteklenebileceği konusunda önemli bilgiler sunabilir.

İkinci olarak, çelişik duygulu cinsiyetçilik kavramının romantik ilişkilerdeki duygusal istismarla olan ilişkisini anlamak, toplumsal cinsiyet eşitsizliği ve ilişkilerdeki güç dinamiklerini daha iyi kavramamıza olanak sağlayacaktır. Çelişik duygulu cinsiyetçilik, kadınlara yönelik hem koruyucu hem de aşağılayıcı tutumların bir arada var olmasını ifade etmektedir. Bu, erkeklerin kadınları hem "zayıf" hem de "güçlü" olarak görmesi ve bu ikili tutumun istismara yol açan bir güç dengesizliği yarattığı anlamına gelir. Bu araştırma, çelişik duygulu cinsiyetçiliğin, kadınların ve erkeklerin romantik ilişkilerdeki rollerini ve bu rollerin, ilişkilerdeki duygusal istismar biçimlerini nasıl etkilediğini daha derinlemesine incelemeyi amaçlamaktadır. Bu bağlamda, araştırma, toplumsal cinsiyet eşitsizliği ile ilgili farkındalığı artırarak, daha

sağlıklı ve eşitlikçi ilişki dinamiklerinin kurulmasına katkı sağlayabilir.

Üçüncü olarak, duygusal istismar, özellikle toplumsal cinsiyet normlarının baskın olduğu toplumlarda daha fazla gözlemlenmektedir. Kadınların tarihsel olarak daha düşük toplumsal statülere sahip olması ve erkeklerin hegemonik güç ilişkileri içinde daha fazla yer alması, romantik ilişkilerdeki güç dinamiklerinin eşitsiz olmasına yol açmaktadır. Bu eşitsiz dinamikler, kadınların duygusal istismara uğramalarına neden olabilecek bir ortam yaratmaktadır. Bu çalışmanın, cinsiyetçi toplumsal normların romantik ilişkilerdeki duygusal istismarı nasıl beslediğini incelemesi, toplumsal cinsiyet eşitsizliğine karşı daha etkili politika ve müdahale stratejilerinin geliştirilmesine olanak sağlayacaktır.

Ayrıca, duygusal istismarın yalnızca kadınları değil, erkekleri de olumsuz etkileyebileceği unutulmamalıdır. Erkeklerin de duygusal istismara uğrayabileceği ve bu durumun, erkeklerin toplumda genellikle "güçlü" ve "duygusuz" olarak algılanmaları nedeniyle göz ardı edilebileceği bir gerçektir. Bu araştırma, erkeklerin duygusal istismara uğrama deneyimlerini de araştırarak, her iki cinsiyetin de duygusal şiddetten nasıl etkilendiğini ve bu etkilerin nasıl önlenebileceğine dair daha geniş bir perspektif sunmayı amaçlamaktadır.

Son olarak, bu araştırma, psikolojik danışmanlık, terapötik müdahaleler ve toplumsal cinsiyet eşitliği alanlarında çalışan profesyonellere faydalı bilgiler sağlayacaktır. Duygusal istismarın bağlanma stilleri ve çelişik duygulu cinsiyetçilik ile olan ilişkisini daha iyi anlayarak, profesyoneller daha etkili müdahale stratejileri geliştirebilir ve bireylerin sağlıklı ilişki kurma becerilerini destekleyebilir. Ayrıca, bu araştırmanın bulguları, toplumsal farkındalık yaratma ve eğitici programlar aracılığıyla geniş kitlelere ulaşmayı hedeflemektedir.

Bu çalışma, duygusal istismar, bağlanma stilleri ve çelişik duygulu cinsiyetçilik arasındaki ilişkiyi derinlemesine analiz ederek, romantik ilişkilerdeki psikolojik şiddetle mücadeleye katkıda bulunmayı, toplumsal cinsiyet eşitsizliği ve ilişkilerdeki güç dinamikleri üzerine daha geniş bir farkındalık oluşturmaya hedeflemektedir. Duygusal istismarın daha iyi anlaşılması ve etkili çözümler geliştirilmesi, sağlıklı ve eşitlikçi ilişkilerin teşvik edilmesi açısından büyük önem taşımaktadır.

1.7. Tanımlar

Cinsiyetçilik: Bir cinsiyeti diğerine göre üstün ya da daha değerli görme

eğilimidir ve genellikle kadınlara yönelik ayrımcılığı içerir. Bu kavram, toplumsal ve ekonomik alanlarda eşitsizliklerin oluşmasına katkıda bulunur ve toplumsal cinsiyet rollerini pekiştirir (Çotuksöken, 2015).

Düşmanca Cinsiyetçilik: Kadınlara yönelik açıkça olumsuz, küçümseyici ve aşağılayıcı tutumlar sergileyen bir cinsiyetçilik türüdür. Düşmanca cinsiyetçilik, kadınların erkeklere karşı üstünlük sağlamaya çalıştığını ya da geleneksel rolleri ihlal ederek tehdit oluşturduğunu varsayar (Glick ve Fiske, 1996).

Korumacı Cinsiyetçilik: Kadınları narin, korunmaya muhtaç ve erkeklerin yardımı olmadan var olamayacak bireyler olarak gören, pozitif gibi görünen ancak aslında eşitsizliği destekleyen bir cinsiyetçilik türüdür. Bu tutum, kadınları yüceltirken onları geleneksel rollere mahkûm eder (Glick ve Fiske, 1996).

İstismar: Bir kişiye, hayvana veya nesneye zarar verme veya onu kötüye kullanma eylemidir. İstismar, fiziksel, duygusal, cinsel veya ekonomik alanlarda gerçekleşebilir ve genellikle güç dengesizliği ile ilişkilidir. Kişinin haklarına, sağlığına veya refahına zarar verir (Yıldırım, 2018).

Duygusal İstismar: Bir kişiyi sürekli olarak aşağılamak, korkutmak, manipüle etmek veya kontrol etmek yoluyla psikolojik zarar verme sürecidir. Bu istismar türü, kişinin özgüvenini, benlik saygısını ve duygusal sağlığını olumsuz etkiler ve genellikle tehditler, aşağılama ve izolasyon yoluyla gerçekleştirilir (İlhan, 2019).

Bağlanma: Bir bireyin, özellikle çocukluk döneminde, kendine bakım veren kişiyle kurduğu duygusal bağıdır. Bağlanma, kişinin güvenlik, aidiyet ve duygusal destek ihtiyacını karşılar ve ilerleyen yaşlarda kurduğu ilişkilerin kalitesini etkiler (Bowlby, 1988).

Bağlanma Stilleri: Bireylerin çocukluk döneminde bakım verenleriyle kurdukları ilişkilerden etkilenecek geliştirdikleri, yetişkinlikte de romantik ve sosyal ilişkilerini şekillendiren bağlanma biçimleridir. Ana bağlanma stilleri güvenli, kaygılı, kaçınan ve korkulu-kaçınan olarak sınıflandırılır. Bu stiller, bireylerin yakınlık kurma, güvenme ve bağımsızlık gibi konulardaki tutumlarını belirler (Ainsworth vd., 1978; Bartholomew ve Horowitz, 1991).

2. KURAMSAL ÇERÇEVE

Bu bölümde araştırmaya konu edilen değişkenler ile ilgili kuramsal açıklamalar ve ilgili araştırmalara yer verilmiştir.

2.1. Romantik İlişkilerde İstismar

2.1.1. Romantik İlişkilerde İstismar Çeşitleri

Romantik ilişkilerde istismarın çeşitleri fiziksel, cinsel, ekonomik ve duygusal istismar olarak belirtilmektedir.

2.1.1.1. Fiziksel İstismar

Romantik ilişkide fiziksel istismar, bir bireyin partnerine yönelik olarak fiziksel güç veya şiddet kullanarak kontrol sağlamaya ya da partnerine zarar vermeye çalışmasıdır. Bu tür istismar, itme, vurma, tokat atma, boğaz sıkma, cisimlerle saldırma veya fiziksel zarar verme amaçlı başka herhangi bir davranışı içerebilir. Fiziksel istismarın amacı genellikle güç ve kontrol elde etmek ya da partner üzerinde baskı kurmaktır (Walker, 1979). Bu tür davranışlar, ilişki dinamiklerinde korku, güvensizlik ve bağımlılık gibi olumsuz sonuçlara yol açabilir.

Fiziksel istismar ayrıca dolaylı şiddet unsurlarını da içerebilir. Örneğin, nesnelere zarar verme, kurbanı tehdit etme veya bir şeyleri fırlatma gibi davranışlar, doğrudan fiziksel temas içermese de korku ve gerginliği artırır. Fiziksel istismar hem kadınlar hem de erkekler tarafından deneyimlenebilse de kadınlar genellikle daha fazla maruz kalmaktadır (World Health Organization [WHO], 2021).

Fiziksel istismar, sadece fiziksel yaralanmalarla sınırlı değildir. Aynı zamanda, bireyin fiziksel güvenliğini tehdit eden, ona zarar verme korkusu yaratan ya da onu kontrol altında tutmak için fiziksel güç kullanmayı içeren eylemleri de kapsar. Örneğin, partneri bir yere kilitlemek, kaçış yollarını engellemek veya partneri yiyecek ve barınma gibi temel ihtiyaçlardan mahrum bırakmak da fiziksel istismar kategorisine dahil edilir (Heise, 1998).

Romantik ilişkilerde fiziksel istismarın sıklıkla duygusal ve psikolojik istismarla bir arada görüldüğü gözlemlenmektedir. Fiziksel şiddet, çoğu zaman duygusal baskılar, tehditler ve manipülasyonlarla desteklenir; bu durum, mağdurun istismardan kurtulmasını daha da zorlaştırır (Dobash ve Dobash, 1992). Bunun yanı sıra, fiziksel istismarın bir "çember" içerisinde tekrarlayan bir döngüye sahip olduğu ileri

sürülmektedir. Bu döngü genellikle gerilim birikmesi, istismar anı ve balayı dönemi gibi aşamalardan oluşur (Walker, 1979).

Fiziksel istismarın etkileri sadece fiziksel yaralanmalarla sınırlı kalmaz; aynı zamanda mağdurun ruh sağlığında derin yaralar bırakabilir. Campbell'in (2002) belirttiğine göre, fiziksel şiddet mağdurlarında anksiyete, depresyon, travma sonrası stres bozukluğu (TSSB) ve özsaygıda azalma gibi çeşitli psikolojik sorunlara sıkça rastlanmaktadır. Ayrıca, uzun süreli istismar vakalarında mağdurun sosyal ilişkilerden izole olduğu, ekonomik bağımlılık yaşadığı ve günlük yaşamını sürdürmekte zorlandığı belirtilmiştir.

2.1.1.2. Cinsel İstismar

Cinsel istismar, bir bireyin rızası olmaksızın maruz kaldığı herhangi bir cinsel davranışı veya etkinliği ifade eder. Romantik ilişkilerde cinsel istismar, taraflardan birinin diğerine karşı cinsel eylemlerde bulunması için zorlama, manipülasyon veya baskı uyguladığı durumları kapsar. Bu istismar türü, rızanın açık ve özgür bir şekilde alınmadığı her durumda gerçekleşmiş sayılır ve fiziksel, duygusal ya da psikolojik zararlarla sonuçlanabilir (WHO, 2021). İstismar yalnızca fiziksel zorlama ile sınırlı olmayıp duygusal manipülasyon ve tehdit gibi dolaylı yöntemleri de içerir.

Romantik ilişkilerde cinsel istismar, genellikle ilişkinin diğer dinamikleri ile iç içe geçer. Örneğin, güç dengesizlikleri, ekonomik bağımlılık ya da duygusal bağımlılık, mağdurun istismara karşı koymasını zorlaştırabilir. Cinsel istismarın bu bağlamda daha karmaşık hale gelmesinin temel sebeplerinden biri, mağdurun genellikle istismarcı ile duygusal bir bağa sahip olmasıdır. Bu durum, mağdurun istismarın boyutlarını tanımlamasını ve yardım arayışına girmesini zorlaştırır (Fisher vd., 2018).

Cinsel istismar, cinsellik konusundaki toplumsal normlar ve cinsiyet rollerinden de etkilenir. Özellikle kadınların cinselliği kontrol edilmesi gereken bir alan olarak görülmesi, romantik ilişkilerdeki cinsel şiddeti görünmez kılabilir. Ayrıca, erkeklerin "her zaman cinsel ilişki istemesi" gerektiğine dair kalıp yargılar hem erkek mağdurların istismarı tanımlamasını hem de kadın faillerin davranışlarının sorgulanmasını engelleyebilir (Muehlenhard ve Kimes, 1999). Bu durum, istismar mağdurlarının yaşadıkları deneyimleri açıklamalarını ve destek aramalarını daha da güçleştirir.

Romantik ilişkilerde cinsel istismarın etkileri, bireylerin fiziksel ve ruhsal sağlığı

üzerinde derin izler bırakabilir. Mağdurlar, travma sonrası stres bozukluğu, depresyon, kaygı bozukluğu gibi psikolojik sorunlar yaşayabilir ve bu durum ilişkilerinde güven sorunları yaratabilir (Campbell ve Wasco, 2005). Ayrıca, bu tür istismar, bireylerin cinsellik ve romantik ilişkilere dair algılarını olumsuz yönde etkileyerek uzun vadeli zararlar doğurabilir.

2.1.1.3. Ekonomik İstismar

Ekonomik istismar, bir bireyin ekonomik kaynakları üzerindeki kontrolüne zarar verme veya bu kaynakları manipüle etme şeklinde tanımlanabilir. Bu tür istismar, bireyin ekonomik özgürlüğünü sınırlamak için kullanılan stratejileri kapsar (Adams vd., 2008).

Yakın partner tarafından uygulanan ekonomik istismar, bir aile içi şiddet biçimidir ve istismarcının mevcut veya eski yakın partnerinin ekonomik bağımsızlığını baltalamak için kullandığı bir dizi taktiği içerir (Postmus vd., 2010). Ekonomik istismar, kişinin finansal bağımsızlığını kaybetmesine ve istismarcıya bağımlı hale gelmesine yol açarak psikolojik etkiler de yaratabilir. Bu durum, kişinin yaşamını yeniden düzenlemesini ve istismarcıdan uzaklaşmasını zorlaştırabilir.

Maddi kaynakların, bireylerin istenen davranışları sergilemesi amacıyla bir baskı aracı olarak kullanılması ve ekonomik gücün tehdit ya da kontrol mekanizması haline getirilmesi ekonomik şiddet olarak tanımlanabilir (Adams vd., 2008; Postmus vd., 2012). Bir kişinin ekonomik bağımsızlığını kazanmasını engellemek, kazancını zorla elinden almak ya da herhangi bir geliri olmayan kişiye maddi destek sağlamamak gibi davranışlar ekonomik şiddetin örnekleri arasında sayılabilir (Sharp, 2008; Stylianou, 2018). Ayrıca, bireyin gelirini yalnızca kendi zevk ve ihtiyaçları için kullanmak, karşı tarafın kazancına haksız yere el koymak, istediği bir işte çalışmasına izin vermemek ya da istemediği bir işte zorla çalıştırmak da bu kapsama girer (Adams vd., 2008). Aile içindeki ekonomik durumla ilgili bilgi vermemek de ekonomik şiddet türlerinden biridir (Sharp, 2008).

Ekonomik şiddet, bireyin çalışma ya da çalışmama özgürlüğünün başka bir kişi tarafından kısıtlanması ve bu konuda karar alma hakkının elinden alınması şeklinde tanımlanabilir (Postmus vd., 2012). Ekonomik özgürlüğü olmayan bireyler bu tür şiddetle karşılaşabildiği gibi, gelir elde eden bireyler de eşleri veya yakın çevreleri tarafından ekonomik baskı altında kalabilirler (Vyas ve Watts, 2009). Örneğin, maaş kartlarının zorla alınması, kişisel harcamalarının kısıtlanması gibi durumlar ekonomik

şiddetin yaygın örneklerindendir (Stylianou, 2018).

Ekonomik şiddet farklı biçimlerde ortaya çıkabilir. Örneğin, bir bireyin çalışma hakkını elinden almak ekonomik şiddet olduğu gibi, o kişiyi çalışmaya zorlayıp kazandığı parayı kendisi kullanarak geçinmek de ekonomik şiddetin bir türüdür (Adams vd., 2008; Stylianou, 2018). Bu bağlamda hem çalışmaya zorlamak hem de çalışmayı engellemek bireyin ekonomik haklarının ihlalidir (Postmus vd., 2012).

Ekonomik şiddet, yalnızca belli bir topluma, kültüre ya da ülkeye özgü değildir. Hangi kültürde olursa olsun, bireyler ekonomik olarak zayıflatılarak baskı altında tutulabilir (Vyas ve Watts, 2009). Maddi güvencesi olmayan ve özgürlüğü elinden alınan bireyler, bu şiddeti sona erdirmek için gereken güce de sahip olamazlar (Postmus vd., 2012).

2.1.1.4. Duygusal İstismar

Duygusal istismar, bir bireyin duygusal ve psikolojik iyilik halini zedeleyerek kontrol, manipülasyon ve tehdit yoluyla zarar verme eylemini ifade eder. Romantik ilişkilerde duygusal istismar, genellikle taraflardan birinin diğerine psikolojik baskı uygulayarak ilişkideki gücü ve kontrolü elde etmeye çalışması şeklinde ortaya çıkar. Bu tür istismar, fiziksel şiddet içermese de aynı derecede yıkıcı olabilir, çünkü mağdurlar uzun vadede özgüven kaybı, kaygı ve depresyon gibi ciddi psikolojik sonuçlarla karşı karşıya kalabilirler (Stark, 2007).

Romantik ilişkilerde duygusal istismar, kontrol etme amacı güder ve mağdur üzerinde derin izler bırakabilir. Duygusal istismarcılar, sıklıkla kurbanlarını yalnızlaştırma, aşağılayıcı yorumlar yapma, sürekli eleştirme, suçlama, tehdit etme, izleme ya da manipülasyon gibi yöntemlerle gücünü artırır (Bancroft, 2002). Duygusal istismar, bir kişinin kendine olan saygısını yok edebilir, ilişkideki tüm psikolojik yükü bir kişiye yükler ve mağduru, istismarcının istemediği davranışları kabul etmeye zorlar (Johnson, 2006). Bu bağlamda, Gottman ve Silver (1999), duygusal istismarın genellikle ilişkide "zehirli" dinamikler yaratarak taraflardan birini kontrol altına almaya veya değersiz hissettirmeye yönelik olduğunu belirtmiştir.

Duygusal ve psikolojik şiddet, diğer şiddet biçimlerinden farklı olarak, görünmeyen ancak derin etkiler bırakabilen bir şiddet türüdür (Stark, 2007; Bancroft, 2002). Fiziksel şiddet, cinsel şiddet ve ekonomik şiddet gibi daha somut ve gözlemlenebilir şiddet biçimlerinin aksine, duygusal ve psikolojik şiddet, genellikle bireyin iç dünyasında meydana gelir ve çoğu zaman fark edilmesi zordur (Follingstad,

2007). Ancak bu tür şiddet, mağdurlarda uzun vadeli psikolojik zararlar bırakabilir ve ciddi ruhsal bozukluklara yol açabilir (Marshall, 1999). Araştırmalar, duygusal istismarın depresyon, travma sonrası stres bozukluğu (TSSB), anksiyete ve düşük özgüven gibi ruhsal bozukluklarla bağlantılı olduğunu ortaya koymuştur (Campbell, 2002). Mağdurlar, kendilerini sürekli olarak suçlu hissedebilirler ve bu da ilişkinin sağlıklı bir şekilde sonlanmasına engel olabilir. Ayrıca, çocuklukta ve ergenlikte duygusal istismara uğramış bireylerin, yetişkinlikte de benzer şiddet türlerine daha yatkın olabileceği gözlemlenmiştir (Miller vd., 2007).

Duygusal istismar içeren davranışlara örnekler:

- Aşağılama ve değer gördüğünü hissettirmeme; partnerin kendini değersiz, önemsiz ve yetersiz hissetmesine neden olan davranışlar.
- Manipülasyon ve suçluluk hissettirme; duygusal kontrol sağlamak için partneri suçlamak, kararlarını etkilemek veya manipüle etmek.
- Kontrol ve hakimiyet kurma; partnerin davranışlarını, ilişkilerini ve özgürlüğünü kısıtlamaya yönelik baskıcı tutumlar.
- Sessizlik ve iletişimi keserek cezalandırma; partnerle iletişimi keserek cezalandırıcı ve dışlayıcı bir tutum sergileme.
- Kıskançlık ve sahiplenme; partnerin bireysel alanına müdahale ederek onu kontrol etmeye çalışma.
- Gaslighting (gerçeklik algısını çarpıtma); partnerin gerçeklik algısını sarsmak, olayları çarpıtarak güvenini zedelemek.
- Aşırı bağımlılık yaratma; partneri duygusal veya ekonomik olarak kendine bağımlı hale getirme.
- İhanet ve sadakatsizlik; partnerin güvenini sarsacak şekilde davranmak, sadakatsizlik veya sözlerin tutulmaması.
- Duygusal ihmal; partnerin duygusal ihtiyaçlarını görmezden gelme, sevgiyi ve ilgiyi esirgeme.
- Aşırı eleştirel davranışlar; partnerin her davranışını ve kararını sürekli eleştirme veya yargılama.
- Korku yaratma ve tehdit etme; partnerin korku veya endişe duymasına yol

açacak tehditkar davranışlarda bulunma.

- Aşkî şarta bağlama; partnerin sevgiyi hak etmesi için belirli koşullar öne sürme, sevgi ve ilgiyi bir araç olarak kullanma.

Bu davranışlar, zamanla mağdurun kendine olan güvenini erozyona uğratar ve ona duygusal olarak bağımlı hale getirebilir. Duygusal istismarın en belirgin özelliği, fiziksel zarar vermektense, kişinin zihinsel ve duygusal sağlığını hedef almasıdır. Ayrıca, bu tür istismarın bazen romantik bir ilişkinin "normal" bir parçası olarak görülmesi, mağdurların yaşadıkları şiddeti tanımlamalarını zorlaştırır (Bancroft, 2002; Follingstad, 2007; Marshall, 1999; Stark, 2007).

2.1.2. Romantik İlişkilerde İstismarın Nedenlerine İlişkin Kuramlar

Romantik ilişkilerde istismarın nedenlerini anlamak, bu tür davranışların önlenmesi ve mağdurlara yönelik destek mekanizmalarının geliştirilmesi açısından hayati bir öneme sahiptir. İstismarın arkasındaki dinamikleri açıklamak için farklı disiplinlerden gelen çeşitli kuramsal yaklaşımlar ortaya konmuştur. Bu kuramlar, bireysel, toplumsal ve ilişkisel düzeylerdeki etkenleri inceleyerek, istismarın çok boyutlu yapısını anlamayı hedefler.

Psikolojik kuramlar, bireylerin geçmiş yaşam deneyimlerini, bağlanma biçimlerini ve kişilik özelliklerini ele alırken; sosyolojik yaklaşımlar, toplumsal cinsiyet rolleri, güç ilişkileri ve kültürel normlara odaklanır. Ekolojik model gibi daha geniş kapsamlı yaklaşımlar ise bireysel ve toplumsal faktörlerin etkileşimini vurgular.

Bu bölümde, romantik ilişkilerde istismarın nedenlerini açıklamak üzere beş temel kuram ele alınacaktır: Feminist Teori, Güç Teorisi, Sosyal Öğrenme Kuramı, Bağlanma Kuramı ve Bağlamsal Çerçeve Modeli. Her bir kuramın, romantik ilişkilerdeki istismar davranışlarını nasıl açıkladığı ve bu davranışların ortaya çıkmasında oynadığı rol detaylı bir şekilde incelenecektir.

2.1.2.1. Feminist Kuram

Feminist Kuram, ataerkil yapının toplumsal cinsiyet eşitsizliğine yol açtığını ve bu eşitsizliğin yakın partner şiddetinin temel kaynağı olduğunu savunur (Dobash ve Dobash, 1979; Yllo, 1988). Toplumda erkekler, kadınlar üzerinde hakimiyet ve denetim kurmak amacıyla şiddet de dâhil olmak üzere çeşitli yolları tercih edebilmektedir. (Dobash ve Dobash, 1979). Kadınların şiddeti ise çoğunlukla nefsi

müdafa olarak açıklanır (Walker, 1979). Erkek şiddeti genelde daha ciddi yaralanmalara yol açar ve kadınların uyguladığı şiddete kıyasla daha şiddetlidir (Makepeace, 1986; Marcus ve Sweet, 2002).

Feminist teorinin eleştirileri arasında, erkekleri fail, kadınları kurban olarak gören yaklaşım yer alır. Ancak feminist teori, fiziksel şiddetin yanı sıra psikolojik saldırganlığı da ataerkil sistem bağlamında açıklar. Psikolojik saldırganlıkta toplumsal cinsiyet rolleri daha esnek yorumlanır; örneğin, izolasyon, baskınlık ve aşağılama gibi davranışlar farklı bağlamlarda ele alınır (Marshall, 1992; Murphy ve Hoover, 1999).

Feminist kuram, kadın hareketlerinden doğmuş, tek bir kurucusu olmayan, disiplinler arası bir teoridir (Donovan, 2016). Feminizm, cinsiyetçiliği, cinsel sömürüyü ve baskıyı sona erdirmeyi amaçlar (Hooks, 2019). Tarihsel olarak, feminist teori şiddet içeren ilişkileri anlamada en etkili yaklaşımlardan biri olmuştur ve 1970'lerde kadınlara yönelik şiddete karşı ilk sığınma evlerinin açılması gibi önemli adımları desteklemiştir.

Kuram, toplumsal cinsiyet rollerinin çocukluktan itibaren toplumsallaşmayla öğrenildiğini ve ataerkil yapının erkekleri üstün, kadınları bağımlı kılarak romantik ilişkilerde şiddeti normalleştirdiğini savunur (Dobash ve Dobash, 1977; Mihalic ve Elliott, 1997). Erkekler, ilişkide güç ve kontrol kaybı hissettiklerinde şiddete başvurabilir (Stets, 1988). Şiddet, genellikle erkeklerin üstünlük sağlama ve sürdürme stratejisi olarak görülür (Margolin ve Burman, 1993; Straus, 1990). İlişkideki güç dinamikleri sosyo-ekonomik kaynaklar, karar verme gücü ve etkileşim davranışları gibi faktörlere dayanır. Eşit sosyo-ekonomik koşullar, çatışma riskini azaltırken, erkeğin gelirinin düşük olması şiddet riskini artırabilir (Babcock vd., 1993; Goodyear-Smith ve Laidlaw, 1999). Sonuç olarak, feminist teori, ataerkillik, toplumsal cinsiyet rolleri ve güç ilişkileri bağlamında romantik ilişkilerdeki şiddeti anlamaya yönelik kapsamlı bir çerçeve sunar.

2.1.2.2. Sosyal Öğrenme Kuramı

Bandura (1971) tarafından geliştirilen Sosyal Öğrenme Kuramı, bireylerin davranışlarını başkalarının davranışlarını gözlemleyerek ve taklit ederek öğrendiğini savunur. Davranışlar, doğrudan ya da dolaylı olarak pekiştirildiğinde, yani klasik ya da edimsel koşullanma yoluyla, devam eder. Bu kuram, şiddetin kuşaklar arası aktarımını açıklamak için yaygın olarak kullanılır, özellikle de yakın partner şiddeti

literatüründe (Bandura, 1971). Kuramın temelinde, bireylerin erken dönemdeki ebeveynler arası etkileşimlerin, örneğin ebeveynlerinin birbirine karşı saldırgan tutumlar sergilemesinin, yetişkin ilişkilerinde de benzer davranışların ortaya çıkmasına yol açması yatar (Bandura, 1973; O’Leary, 1988; Riggs ve O’Leary, 1989).

Böyle bir deneyim, çocuğun şiddeti sorun çözme aracı olarak öğrenmesine yol açabilir. Bu, şiddetin “normal” kabul edilmesine, hatta çatışmaların çözülmesinde işlevsel bir yöntem olarak algılanmasına neden olabilir. Çocuklukta şiddete bir şekilde tanık olmak ya da direkt olarak maruz kalmak, bireyi ilerleyen yaşamında şiddeti bir çözüm aracı olarak kullanmaya yönlendirebilir (Wekerle ve Wolfe, 1999). Şiddetin bu şekilde “öğrenilmesi,” kuramın temel ilkelerindendir ve bireylerin gelecekteki ilişkilerinde şiddet uygulama ya da mağdur olma risklerini artırır. Bu döngü, şiddet davranışlarının devam etmesine neden olur (Widom, 1989).

Bundan dolayı, sosyal öğrenme kuramı, şiddetin erken dönem deneyimlerle pekişen ve taklit edilen bir davranış olarak kalıcı hale geldiğini vurgular. Bandura’nın (1971) vurguladığı gibi, şiddetin bir öğrenme süreci olduğunu ve bu süreçte sosyal çevrenin önemli bir rol oynadığını savunur. Sosyal Öğrenme Kuramı, şiddetin ve saldırganlığın gelişiminde aile içi ilişkilerin rolünü tartışırken, şiddetin kuşaklar arası aktarımını da destekler (Bandura, 1971; Riggs ve O’Leary, 1989).

Buna paralel olarak, yakın partner şiddeti üzerine yapılan araştırmalar, ebeveynler arası şiddete tanık olmanın, bireylerin sonraki ilişkilerinde şiddet uygulama veya mağdur olma riskini artırdığını gösterir (LaTaillade vd., 2006; Chapple, 2003). Örneğin, şiddete tanık olan bireylerin, şiddeti ilişkilerinde bir çözüm yolu olarak kullanmaları daha olasıdır. Ancak, bu durumu yaşayan kadınların, şiddet içeren ilişkilerden kurtulmak için yardım arama olasılıklarının daha düşük olduğu görülmektedir (Jaffe vd., 1996).

Ayrıca, şiddetin cinsiyetle ilişkisi de dikkate değerdir. Erkeklerin, ebeveynlerinin arasındaki şiddeti gözlemlmeleri, onları daha sonra şiddet uygulayıcı olarak risk altına sokmaktadır (O’Keefe, 1997; Wolfe vd., 1998). Kadınlar ise, şiddet içeren bir ilişkiye girseler de şiddet karşısında yardım arama konusunda erkeklerden daha az bir eğilim sergileyebilirler (Gover vd., 2008).

Riggs ve O’Leary (1989), Sosyal Öğrenme Kuramı’nı genişleterek, şiddet davranışlarının oluşumunu hem arka plan hem de durumsal faktörler ile açıklayan bir

model geliştirmişlerdir. Arka plan faktörleri; ailedeki şiddet geçmiş, saldırganlık geçmiş gibi özellikleri içerirken, durumsal faktörler; bireylerin yaşadığı stresli durumlar, alkol kullanımı gibi etkenleri ifade eder. Bu faktörlerin etkileşimi, romantik ilişkilerde şiddetin ortaya çıkmasına zemin hazırlayabilir (Riggs ve O'Leary, 1996). Bu kuramsal çerçeve, şiddetin sadece geçmiş deneyimlerle değil, aynı zamanda mevcut koşullarla şekillendiğini de gösterir.

2.1.2.3. Güç Kuramı (Çatışma Kuramı)

Güç Teorisi, evlilik ve diğer yakın ilişkilerdeki fiziksel şiddetin nedenlerini anlamak için geliştirilmiş bir yaklaşımdır ve çoğunlukla "Çatışma Teorisi" olarak da adlandırılır. Bu teori, erkekler ve kadınlar arasındaki güç dengesizliğinin, yakın partner şiddetinin ortaya çıkmasında önemli bir rol oynadığını öne sürmektedir (Straus, 1979). Straus ve diğer güç teorisyenlerine göre, aile içi çatışmalar sırasında, bireyler müzakere gibi sağlıklı yöntemlerle sorunları çözemezlerse, saldırganlık veya şiddete yönelebilirler. Bununla birlikte, feminist yaklaşımdan farklı olarak, güç teorisyenleri yalnızca erkeklerin değil, kadınların da ilişkide daha fazla güce sahip olduklarında şiddet uygulayabileceğini belirtmektedir.

Bu teori, toplumsal cinsiyet eşitsizliği, şiddeti kabullenme ve şiddetle ilgili kültürel normların etkileşim içinde olduğunu vurgular. Ancak feminist teorisyenler, güç teorisini toplumsal cinsiyete dayalı eşitsizliği ve ataerkilliği yeterince ele almadığı gerekçesiyle eleştirmiştir. Feministlere göre, şiddetin kökeninde yatan temel faktör toplumsal cinsiyet eşitsizliği ve ataerki yapıların etkisidir. Güç teorisi ise bu ilişkiyi dolaylı faktörler üzerinden açıklama eğilimindedir (Bell ve Naugle, 2008).

Güç teorisi, ekonomik zorluklar ve diğer psikososyal stres kaynaklarının da şiddet riskini artırabileceğini öne sürer. Sagrestano vd., (1999), eşler arasındaki güç dengesizliğini bu tür stres kaynaklarından biri olarak değerlendirmiştir. Araştırmalar, sosyo-ekonomik durumu düşük ve yüksek stres altında olan ailelerde partner şiddetinin daha yaygın olduğunu göstermektedir (Cascardi ve Vivian, 1995; Leonard ve Senchak, 1996). Ayrıca, daha eşitlikçi ilişkilerde şiddetin daha az görüldüğünü ortaya koyan çalışmalar da vardır (Gray-Little vd., 1996). Ancak bu bulgular, güç teorisinin sınırlı kapsamı ve karışık ampirik desteği nedeniyle, teorinin daha fazla araştırmaya ihtiyaç duyduğunu göstermektedir (Bell ve Naugle, 2008).

Sonuç olarak, güç teorisi, aile içi şiddetin nedenlerini anlamak için önemli bir

çerçeve sunar, ancak toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin rolünü yeterince vurgulamaması nedeniyle eleştirilmiştir. Şiddetle mücadelede kapsamlı bir yaklaşım benimsemek, güç teorisinin sunduğu açıklamaları feminist teori gibi diğer perspektiflerle birleştirmeyi gerektirebilir.

2.1.2.4. Bağlamsal Çerçeve Modeli

Bağlamsal Çerçeve Modeli, partner şiddetini anlamak için kapsamlı bir yaklaşım sunar ve bu şiddeti fiziksel, psikolojik ve cinsel boyutlarıyla ele alır. Model, hedef davranış olarak şiddetin türünü, derecesini ve bireyin bu davranıştaki rolünü (mağdur ya da uygulayıcı) tanımlar. Şiddeti açıklarken, bireyin geçmiş deneyimlerine odaklanır ve bu deneyimleri uzak ve yakın geçmiş olmak üzere iki kategoride inceler. Uzak geçmiş, çocuklukta yaşanan istismar, bağlanma stilleri ve demografik özellikleri içerirken, yakın geçmiş, daha güncel ilişki deneyimlerini kapsar. Ayrıca, ayırt edici uyaranlar olarak partnerin ya da başkalarının varlığı, çocukların bulunması ve silah gibi nesnelerin mevcudiyeti gibi faktörlere dikkat çeker.

Model, şiddeti motive eden unsurlara da odaklanır. Bunlar arasında alkol ve madde kullanımı, duygusal ve fiziksel sıkıntılar ile ilişki doyumu yer alır. Aynı zamanda, bireyin davranış repertuarı da önemli bir rol oynar; başa çıkma, problem çözme, duygu düzenleme, çatışma çözme ve öfke yönetimi becerileri, bu repertuarın temel bileşenleridir. Sözel kurallar ise bireyin şiddetle ilgili inançları, ilişkilere ve kadın rollerine dair düşünceleri ile şiddet içermeyen çatışma çözüm stratejilerini kapsar. Sonuçlar ise şiddet davranışının ardından ortaya çıkan etkileri ele alır; bunlar arasında stresin azalması, partnerin ilişkiyi terk etmesi ya da polis müdahalesi gibi sonuçlar yer alır.

Model, partner şiddetini çok boyutlu bir şekilde anlamayı amaçlasa da ampirik olarak test edilmemiştir ve kapsamının genişliği nedeniyle tüm değişkenlerini aynı anda değerlendirmek zordur. Ancak, bu model, şiddetle ilgili literatürdeki değişkenlerin çoğunu kapsamayı başardığından, farklı unsurların bağımsız olarak test edilmesiyle katkı sağlamaya devam etmektedir.

2.1.2.5. Bağlanma Kuramı

Bağlanma Teorisi, John Bowlby tarafından, birincil bakıcılarla kurulan erken ilişkilerin bireyin duygusal ve sosyal gelişiminde kritik rol oynadığını öne sürer. Bowlby, olumlu erken deneyimlerin bireyin yaşam boyu güvenli ilişkiler geliştirme

olasılığını artırdığını, olumsuz deneyimlerin ise güvensiz bağlanma örüntülerine yol açtığını belirtir. Güvensiz bağlanan bireyler, terk edilme veya reddedilme korkusuyla kontrol edici davranışlar sergileyebilir ve bu durum, duygu düzenleme sorunlarıyla birleşerek partner şiddeti riskini artırabilir (Dutton, 1995).

Follingstad ve ark. (2002), güvensiz bağlanma ile partner şiddeti arasındaki ilişkiye öfke ve kontrol davranışlarının aracılık ettiğini bulmuştur. Ancak, bağlanma teorisi, güvenli bağlanan bireylerin neden partnerlerine karşı saldırganlık uyguladığını açıklamakta yetersiz kalmaktadır (Shorey vd., 2008). Ayrıca, bireysel, durumsal ve kültürel faktörlerin etkisi gibi önemli unsurlar da teoride yeterince ele alınmamıştır.

Bağlanma teorisi, bazı modellerde bir teori yerine bir değişken olarak ele alınmış ve erken çocukluk deneyimlerinden genetik faktörlere kadar çeşitli unsurlarla ilişkilendirilmiştir (Holtzworth-Munroe ve Stuart, 1994). Bu eleştirilere rağmen, bağlanma teorisi, bireylerin şiddet içeren ilişkilerindeki dinamikleri anlamada önemli bir temel oluşturmaktadır.

2.2. Yetişkin Bağlanma Stilleri

2.2.1. Bağlanma Kuramı

Bağlanma, bireylerin başkalarıyla kurduğu duygusal ve sosyal bağları ifade eden bir kavramdır. İnsanlar, başkalarına yakın olma, güven duyma ve destek alma ihtiyacı hissederler. Bu bağlar, genellikle kişinin yaşamında önemli bir rol oynayan bireylerle kurulur, örneğin ebeveynler, arkadaşlar veya romantik partnerler (Ainsworth vd., 1978; Bowlby, 1969).

Bağlanma, bireyin duygusal ihtiyaçlarını karşılama ve stresli durumlarla başa çıkma süreçlerinde önemli bir etkidir. Sağlıklı bağlanma ilişkileri, kişinin kendini güvende hissetmesine, duygusal denge kurmasına ve yaşamında karşılaştığı zorlukları daha kolay aşmasına yardımcı olur. Diğer yandan, bağlanma ilişkilerindeki problemler, bireyin ilişkilerinde ve duygusal yaşamında zorluklar yaşamasına yol açabilir. Bağlanma, yalnızca bireysel ilişkilerle sınırlı kalmayıp, kişinin sosyal yaşamını, psikolojik sağlığını ve genel yaşam kalitesini de etkileyen bir süreçtir. Özellikle güven ve destek hissi, sağlıklı bağlanma ilişkilerinin temel unsurlarını oluşturur (Ainsworth vd., 1978; Bowlby, 1969; Mikulincer ve Shaver, 2007).

Romantik ilişkilerde bağlanma, bireylerin partnerleriyle olan ilişkilerinde güven, yakınlık ve bağlılık hislerini nasıl geliştirdiğini ve sürdürdüğünü ifade eder. Bu

bağlamda bağlanma, çiftlerin ilişkilerindeki iletişim, çatışma çözme becerileri ve genel tatmin düzeylerini etkileyen önemli bir faktördür. Sağlıklı bir bağlanma, bireylerin ilişkilerinde daha açık, anlayışlı ve destekleyici olmalarına olanak tanırken, bağlanma sorunları ilişkilerde güvensizlik, kıskançlık ve duygusal mesafe gibi problemlere yol açabilir (Hazan ve Shaver, 1987; Mikulincer ve Shaver, 2007).

2.2.1.1. Bowlby'nin Bağlanma Kuramı

Bağlanma kuramı, bireyin kendisi için önemli olan kişilerle geliştirdiği güçlü duygusal bağları inceleyen bir teoridir. Bu bağ, bireyin stres, korku veya hastalık gibi durumlarda bakım veren kişilerin (anne, baba veya bakıcı) yakınlığını aradığı, dayanıklı ve devamlı bir ilişki olarak tanımlanır (Bowlby, 1969). Kuram, çocuk ve bakım veren arasındaki bağın, çocuğun güvenlik hissi ve psikolojik gelişimi üzerindeki rolünü vurgular.

Bowlby'e göre (1969), bağlanma, bebeğin bakım veren kişiyi arama, fiziksel yakınlık sağlama ve bu bağları sürdürme davranışları ile kendini gösterir. Özellikle stres durumlarında belirginleşen bu bağ, bireyin yaşam boyu ilişkilerini etkiler.

Bağlanma kuramı, Bowlby'nin II. Dünya Savaşı sonrası yetimhaneler, hastaneler ve bakım evlerinde yaptığı gözlemlere dayanmaktadır. Bowlby, ebeveynlerinden ayrılan çocukların ağlama, korku ve çaresizce arama gibi davranışlar sergilediklerini tespit etmiştir. Uzun süre bakım verenden ayrı kalan çocukların, diğer insanlara karşı ilgisiz hale geldiğini gözlemlemiştir. Bu bulgular, bağlanma davranışlarının, bireyin hayatta kalma ihtiyacına yönelik biyolojik bir mekanizma olduğunu ortaya koymuştur.

Bowlby (1989), yaşamın ilk yıllarında bakım verenin çocuğa karşı duyarlı ve ulaşılabilir olması durumunda çocuğun kendisini değerli ve sevgiye layık bir birey olarak algıladığını belirtmiştir. Bu süreçte çocuk, başkalarına dair olumlu beklentiler geliştirir. Ancak, bakım verenin çocuğun ihtiyaçlarına duyarsız olması durumunda, çocuğun olumsuz içsel çalışan modeller geliştirdiği gözlemlenmiştir.

Bowlby'nin "içsel çalışan modeller" kavramı, bireyin bakım veren ile etkileşimlerinden doğar ve iki temel boyut içerir: bakım verenin ulaşılabilir ve duyarlı olup olmadığı ve bireyin sevgiye değer birisi olarak algılanıp algılanmadığı. Bu modeller, bireyin sosyal ilişkilerdeki tutumlarını şekillendirir ve yaşam boyu etkili olur.

Bowlby, erken dönemde yaşanan bağlanma deneyimlerinin bireyin yetişkinlikteki ilişkilerinin temelini oluşturduğunu savunur. Güvenli bağlanma geliştiren bireyler, yüksek özgüven, olumlu sosyal ilişkiler ve çevrelerini keşfetme konusunda cesaret sergilerler. Öte yandan, güvensiz bağlanma modeli geliştiren bireylerde, düşük özgüven ve sosyal ilişkilerde zorluklar görülebilir. Bağlanma biçimleri, bireylerin romantik ilişkileri ve ebeveynlik tarzlarını da etkiler. Örneğin, çocuklukta bakım verenle sağlıklı bir bağ kuramayan bireyler, yetişkinlikte kaygılı veya kaçınan bağlanma modelleri geliştirebilir. Bu modeller, bireyin kendisi ve başkaları hakkındaki algılarını şekillendirir ve ilişkilerde güven veya bağımlılık sorunlarına yol açabilir.

2.2.1.2. Ainsworth'un Bağlanma Kuramı

Mary Ainsworth'un John Bowlby ile birlikte yürüttüğü çalışmalar çerçevesinde gelişmiştir. Mary Ainsworth'un Bağlanma Kuramı (1978), çocukların erken dönemdeki bakım verenleri ile olan ilişkilerinin, onların duygusal gelişimi ve sosyal ilişkilerinde önemli bir rol oynadığını öne sürer. Ainsworth'e göre, bebekler doğduklarında bakım verenleriyle yakınlığı sürdürmeye yönelik doğal bir davranış birikimine sahiptir. Bu davranışların en belirgin olanı bağlanma davranışdır. Bebekler, zamanla belirli bir kişiyi diğerlerinden ayırt etmeye başlayarak bağlanma davranışlarını özgüleştirir. Yaşamın ilk yılının ortalarında, bebeklerin bakım verenleriyle ilgili ilk içsel temsillerini oluşturdukları kritik bir dönem başlar. Bebek, bakım verenin ritmine uyum sağlayarak, beklentilerini düzenlemeye başlar.

Bebeklerin motor ve dil becerilerinin gelişmesiyle birlikte, ayırt daha karmaşık bir hal alır. Dil gelişimi, bebek ve bakım veren arasındaki iletişimi güçlendirerek, karşılıklı beklentilerin ve planların oluşmasını sağlar. Hareket kabiliyetinin artmasıyla birlikte bebek, bakım vereni güvenli bir temel olarak algılayarak çevresini keşfetmeye başlar. Ainsworth, Bowlby'nin bağlanma kuramını daha ileri taşıyarak, bireysel farklılıkları sistematik çalışmalarla incelemiş ve bağlanma sürecini daha detaylı bir şekilde açıklamıştır.

Bu kapsamda, Ainsworth ve arkadaşları (1978), "Yabancı Ortam Deneyi" adı verilen deneysel bir çalışma yürütmüşlerdir. Bu deneyde, 12-18 aylık bebekler birincil bakım verenlerinden ayrılıp yabancı bir kişiyle baş başa bırakılmış ve daha sonra bakım verenleriyle tekrar buluşturulmuştur. Bu süreçte bebeklerin verdiği tepkiler

incelenerek bağlanma stilleri belirlenmiştir.

Ainsworth'un Bağlanma Kuramı, üç ana bağlanma türüne dayanır: güvenli bağlanma, güvensiz kaygılı bağlanma ve güvensiz kaçınan bağlanma.

1. *Güvenli Bağlanma*: Güvenli bağlanan çocuklar, annelerinden ayrıldığında ve geri döndüğünde duygusal olarak rahatlar ve yeniden bağ kurma sürecinde belirgin bir güven duygusu gösterirler. Bu çocuklar, başkalarına güvenmeye daha yatkın olurlar ve duygusal ilişkilerde dengeyi koruyabilirler. Güvenli bağlanma, çocukların özgüven gelişiminde, sağlıklı duygusal bağlar kurmalarında önemli bir rol oynar.
2. *Güvensiz Kaygılı*: Bağlanma: Bu çocuklar, annelerinden ayrıldığında aşırı kaygı duyarlar ve anneleri geri döndüğünde, kaybolan güven duygusunu yeniden kazanmakta zorlanabilirler. Güvensiz kaygılı bağlanma, çocukların yetişkinliklerinde daha bağımlı, kaygılı ve aşırı duygusal tepkiler geliştirmelerine yol açabilir. Bu çocuklar, çevrelerinden tutarlılık ve güven arayışına girerler ancak bu güveni tam olarak sağlamakta güçlük çekerler.
3. *Güvensiz Kaçınan*: Bağlanma: Bu türdeki çocuklar, annelerinden ayrıldıklarında tepki göstermezler ve anneleri geri döndüğünde de duygusal bir yakınlık göstermezler. Güvensiz kaçınan bağlanan çocuklar, duygusal ihtiyaçlarını gizleyebilir ve başkalarından uzak durma eğilimindedirler. Yetişkinlikte, bu bireyler, ilişkilerde duygusal mesafe yaratmaya eğilimli olabilirler ve yakınlık kurmaktan kaçınabilirler.

Ainsworth'un bulguları, bireysel farklılıkların, bakım verenin erişilebilirliği ve deneyimlerin niteliğine göre şekillendiğini ortaya koymuştur. Bu çalışma, bağlanma kuramının gelişiminde önemli bir adım olmuş ve kuramsal bilgilerin ampirik verilerle desteklenmesine katkı sağlamıştır (akt., Soysal ve ark., 2005). Araştırmalar, güvensiz bağlanma stili geliştiren çocukların genellikle yetersiz veya kontrolcü ebeveynlik deneyimlerine sahip olduklarını göstermiştir.

Mary Ainsworth'un bağlanma kuramına katkıları, bireylerin sosyal ve duygusal gelişimlerinde erken dönem deneyimlerinin uzun vadeli etkilerini anlamamıza ışık tutmuştur. Ainsworth, özellikle çocukların ebeveynleriyle kurdukları bağlanma biçimlerinin, ilerleyen yaşlarda onların diğer insanlarla olan ilişkilerini etkilediğini

savunur. Bağlanma stillerinin, yetişkinlik dönemindeki romantik ilişkilerden ebeveynlik tarzlarına kadar geniş bir yelpazede etkili olduğu gözlemlemiştir. Erken dönemde güvenli bağlanma geliştiremeyen bireylerin yetişkinlikte ilişkilerde güvensizlik ya da bağımlılık gibi sorunlarla karşılaşabileceği belirlenmiştir.

2.2.1.3. Hazan ve Shaver'ın Yetişkin Bağlanma Teorisi

Hazan ve Shaver'ın (1987) yetişkin romantik ilişkilerine uyarlayarak, çocuklukta anne-baba ile kurulan bağlanma stiline yetişkinlikte romantik ilişkileri nasıl etkilediğini incelemişlerdir. Bu alışmaları, Bowlby'nin bağlanma kuramı ve Ainsworth'n "güvenli, kaygılı/kararsız ve kaçınmacı" bağlanma stilleri üzerine yaptığı çalışmalara dayanır. Hazan ve Shaver, erken dönemde edinilen bağlanma örüntülerinin yetişkin romantik ilişkilerinde benzer şekilde sergilendiğini savunmuştur (Hazan ve Shaver, 1987).

Hazan ve Shaver (1987), Bowlby ve Ainsworth'n (1978) ocuklar üzerine yaptığı çalışmalar doğrultusunda, yetişkin bağlanma stillerini üç temel kategoriye ayırmıştır:

1. *Güvenli Bağlanma (Secure Attachment)*: Güvenli bağlanma stiline sahip bireyler, ilişkilerinde bağımsızlık ve yakınlık arasında sağlıklı bir denge kurabilmektedir. Bu kişiler, partnerleriyle açık iletişim kurarak duygusal yakınlık konusunda rahat hisseder ve ilişkilerinde karşılıklı güven duygusu geliştirirler (Hazan ve Shaver, 1987).
2. *Kaygılı/Kararsız Bağlanma (Anxious/Preoccupied Attachment)*: Kaygılı bağlanma stiline sahip bireyler, ilişkilerinde yoğun ilgi ve onay beklentisi içinde olup reddedilme kaygısı yaşarlar. Bu bireyler, partnerlerine aşırı bağımlı davranabilir ve ilişkilerinde yoğun duygusal tepkiler gösterebilirler (Bartholomew ve Horowitz, 1991).
3. *Kaçıngan Bağlanma (Avoidant Attachment)*: Kaçıngan bağlanma stiline sahip bireyler, duygusal yakınlıktan kaçınma ve bağımsızlığı ön planda tutma eğilimindedir. Başkalarına güvenmekte zorlanan bu kişiler, duygusal anlamda mesafeli durarak ilişkilerinde bağımsız kalmaya çalışabilirler (Fraley ve Shaver, 2000).

Hazan ve Shaver'a (1987) göre, bireylerin çocukluk dönemindeki bağlanma deneyimleri, yetişkinlikte romantik ilişkilerde karşılaştıkları zorlukları veya başarıları

etkileyen belirleyici bir faktördür. Güvenli bağlanma stiline sahip bireyler, daha tatmin edici ve sağlıklı ilişkiler kurarken, kaygılı ve kaçınan bağlanma stilleri, ilişkilerde problem yaşama riskini artırmaktadır (Collins ve Feeney, 2000). Hazan ve Shaver'ın (1987) Yetişkin Bağlanma Teorisi, bireylerin erken dönem bağlanma deneyimlerinin yetişkin romantik ilişkilerine olan etkisini anlamada önemli bir çerçeve sunmaktadır. Bu teori, bireylerin ilişkilerinde karşılaştıkları sorunların kökenine dair açıklamalar sunarken, kişilerin bağlanma stillerini fark ederek ilişkilerinde daha bilinçli seçimler yapmalarına yardımcı olmaktadır. Hazan ve Shaver'ın (1987) bu çalışmaları, romantik ilişkilerde bireylerin davranışlarını anlamada önemli bir temel oluşturmuş ve sonrasında birçok araştırmacı tarafından geliştirilmiştir.

2.2.1.4. Bartholomew ve Horowitz-Dörtlü Bağlanma Modeli

Bartholomew ve arkadaşları (1991), Bowlby'nin bireyin kendisine ve diğerlerine yönelik algılarıyla şekillenen içsel çalışma modelleri çerçevesinde, yetişkin bağlanma stillerine ilişkin dört kategorili bir model geliştirmiştir (Bartholomew ve Horowitz, 1991; Çalışır, 2009; Mikulincer vd., 1993; Sümer, 2006). Bu sınıflandırmada temel alınan iki boyut, bireyin kendisini ve çevresini değerlendirme biçimidir. Bartholomew ve arkadaşları (1991), bireylerin kendilerine yönelik olumlu veya olumsuz bakış açılarının yanı sıra, başkalarına dair algılarının da olumlu ya da olumsuz olabileceğini belirterek, bu iki eksen temel alarak dört farklı bağlanma stili tanımlamıştır: güvenli (secure), saplantılı (preoccupied), kayıtsız (dismissing) ve korkulu (fearful) bağlanma.

1. *Güvenli Bağlanma (Secure Attachment)*: Dörtlü bağlanma modelinde, güvenli bağlanma stili hem kendine hem de başkalarına yönelik olumlu algının bir kombinasyonudur. Güvenli bağlanan bireyler, kendilerini değerli görür, başkalarının onayına bağımlı olmadan kendi değerlerinin farkındadır. Bu bireyler bağımsızdır, sevgiye layık olduklarını düşünürler ve başkalarına güvenle yaklaşarak yakınlık kurmaktan çekinmezler.
2. *Saplantılı Bağlanma (Preoccupied Attachment)*: Saplantılı bağlanma, bireyin kendisine yönelik olumsuz, ancak başkalarına karşı olumlu bir algı taşıdığı bağlanma stildir. Bu kişiler düşük benlik saygısına sahiptir, kendilerini sevmeye layık görmezler ancak başkalarını olumlu değerlendirerek onların onayına aşırı derecede ihtiyaç duyarlar. Bu durum,

yoğun bir şekilde kabul edilme isteğiyle birleşerek bağımlı ilişkiler geliştirme eğilimini artırır.

3. *Kayıtsız Bağlanma (Dismissing Attachment)*: Kayıtsız bağlanma stiline sahip bireyler, kendilerini olumlu, ancak başkalarını olumsuz değerlendiren bir bakış açısına sahiptir. Yüksek benlik saygıları olsa da, diğer insanlara karşı mesafeli bir tutum sergilerler. Bu kişiler, ilişkilerin getirebileceği olası hayal kırıklıkları veya duygusal yaralanmalardan kaçınmak için yakın ilişkilerden uzak durma eğilimindedirler.
4. *Korkulu Bağlanma (Fearful-Avoidant Attachment)*: Korkulu bağlanma stiline sahip bireyler hem kendilerine hem de başkalarına yönelik olumsuz bir algıya sahiptir. Bu kişiler, düşük benlik saygısı nedeniyle kendilerini değersiz hissederler ve sevmeye layık olmadıklarını düşünürler. Aynı zamanda, başkalarına güvenmekte zorlanır ve ilişkilere dair şüpheli bir tutum geliştirirler. Korkulu bağlanan bireyler, ilişki kurmak isteseler de reddedilme veya incinme korkusu nedeniyle yakın ilişkilerden kaçınırlar (Bartholomew ve Horowitz, 1991; Fraley ve Shaver, 2000; Mikulincer vd., 2003).

Olumlu bir benlik algısına sahip bireyler, kendilerini değerli hisseder ve sevgiye layık olduklarını düşünerek sağlıklı bir özsaygıya sahiptirler. Öte yandan, düşük benlik saygısına sahip bireyler, kendilerini değersiz görerek başkalarının onayını kazanma gereksinimi duyarlar. Başkalarına yönelik olumlu bir algıya sahip bireyler, yakın ilişkileri rahat ve arzu edilir bulurken, başkalarına olumsuz bakan bireyler, ilişkilerden kaçınma eğiliminde olabilirler. Bartholomew ve Horowitz'in (1991) geliştirdiği bu model, bireylerin bağlanma stillerinin yetişkinlikte romantik ilişkilerine nasıl yansıdığını anlamak için önemli bir çerçeve sunmaktadır. Bu bağlanma türlerinin farkında olmak, bireylerin ilişkilerinde karşılaşılabilecekleri sorunları daha iyi analiz etmelerine ve ilişkilerini bilinçli şekilde yönetmelerine yardımcı olabilir.

2.2.2. Bağlanma Stillerinin Romantik İlişkilerdeki Rolü

İnsan, doğası gereği sosyal bir varlıktır ve yaşamı boyunca diğer bireylerle etkileşim içinde bulunur. Bu etkileşimlerin en önemli unsurlarından biri de romantik ilişkilerdir. Romantik ilişkiler flört, evlilik, birlikte yaşama ve uzun süreli birliktelikleri kapsayan kişilerarası ilişkiler olarak tanımlanmaktadır (Hendrick ve

Hendrick, 2006). Romantik ilişkilerin temelleri, bireyin bebeklik döneminde bakım verenle kurduğu ilişkinin niteliğine dayanmaktadır (Bowlby, 1973). Erken dönem ilişkilerde yaşanan sorunlar, yetişkinlikteki ilişkilerde de kendini göstermektedir. Başka bir deyişle, bebeklikte bakım verenle kurulan bağ, yetişkinlikte partner ile kurulan bağın bir yansıması olabilmektedir (Feeney vd., 1994; Shaver vd., 1987).

Eğer birey güvenli bağlanma stiline sahipse, partnerine kolayca güven duymakta ve sağlıklı bir ilişki sürdürebilmektedir (Ainsworth vd., 1978; Mikulincer ve Shaver, 2007). Yalnızlık onlar için kaygı verici bir durum değildir. Kaygılı-kararsız bağlanma stiline sahip bireyler ise, partnerlerinin ilgisini kaybetme korkusu taşımakta ve güven duymakta zorlanmaktadır. Sürekli olarak ilişkilerini sorgulama eğiliminde olup, çocukluk dönemlerinde bakım verenleriyle kurdukları ilişkide yaşadıkları zihinsel meşguliyetle benzerlik göstermektedirler (Hazan ve Shaver, 1987). Bunun yanı sıra, bu bireyler duygusal dalgalanmalar yaşamakta ve partnerlerini yoğun bir şekilde kıskanmaktadırlar. Romantik ilişkilerle ilgili olumsuz düşüncelere ve düşük beklentilere sahiptirler (Mikulincer ve Shaver, 2007). Kaçınan bağlanma stiline sahip kişiler ise, partnerlerine diğer bağlanma stillerine sahip bireylere kıyasla daha az güven duymaktadır. Bu kişiler, genellikle romantik ilişkilerden kaçınarak bağımsız kalmayı tercih etmektedir (Hazan ve Shaver, 1987).

Hazan ve Shaver (1987) bağlanma kuramı perspektifinden hareketle, yakın ilişkilerin gelişebilmesi için fiziksel yakınlığın önemli olduğunu belirtmektedir. Bebeklik döneminde güvenlik sağlama, düzenleme ve bağlanma yoluyla kurulan yakınlık, erişkinlikte romantik ilişkiler bağlamında cinsel çekim ve fiziksel paylaşım aracılığıyla şekillenmektedir.

Bağlanma ve romantik ilişkiler arasındaki bağı inceleyen Scher ve Mayseless (1994), güvenli bağlanan bireylerin partnerleriyle sağlıklı ve uzun süreli ilişkiler kurabildiğini ifade etmektedir. Kaçınan bağlanma stiline sahip kişiler, romantik ilişkilerde yakınlık kurmakta zorlanarak güven duymakta sıkıntı yaşarlar. Kaygılı-kararsız bağlanan bireyler ise, romantik ilişkilerinde sürekli olarak partnerlerinin sevgisini sorgulamakta ve reddedilme korkusu yaşamaktadırlar. Partnerlerinin onları terk edebileceğini veya yeterince değer vermediğini düşünmeleri yaygındır. Başka bir ifadeyle, kaygılı-kararsız bağlanan bireyler partnerlerine güvenme arzusu duymakta ancak bunu başarmakta zorlanmaktadır. Güvensizlik duygusu, bu bireylerin sağlıklı bir bağlanma kurmasını engellemektedir. Kaçınan bağlanan bireyler ise, partnerlerine güvenmeme konusunda kararlı bir tutum sergilemektedir (Campbell ve Stanton, 2019).

Ayrıca, kaygılı-kararsız bağlanma stiline sahip bireylerin ilişkilerinde olumlu deneyimlerini daha az dile getirdikleri ve bu deneyimlerin pozitif etkilerini içselleştirmekte güçlük çektikleri bulunmuştur (Gentzler vd., 2010). Romantik ilişkilerde yaşanan sorunlarla baş etme konusunda kaygılı-kararsız ve kaçınan bağlanan bireylerin zorluk yaşadığı belirtilmektedir (Feeney, 2008). Bu bağlamda, ilişki doyumu ve kalitesinin bağlanma örüntülerinden önemli ölçüde etkilendiğini söylemek mümkündür. Güvenli bağlanan bireyler, evliliklerinde veya romantik ilişkilerinde anlaşmazlıkları olumlu başa çıkma stratejileriyle çözmeye çalışırken, güvensiz bağlanan bireyler daha çok olumsuz başa çıkma yöntemlerine yönelmektedir. Bu durum da ilişkideki doyumu düşürmektedir (Scheeren vd., 2014). Güvenli bağlanan çiftler, çatışmaları daha yapıcı bir iletişimle çözmeye çalışırken, güvensiz bağlanan bireyler ise anlaşmazlıkları daha da artırabilecek bir iletişim tarzını benimsemektedirler (Domingue ve Mollen, 2009). Özetle bağlanma stillerinin, bireylerin romantik ilişkilerindeki tutum ve davranışlarını önemli ölçüde etkilemektedir. Güvenli bağlanma, sağlıklı ve tatmin edici ilişkilerle ilişkiliyken, kaygılı ve kaçınan bağlanma stilleri, ilişki sorunlarına zemin hazırlayabilir.

2.3. Çelişik Duygulu Cinsiyetçilik

Cinsiyetçilik kavramı, bireylere cinsiyet temelli önyargılar ve ayrımcılık uygulanmasını ifade etmektedir (Glick ve Fiske, 1996). Bu kavram ele alındığında, cinsiyetçiliğin biyolojik ve toplumsal olmak üzere iki farklı düzlemde incelenmesi gerekmektedir (Vatandaş, 2011). Biyolojik cinsiyetçilik, tamamen biyolojik temellere dayanarak cinsiyetler arasında ayrımcılığı ve önyargıları içermekteyken, toplumsal cinsiyetçilik ise toplumun bireylere yüklediği roller ve sorumluluklar temelinde şekillenen önyargılar ve ayrımcılıklar içermektedir (Dahl, 2015). Cinsiyetçiliğin kökeni biyolojik temelli olsa da toplum tarafından bireylere atfedilen roller ve sorumluluklar kavramının kapsamını genişletmektedir (Ayan, 2014).

Kadın ve erkek arasındaki biyolojik ve toplumsal rol farklılıklarının vurgulanması ve bu farklılıkların abartılmasıyla birlikte erkekliğin güç, yüksek statü ve üstünlükle özdeşleştirilmesi; kadınların politik, ekonomik ve sosyal açıdan daha zayıf bir konumda bırakılmasına ve ayrımcılığa maruz kalmasına neden olmaktadır. Bu durum cinsiyetçilik olarak tanımlanmaktadır (Sakallı-Uğurlu, 2003). Çelişik duygulu cinsiyetçilik ise bu noktada ayrışmaktadır; çünkü bu tür cinsiyetçilik, kadınlara karşı hem olumsuz hem de olumlu duygu ve davranışları aynı anda

içermektedir (Glick ve Fiske, 1996).

Toplumsal cinsiyetçilik, kadınlara yönelik çelişkili duyguların şekillendirdiği özel bir önyargı biçimi olarak tanımlanmıştır (Glick vd., 1997, 1999). Bu bağlamda Glick ve Fiske (1996) tarafından ortaya konan Çelişik Duygulu Cinsiyetçilik Kuramı, kadınlara yönelik hem olumsuz hem de olumlu gibi görünen ama özünde eşitsizliğe dayalı iki farklı tutum biçimini açıklamaktadır. Bu yaklaşım, cinsiyetçiliği iki temel bileşenle açıklar: düşmanca cinsiyetçilik (hostile sexism) ve korumacı cinsiyetçilik (benevolent sexism). Araştırmacılar bu iki cinsiyetçilik türünden birini olumlu, diğerini olumsuz olarak sınıflandırmaktan ziyade, her ikisinin de geleneksel toplumsal cinsiyet kalıplarını ve erkek egemen yapıyı beslediğini; dolayısıyla özellikle korumacı cinsiyetçiliğin dışarıdan olumlu görünse de kadına zarar verme potansiyeli taşıdığını vurgulamaktadırlar (Sakallı-Uğurlu, 2002).

Düşmanca cinsiyetçilik, Allport'un (1954) önyargıyı sabit ve esnek olmayan genellemelere dayalı olumsuz tutumlar olarak tanımladığı yaklaşımla benzerlik gösterir. Bu çerçevede, kadınların erkeklere kıyasla daha zayıf, bağımlı ve ikinci planda algılanması; buna bağlı olarak da ayrımcılığa maruz kalması düşmanca cinsiyetçiliğin temelini oluşturur. Öte yandan, korumacı cinsiyetçilik kadınlara yönelik olumlu gibi görünen, onları yüceltme, sevmeye ya da koruma gibi tutumları içermekle birlikte; bu tutumlar kadınların erkeklerden aşağıda olduğu yönündeki düşünceleri meşrulaştıran bir önyargı biçimidir (Glick ve Fiske, 1996).

Düşmanca cinsiyetçilik, kadınları erkeğe tabi, güçsüz ve değersiz olarak gören, onları cinsel bir tehdit veya rakip olarak algılayan açık önyargıları içerir. Kadının bağımsızlık çabası, feminist kimliği ya da cinsel özerkliği bu tür cinsiyetçiliğin hedefi hâline gelirken, erkek egemenliğini tehdit eden her durum bir düşmanlık gerekçesi olarak kabul edilir. Düşmanca cinsiyetçilik, kadınların erkeklerden daha zayıf olduğu varsayımına dayanır ve bu doğrultuda onların erkek otoritesine tabi olmaları gerektiğini savunur (Sakallı-Uğurlu, 2002). Bu yaklaşımda kadın, değersizleştirilen ve küçümsenen bir varlık olarak görülür; aynı zamanda cinsellik üzerinden tanımlanarak bir nesne konumuna indirgenir. Bu türden önyargılar, erkeklerin toplumsal gücünü ve üstün konumunu destekleyen bir işlev görür (Glick ve Fiske, 1997).

Buna karşın korumacı cinsiyetçilik, kadını sevecen, korunması gereken bir varlık olarak yüceltirken; onu geleneksel, pasif ve bağımlı rollerle sınırlar. Bu tür

cinsiyetçilik yüzeyde olumlu duygularla ortaya çıksa da kadınların erkeklere tabi olması gerektiği varsayımını sürdürerek ataerkil düzeni destekler. Korumacı cinsiyetçilik kadınları kırılgan, duygusal ve zarif olarak tanımlar; onları öven, yücelten ve koruma altına alan bir tutum sergiler (Glick ve Fiske, 1996; Uğurlu Sakallı, 2002). Ancak bu olumlu gibi görünen yaklaşım da temelde erkek egemenliğini güçlendirmektedir (Sakallı-Uğurlu, 2003). Araştırmalar, kadınların düşmanca cinsiyetçiliği açık bir ayrımcılık biçimi olarak değerlendirdiklerini; buna karşılık korumacı cinsiyetçiliği sevgi ve ilgi temelinde olumlu algılayabildiklerini göstermektedir (Ayan, 2014; Connelly ve Heesacker, 2012; Sakallı-Uğurlu, 2003). Ancak korumacı tutumda da kadınlar erkeğe göre daha alt konumda yer almakta, erkek ise hâkim ve güçlü olarak konumlandırılmaktadır (Ayan, 2014; Sakallı-Uğurlu, 2003). Bu iki yaklaşım, toplumsal cinsiyet temelli kalıp yargıların sürdürülmesine katkı sağlamakta ve mevcut hiyerarşik düzeni pekiştirmektedir (Glick ve Fiske, 1996).

Her iki cinsiyetçilik türü de ataerkil sistemin korunmasını ve toplumsal cinsiyet rollerinin devamlılığını sağlamaktadır (Glick ve Fiske, 1996). Düşmanca cinsiyetçilik doğrudan bir tehdit ve saldırganlık içerirken, korumacı cinsiyetçilik bu sistemi “sevgi”, “ilgi” ve “koruma” gibi pozitif kavramlarla maskeler. Bu nedenle Glick ve Fiske (1996), korumacı cinsiyetçiliği düşmanca cinsiyetçiliğin bir tamamlayıcısı, hatta bazı durumlarda onu görünmez kılan bir örtü olarak değerlendirmektedir. Her iki boyutun da aynı anda bireylerde bulunabilmesi çelişik duygulu cinsiyetçiliğin temelini oluşturmaktadır. Aynı birey hem kadını sevgiyle koruma arzusunu hem de kadının güçlenmesini tehdit olarak algılayan düşmanlığı aynı anda taşıyabilir. Bu durum, kadınlara yönelik tutumlarda bilişsel tutarsızlıklar yaratmakta; kadınlar ise bu tutarsızlıkla baş edebilmek için “iyi kadın” (örneğin anne, eş) ve “kötü kadın” (örneğin feminist, bağımsız) gibi kategorilere ayrılarak anlamlandırılmaktadır (Glick ve Fiske, 1996).

2.3.1. Romantik İlişkilerde Çelişik Duygulu Cinsiyetçilik

Cinsiyetçiliğin etkilediği birçok alan içinde romantik ilişkiler bulunmaktadır. Cinsiyetlere atfedilen toplumsal roller ve kalıplaşmış cinsiyetçi algılar, romantik ilişkilerde bireylerin birbirine yönelik tutum ve beklentilerini de etkilemektedir (Çelik Uysal ve Kalkan, 2018). Romantik ilişkiler, çelişik duygulu cinsiyetçiliğin gündelik yaşamda en belirgin biçimde ortaya çıktığı alanlardan biridir (Chen vd., 2009; Glick ve Fiske, 1996). Kadın ve erkeğe ilişkin geleneksel beklentilerin yoğun olarak

hissedildiği bu ilişkilerde, korumacı ve düşmanca cinsiyetçilik tutumları, tarafların birbirlerini algılayış biçimlerini, çatışma çözme stratejilerini ve ilişki dinamiklerini önemli ölçüde şekillendirmektedir (Bartholomew ve Horowitz, 1991; Cross ve Overall, 2017). Özellikle erkek bireylerin korumacı veya düşmanca cinsiyetçi tutumlar sergilemeleri, ilişkinin yapısal dengesini etkileyen önemli bir faktör hâline gelmektedir (Glick ve Fiske, 1996).

İlişki içi çatışmalara bakıldığında, düşmanca cinsiyetçiliğe sahip erkeklerin iletişime daha az açık oldukları, daha fazla öfke ve tehditkar davranış sergiledikleri bulunmuştur (Overall vd., 2011). Korumacı cinsiyetçiliği benimseyen erkekler ise çatışmalarda daha yapıcı ve uzlaşmacı bir tutum sergileyebilir; ancak bu tutum, eşitlikçi bir anlayıştan ziyade, ilişkinin “sorumluluğunu üstlenme” algısından kaynaklanmaktadır (Cross ve Overall, 2017; Glick ve Fiske, 1996). Öte yandan, korumacı cinsiyetçiliğe sahip kadınlar, partnerleri aynı anlayışı paylaşmadığında iletişime kapanabilir ve daha fazla düşmanlık gösterebilir (Chen vd., 2009). Bu durum, korumacı cinsiyetçiliğin kadınlarda, toplumsal alanda kendilerini ifade etmelerini sınırlarken; ilişki içinde sahte bir güvenlik ve değer görme hissi yaratarak mevcut eşitsizlikleri görünmez kıldığını göstermektedir (Glick ve Fiske, 1996).

Çelişik duygulu cinsiyetçilik romantik ilişkilerde yalnızca bireylerin tutumlarını değil, ilişkinin yapısını, iletişim biçimlerini ve güç dengelerini de etkilemektedir (Chen vd., 2009). İyi huylu cinsiyetçilik, kadınları korunması gereken, duygusal, hassas ve bağımlı varlıklar olarak idealize ederek erkek partnerin koruyucu, yönlendirici ve karar verici pozisyonunu meşrulaştırır (Glick ve Fiske, 1996). Bu durum, ilişkide sevgi ve ilgi gösterisi olarak sunulsa da kadının özneleşmesini ve eşit bir partner olarak kabul edilmesini engelleyebilir. Kadının kendi kararlarını alma, sınır çizme ya da özgürce hareket etme hakkı, erkek partnerin “ilgisi” ya da “sorumluluğu” adına sınırlandırıldığında, görünürde romantik bir jest olan davranış aslında yapısal bir eşitsizliği yeniden üretir (Cross ve Overall, 2017). Duygusal yakınlık ve koruma kisvesi altında sürdürülen korumacı tutumlar, kadınların bağımsızlaşma süreçlerini baltalarken; düşmanca tutumlar ise kadınların toplumsal güç kazanımlarına doğrudan bir tehdit olarak yönelir (Glick ve Fiske, 1996). Kadın partnerin bağımsızlık talebini, cinsel ve duygusal özerkliğini ya da geleneksel rollerin dışına çıkma çabasını tehdit olarak algılar ve bu durum çoğu zaman suçlama, değersizleştirme ya da kontrol davranışlarıyla karşılık bulur (Chen vd., 2009; Cross ve Overall, 2017). Böylece romantik ilişkiler, sadece duygusal değil, aynı zamanda ideolojik ve toplumsal güç

mücadelelerinin de yaşandığı bir alan hâline gelir (Glick ve Fiske, 1996).

Kadınların bu tür cinsiyetçi tutumları sevgi ya da bağlılıkla karıştırmaları, çoğu zaman psikolojik şiddetin üzerini örter ve ilişkideki sorunların görünür olmasını engeller (Bancroft, 2002). Bu durum, toksik bağlanma örüntülerinin oluşmasına ve kadının ilişkideki eşitsizlikleri içselleştirmesine neden olabilir (Bartholomew ve Horowitz, 1991). Düşmanca cinsiyetçilik açıkça şiddeti meşrulaştırma eğilimindeyken, korumacı cinsiyetçilik doğrudan bu etkiyi göstermemekle birlikte, kadının geleneksel rollere uymasını bekleyerek dolaylı biçimde şiddeti haklılaştırabilir (Glick ve Fiske, 1996). Yapılan çalışmalarda, korumacı cinsiyetçilik düzeyi yüksek olan bireylerin partnerlerinin başarısını tehdit olarak algıladığı ve bu nedenle kadınların statü veya güç elde etmelerinin erkekler tarafından olumsuz karşılanabileceği görülmüştür (Chen vd., 2009; Cross ve Overall, 2017). Kadınlar bu tehdidi fark ettiklerinde, erkek tepkisinden kaçınmak için kendi başarılarından feragat edebilmekte; bu da eşitsizliğin içselleştirilmesine neden olmaktadır (Cross ve Overall, 2017).

2.3.2. Kadınlara Yönelik Çelişik Duygulu Cinsiyetçilik

Kadınlara yönelik toplumsal cinsiyetçilik, erkek egemen toplum yapısında kadınlara yönelik olumsuz tutumların varlığıyla şekillenen ve bu tutumların ayrımcı eylemlerle hayata geçirilmesi sonucu kadınların sosyal, kültürel, politik ve ekonomik gibi farklı alanlarda erkeklere kıyasla dezavantajlı konumda tutulmasını içeren bir kavramdır (Sakallı-Uğurlu, 2002). Cinsiyetçilik kaynaklı tutum ve davranışların kadınlara yönelik olumsuz etkileri daha belirgin şekilde gözlemlenmektedir (Dahl, 2015; Glick ve Fiske, 1996; Sakallı-Uğurlu, 2003).

Glick ve Fiske'nin (1996) geliştirdiği Çelişik Duygulu Cinsiyetçilik Kuramı (Ambivalent Sexism Theory), cinsiyetçiliği yalnızca olumsuz yargılar olarak değil, aynı zamanda kadınlara yönelik görünüşte olumlu fakat özünde ayrımcılığa dayalı tutumlarla birlikte değerlendirmiştir. Bu kurama göre cinsiyetçilik iki alt boyutta ele alınır: Düşmanca cinsiyetçilik (hostile sexism) ve koruyucu/yüceltici cinsiyetçilik (benevolent sexism). Düşmanca cinsiyetçilik; önyargılar, esneklikten uzak genellemeler ve kadınlara yönelik olumsuz tutumlar içerirken (Allport, 1954), kadının erkekten daha güçsüz ve ona bağımlı olduğu yönündeki algılarla şekillenir ve cinsiyet temelli ayrımcılığı destekler. Glick ve Fiske'ye (1996) göre, erkekler ekonomik ve siyasi güç gibi toplumsal alanlarda daha fazla yetkiye sahipken, kadınlar ise erkekleri

romantik ilişkiler yoluyla etkileme gücüne sahiptir (Ayan, 2014; Sakallı-Uğurlu, 2003). Erkeklerin sahip olduğu bu güce yapısal güç, kadınların sahip olduğu güce ise diyardik güç adı verilmektedir. Erkekler, kadınları koruyarak kendi güçlerini sürdürmeye çalışırken, aynı zamanda bu güç dengelerini koruyabilmek için kadınlara yönelik olumsuz tutumlar da geliştirmektedirler. İki farklı güç türünün aynı anda var olması, çelişik duygulu cinsiyetçiliğin temelini oluşturmaktadır (Glick ve Fiske, 1996). Sakallı-Uğurlu'ya (2002) göre hem düşmanca hem de korumacı cinsiyetçilik, ataerkillik, cinsiyetler arası farklılaştırma ve heteroseksüellik unsurlarını içerir. Sunuluş biçimleri farklılık gösterse de her iki cinsiyetçilik türünde de kadının zayıf ve bağımlı bir varlık olduğu fikri temel alınmaktadır.

Ataerkil sistem, kadınlara yönelik cinsiyetçi yaklaşımları hem baskılayıcı hem de koruyucu biçimlerde ortaya koyabilir (Connell, 1987; Jackman, 1994). Kadınlar ataerkil normlara uymadıklarında baskıcı tutumlar öne çıkarken, bu normlara uygun davrandıklarında koruyucu tavırlar devreye girebilir (Glick ve Fiske, 1996; Rudman ve Glick, 2001). Örneğin, kadınlar güç ve statü kazandıklarında ya da geleneksel cinsiyet rollerine karşı durduklarında erkekler tarafından bir tehdit unsuru olarak algılanabilirler (Bosson vd., 2005). Bu tehdit algısı, erkeklerin güç kaybı yaşayacakları endişesine yol açabilir ve bu da kadınlara yönelik düşmanca davranışlara zemin hazırlayabilir (Connell, 1987; Rudman ve Glick, 2001). Bu tür düşmanlıklar, iş yaşamında kadınların karşılaştığı ayrımcılıkların göz ardı edilmesi veya romantik ilişkilerde karar verme yetkisinin yalnızca erkeklere ait olduğu yönündeki inançlarla kendini gösterebilir (Sibley ve Wilson, 2004). Kadınlar erkeklerin üstünlüğünü kabul edip bu doğrultuda davrandıklarında ise baskıcı ataerkillik yerini korumacı bir tutuma bırakabilir. Bu noktada ataerkil yapı, bir babanın çocuğuna yaklaşımıyla benzeşen bir koruyuculuğa dönüşebilir. Toplumsal kurallara uyan kadınlar ilgi ve sevgi görür; güçlü erkek figürleri tarafından himaye altına alınırlar (Glick ve Fiske, 1996). Örneğin kadınların ev işleriyle ve çocuk bakım işleriyle ilgilenmeleri, erkeklere boyun eğmeleri, toplum yaşamının diğer alanlarında geri planda kalmaları ve erkeklerle rekabete girmemeleri durumunda sevgiye, saygıya ve özveriye layık oldukları düşünülür. Bu tür ilgi ve değer verme biçimi, kadınlar açısından da cazip hale gelebilir ve onları baskın grup olan erkeklerin çıkarlarını destekleyen davranışlara yönlendirebilir (Rudman ve Glick, 2001). Bu bağlamda baskıcı ve korumacı ataerkil yaklaşımlar, kadınlara yönelik çelişkili cinsiyetçiliğin temelini oluşturur (Glick ve Fiske, 1996).

Glick ve Fiske (1996), cinsiyetçiliğin genellikle kadınlara yönelik düşmanca tutumları ifade eden bir kavram olarak ele alındığını, ancak bu yaklaşımın cinsiyetçiliğin değer atfedilen diğer yönünü göz ardı ettiğini ileri sürmektedir. Zira kadınlara yönelik olumlu duyguların çoğu zaman olumsuz duygularla iç içe geçmiş şekilde ortaya çıktığı görülmektedir. Araştırmacılar, bireylerin hem düşmanlık içeren hem de koruyucu nitelikteki cinsiyetçi tutumları aynı anda benimsemelerinin, cinsiyetçiliğe dair çelişkili duygular yaşamalarına neden olduğunu vurgulamaktadır (Glick ve Fiske, 1996).

2.3.2.1. Düşmanca Cinsiyetçilik

Glick ve Fiske'nin (1996) geliştirdiği Çelişik Cinsiyetçilik Kuramı çerçevesinde düşmanca cinsiyetçilik, kadınlara yönelik doğrudan saldırgan, cezalandırıcı ve küçültücü tutumları kapsar. Bu tür cinsiyetçilik, feminist hareketler, bağımsız kadın figürleri ya da geleneksel rolleri sorgulayan kadınlar gibi ataerkil düzeni tehdit eden unsurlara karşı gelişir. Düşmanca cinsiyetçilik, kadınların erkeklerle eşit hak ve statü talep etmesini kışkırtıcı, hatta tehlikeli gören bir zihniyetin ürünüdür. Bu bakış açısı, kadınların erkeklere karşı rekabet eden varlıklar olduğu yönündeki algıyla beslenir ve genellikle kadınlara yönelik öfke, güvensizlik ve küçümseme biçiminde kendini gösterir.

Düşmanca cinsiyetçilik üç alt boyuttan oluşmaktadır (Sakallı-Uğurlu, 2002). Bu alt boyutlardan ilki olan otoriter ataerkillik, kadınların erkekler tarafından yönlendirilmesi gerektiği inancına dayanmaktadır. Bu inanç, kadınların güçsüz ve başkalarına bağımlı bireyler olduğu varsayımına dayandırılmaktadır (Ayan, 2014). İkinci alt boyut, toplumsal cinsiyetler arası rekabetçi ayrımcılık olarak tanımlanabilir. Bu çerçevede erkekler, kadınları birer rakip olarak görmekte ve üstünlüklerini kanıtlamak adına onları küçümseyici tutumlar sergilemektedir (Sakallı-Uğurlu, 2003). Üçüncü alt boyut olan heteroseksüel düşmanlık ise, kadınların cinsel kimliğine odaklanır. Bu bağlamda erkekler, kadınların cinselliğini bir tür manipülasyon aracı olarak kullanabileceklerine inanmakta ve bu durum kadınlara karşı bir güvensizlik geliştirmelerine neden olmaktadır (Glick ve Fiske, 1996).

Düşmanca cinsiyetçilik, kadınların bağımsızlık taleplerine, mesleki yükselişine, cinsel özerkliğine ve toplumsal katılımına karşı geliştirilir (Glick ve Fiske, 2001). Düşmanca cinsiyetçi bireyler, kadınları genellikle üç şekilde tehdit olarak görür: erkeklerin gücünü baltalayan feministler, cinselliği manipülasyon aracı olarak

kullanan baştan çıkarıcılar ve erkeklerin dikkatini dağıtan rakipler (Glick vd., 2000). Bu çerçevede, kadınlar yalnızca geleneksel rollere uymadıklarında değil, aynı zamanda bu rollerin dışına çıkma potansiyeli taşıdıklarında da hedef haline gelirler.

Düşmanca cinsiyetçilik içeren ilişkilerde erkek partner, kadının bağımsızlık girişimlerine karşı kontrol edici, küçümseyici ve bazen cezalandırıcı tutumlar sergiler. Kadının ekonomik özgürlük kazanması, karar alma süreçlerine katılması ya da sosyal çevresiyle aktif ilişkiler kurması, erkek tarafından tehdit olarak algılanabilir. Bu durumda erkek partner, kadının “yerini bilmesi gerektiği” düşüncesiyle hareket eder ve çeşitli yollarla onun davranışlarını kısıtlamaya çalışır (Forbes vd., 2004). Bu tutumlar, sıklıkla psikolojik şiddet biçiminde tezahür eder; örneğin, kadının akıl sağlığını sorgulamak, yetkinliğini küçümsemek, yalnız bırakmak, kıskançlık ve öfke ile kontrol etmek gibi.

Düşmanca cinsiyetçiliği benimseyen erkeklerin partnerlerini, erkek egemenliğine tehdit olarak algılama olasılığı daha yüksektir. Bu bireyler, partnerlerinin özerklik içeren davranışlarını manipülatif olarak değerlendirebilir ve bu algı, ilişkide saldırganlık, kıskançlık, kontrol ihtiyacı gibi olumsuz davranışlara dönüşebilir (Cross vd., 2017; Hammond ve Overall, 2013). Bu tür erkekler, kadın partnerlerinin ilişki içindeki bağlılıklarını kendi güçlerini tehdit eden bir unsur olarak görebilir; bu da güç kaybı hissi yaratarak şiddet eğilimini ya da baskıcı tutumları tetikleyebilir (Cross vd., 2019).

Ayrıca, düşmanca cinsiyetçilik taşıyan erkekler romantik ilişkilerde “sadakat” ve “itaat” beklentilerini daha sık dile getirir ve kadının bireyselliğini yok sayan bir sahiplenme biçimi sergilerler (Hammond vd., 2016). Kadının davranışları sürekli olarak denetlenmek istenir; sosyal medya kullanımı, kıyafet seçimi ya da arkadaş çevresi gibi gündelik tercihler bile tartışma konusu haline gelir. Bu bağlamda, düşmanca cinsiyetçilik, romantik ilişkilerde psikolojik şiddet, duygusal manipülasyon ve ekonomik kontrol gibi araçlarla kadınların özgürlüklerini sınırlandırır.

Nitekim yapılan araştırmalar, düşmanca cinsiyetçilik düzeyi yüksek erkeklerin, kadın partnerlerine yönelik daha fazla baskı uyguladığını, ilişkinin kontrolünü elde tutmak için kıskançlık, tehdit ve aşağılama gibi stratejilere başvurduğunu göstermektedir (Moya vd., 2007). Ayrıca, kadınların bu tür ilişkilerde uzun vadede düşük benlik saygısı, anksiyete ve depresyon gibi psikolojik sorunlar yaşadığı da

vurgulanmaktadır (Matteson ve Moradi, 2005).

Düşmanca cinsiyetçilik, bireysel önyargılarla sınırlı kalmayıp, eğitimden iş yaşamına, politik söylemlerden medya temsillerine kadar birçok yapısal alanda kendini yeniden üretir. Kadınların mesleki yeterliliklerinin sorgulanması, liderlik rollerinde karşılaştıkları direnç ve toplumsal kararlara katılımlarının engellenmesi, bu yapısal ayrımcılığın örneklerindendir (Barreto ve Ellemers, 2005). Bu bağlamda düşmanca cinsiyetçilik, yalnızca kişisel tutumlar değil, aynı zamanda toplumsal normlar ve kurumsal pratikler yoluyla da yeniden üretilen bir eşitsizlik biçimidir.

2.3.2.2. Korumacı Cinsiyetçilik

Korumacı cinsiyetçilik, yüzeyde olumlu duygular uyandırabilecek şekilde kadınlara yönelik sevgi, saygı ve koruma gibi tutumları içeriyor gibi görünse de temelinde kadınların erkeklere kıyasla daha alt bir konumda olduğunu varsayan önyargılı bir yaklaşımdır (Glick ve Fiske, 1996). Bu yaklaşım, bireylerin gözünde sıcak ve pozitif izlenim bırakabilir; ancak geleneksel cinsiyet rollerini ve erkek egemenliğini desteklemesi nedeniyle, çoğunlukla kadınlara zarar veren bir anlayış olarak kabul edilmektedir (Sakallı-Uğurlu, 2002). Kimi zaman olumlu bir tavır gibi algılanan bu tür cinsiyetçilik, aslında kadınların toplumsal konumunu sınırlandırmakta ve erkek üstünlüğünü yeniden üretmektedir. Ayrıca, korumacı cinsiyetçiliğin kadınların düşmanca cinsiyetçiliğe karşı tepki geliştirmesini engelleyici bir rol üstlendiği de ileri sürülmektedir (Glick ve Fiske, 1997).

Kadınları korunması gereken varlıklar olarak gören bu anlayış, düşmanca cinsiyetçilikten farklı olarak, daha az tehditkâr görünmesine rağmen, kadınları ikincil konumda tutmayı sürdürmektedir. Erkeklerin kadınlara karşı geliştirdiği koruyucu tavırlar, aslında kadınların güçsüz ve bağımlı oldukları yönündeki inancı pekiştirmekte, böylece ataerkil düzeni desteklemektedir (Glick ve Fiske, 1996).

Korumacı cinsiyetçilik üç temel bileşenden oluşur (Sakallı-Uğurlu, 2002). Bunlardan ilki olan koruyucu ataerkillik, kadınların erkeklerden daha zayıf olduğunu varsayarak, onların erkek desteğine ihtiyaç duyduğunu ileri sürer (Sakallı-Uğurlu 2002, 2003). İkinci bileşen olan cinsiyetler arası tamamlayıcılık ise, kadın ve erkek rollerinin farklı olduğunu, erkeklerin daha yüksek bir konumda bulunduğunu ve kadın rollerinin bu durumu destekleyici nitelikte olduğunu öne sürer (Glick ve Fiske, 1996, 1997). Örneğin, erkekler dışarıda çalışırken, kadınlara ev işleri ve bakım yükümlülüğü

verilir (Sakallı-Uğurlu, 2002). Üçüncü bileşen ise heteroseksüel yakınlıktır. Bu yaklaşımda, erkeklerin kadınlara duyduğu romantik bağlılık, cinsellik ve soyun devamlılığıyla ilişkilendirilir. Kadınlar bu bağlamda erkek için değerli bir partner olarak görülse de bu durum ataerkil ilişkileri pekiştirmektedir (Glick ve Fiske, 1997; Sakallı-Uğurlu, 2002).

Sakallı-Uğurlu'nun (2003) çalışmaları, cinsiyetçiliğin yaygın olduğu toplumlarda kadınların, korumacı cinsiyetçiliği daha fazla içselleştirdiğini göstermektedir. Bu tür toplumlarda kadınlar, bu anlayışı ayrımcı olarak görebilseler bile, onu olumlu bir yaklaşım olarak benimsemeye daha eğilimlidir. Korumacı cinsiyetçilikte, kadınlar kırılgan, duygusal ve himayeye muhtaç bireyler olarak tanımlanmakta, bu da onların idealize edilerek yüceltilmelerine yol açmaktadır. Ancak bu yüceltme, kadınların bağımsızlaşmasını engelleyen bir işlev görmektedir (Sakallı-Uğurlu, 2003). Araştırmalar, kadınların düşmanca cinsiyetçiliği daha açık bir ayrımcılık biçimi olarak değerlendirdiğini; buna karşın korumacı cinsiyetçiliğin doğrudan olumsuzluk içermemesi nedeniyle daha az tehdit edici görüldüğünü ortaya koymaktadır. Yine de bu yaklaşımda erkekler güçlü ve üstün konumda kalmakta, böylece toplumsal cinsiyet temelli eşitsizlikler devam ettirilmektedir (Ayan, 2014; Connelly ve Heesacker, 2012; Glick ve Fiske, 1996; Sakallı-Uğurlu, 2003;).

Korumacı cinsiyetçilik, kadınların ilişkilerdeki şefkatli ve yumuşak yönlerini ön plana çıkarırken, bu özellikler kamusal ya da profesyonel alanlarda bir yetersizlik göstergesi olarak değerlendirilmektedir. Böylece kadınların ilişki içi ve dışı alanlarda güçlü bireyler olarak varlık göstermeleri engellenmekte, erkeklerin güç algısını tehdit edecek unsurlar bertaraf edilmektedir (Overall vd., 2011). Korumacı cinsiyetçiliği benimseyen bireylerin kadınların güçlenmesine karşı olumsuz tutumlar sergiledikleri; özellikle kadınlar erkek partnerlerinden daha başarılı olduğunda, bu durumu tehdit olarak algılayıp saldırgan tepkiler verdikleri gözlemlenmiştir (Durán vd., 2011). Genellikle zararsız gibi algılanan korumacı cinsiyetçilik, aslında kadınların fırsatlara ve kaynaklara erişimini sınırlandırarak ataerkil düzenin sürdürülmesine katkıda bulunmaktadır (Connor vd., 2017).

Düşmanca ve korumacı cinsiyetçilik arasındaki zıtlık, kadınları "iyi" ve "kötü" olarak sınıflandırma yoluyla anlamlandırılır. Toplum tarafından uygun görülen rollere uyan kadınlar olumlu değerlendirilirken, bu rollerin dışına çıkanlar olumsuz biçimde etiketlenmektedir (Chen vd., 2009). Kadının "saf", "masum" ve "güçsüz" olduğuna

dair inançlar, erkeğin onu yönlendirmesini, kıskanmasını ve koruma adı altında sınır koymasını meşrulaştırabilir. Bu tür ilişkilerde erkeğin aşırı koruyucu ve sahiplenici davranışları, romantizm kisvesi altında olumlanabilir. Oysa bu davranışlar çoğu zaman kadının özgürlük alanını daraltır ve ilişkiyi eşit olmayan bir güç dengesine oturtur (Hammond ve Overall, 2013). Korumacı tutumlar taşıyan erkekler, partnerlerini sevdiklerini ve onları korumak istediklerini ifade ederken, bu koruma çoğu zaman kontrolle iç içe geçmektedir. “Senin iyiliğin için”, “kendine dikkat etmen gerekiyor” ya da “ben olmasam başına bir şey gelir” gibi söylemlerle dile getirilen bu tür davranışlar, partnerin özerkliğini sınırlar ve bireysel karar alma mekanizmalarını zayıflatır (Moya vd., 2007). Araştırmalar, korumacı cinsiyetçiliğe yüksek düzeyde sahip olan kadınların, erkeklerin bu sınırlayıcı tutumlarını daha kolay kabul ettiklerini ve bu sınırlamalara tepki vermediklerini ortaya koymuştur. Hatta bu kadınlar, partnerleri açıkça korumacı bir söylem kullanmasa bile, kısıtlamaları içselleştirip meşrulaştırabilmektedir.

2.3.3. Erkeklerle Yönelik Çelişik Duygulu Cinsiyetçilik

Toplum, yalnızca kadınlara değil, erkeklerle de belirli roller ve sorumluluklar yüklemektedir. Her ne kadar erkekler birçok bağlamda kadınlara kıyasla daha avantajlı konumda bulunsalar da onlara yönelik tutumlar da toplumsal cinsiyetçiliğin yeniden üretilmesinde etkili olabilmektedir. Kadın-erkek ilişkileri, diğer grup ilişkilerine kıyasla daha derin, karmaşık ve özel bir yapıya sahiptir. Bu nedenle, kadınların erkeklerle yönelik algı ve tutumlarını incelemek hem bu ilişkilerin yapısını anlamak hem de cinsiyet temelli eşitsizliklerin devam edip etmeyeceğini öngörebilmek açısından önemlidir (Sakallı, 2008).

Glick ve Fiske (1999), kadınların erkeklerle karşı da çelişkili tutumlar geliştirebileceğini öne sürmüştür. Bu tutumlar, erkeklerin kadınlara yönelik çelişik duygulu cinsiyetçiliğine benzer şekilde hem olumlu hem de olumsuz duygular barındırabilir. Kadınlar erkekleri güçlü ve üstün olarak görebilirken, onlara duygusal ya da ekonomik olarak bağımlı olmaktan kaynaklı bir hoşnutsuzluk da hissedebilirler. Özellikle romantik ilişkiler, evlilik ve aile bağları gibi yakınlık gerektiren bağlamlarda bu ikircikli tutumlar daha da belirginleşebilir. Toplumsal cinsiyetçilik genellikle kadına yönelik ayrımcılık çerçevesinde ele alınsa da erkeklerle yönelik beklentiler de toplumsal cinsiyet rejiminin sürdürülmesinde rol oynar. Kadınların erkeklerle yönelik tutumları da çelişkili olabilmekte; bu çelişkili tutumlar düşmanca ya da korumacı

boyutlarda kendini gösterebilmektedir (Sakallı, 2008).

Glick ve Fiske (1999) erkeklere yönelik çelişik duygulu cinsiyetçiliği, düşmanca ve koruyucu cinsiyetçilik alt boyutlarında ataerkillik, toplumsal cinsiyet farklılaştırması ve heteroseksüellik bağlamında değerlendirilmektedir. Erkeklere yönelik düşmanca tutumlar, erkeklerin toplumsal güç avantajlarına karşı duyulan hoşnutsuzluğu ve onların kadın rollerinde yetersiz görülmesini içerir. Ataerkilliğe duyulan içerleme, erkeklerin sosyal hiyerarşideki ayrıcalıklı konumlarına karşı bir tepkiyi yansıtır. Kadınlar bu bağlamda, erkeklerin kendilerine bakmakta yetersiz olduklarını düşünerek, cinsiyetler arası telafi edici farklılaştırma stratejileri geliştirebilir. Heteroseksüel düşmanlık ise, erkeklerin cinsel şiddetle ilişkilendirilmesiyle ortaya çıkan tehdit algısını ifade eder. Buna karşılık korumacı tutumlar, erkekleri zayıf ve yardıma muhtaç olarak gören anaerkil yaklaşımları barındırır. Kadınlar, erkeklerin ev içi görevlerde yetersiz olduğunu varsayarak bu rolleri sahiplenir, kendilerini bu alanlarda güçlü ve yetkin hissederler. Ayrıca, romantik ilişkilerde mutlu olmanın ve kişisel bütünlüğün bir erkeğin sevgisine bağlı olduğuna inanan kadınlar, erkekleri idealleştirme eğilimi gösterebilirler. Bu tutumlar, tamamlayıcı cinsiyet farklılaştırması ve heteroseksüel yakınlık gibi alt boyutlarla açıklanabilir (Glick ve Fiske, 1999; Sakallı-Uğurlu, 2008).

Toplumsal kimlik kuramı (Tajfel, 1981) ve önyargı kuramı (Allport, 1954), baskın gruba karşı geliştirilen içerleme duygusunun bazen ince yollarla ifade edilen önyargılarla ortaya çıktığını öne sürer. Kadınlar, erkekleri küçümseyen ama aynı zamanda onları güçlü gören çelişkili stereotiplere sahip olabilir. Erkeklerin geleneksel rolleri benimsemeleri durumunda ödüllendirilmeleri, benimsememeleri durumunda ise cezalandırılmaları da bu tutumların pekişmesine neden olur.

Kadın-erkek ilişkilerinin doğasında, eşzamanlı yakınlık ve statü eşitsizliği bulunur. Erkekler tarihsel olarak yapısal güç sahibi olmuşken, kadınlar da erkeklere eş, anne veya sevgili olarak bağlılıklarından kaynaklanan ikili bir güce sahiptir (Guttentag ve Secord, 1983). Bu çift yönlü güç dengesi, kadınların erkeklere karşı hem olumlu hem de olumsuz tutumlar geliştirmesine neden olabilir. Kadınlar, erkeklerin gücüne öfkelenirken, aynı zamanda onlardan sevgi ve koruma bekleyebilir. Kadınların erkeklere yönelik hem olumlu hem olumsuz duygular taşıması, bu ilişkilerin hem yapısını hem de sorunlu yönlerini doğrudan etkilemektedir (Glick ve Fiske, 1996). Erkekler, romantik ilişkilerde sıklıkla ekonomik güvenliğin, sosyal statünün ve

duygusal desteğin sağlayıcısı olarak görülürken, aynı zamanda duygusal açıdan yetersiz, ev içi sorumluluklardan uzak ve hatta kimi zaman tehdit edici figürler olarak da algılanabilmektedir (Cross ve Overall, 2017; Rudman ve Glick, 2001). Bu çelişki, kadınların erkeklere yönelik duygusal bağlılık ve hayranlıkla birlikte kırgınlık ve güvensizlik de hissetmesine yol açmakta; böylece ilişkilerde hem koruyucu hem de düşmanca tutumlar bir arada var olabilmektedir (Cross ve Overall, 2017; Glick ve Fiske, 1996).

Kadınların romantik ilişkilere dair geliştirdiği idealize edilmiş inançlar da çelişkili cinsiyetçi tutumları besler (Glick ve Fiske, 1996; Jackman, 1994). Kimi kadınlar, kişisel bütünlüğün, toplumsal onayın ve mutluluğun ancak bir erkekle kurulan romantik bir ilişkiyle mümkün olduğuna inanabilir (Rudman ve Glick, 2001). Bu inanç, erkeklerin ilgisini, sevgisini ve bağlılığını olmazsa olmaz görmelerine neden olur (Sibley ve Wilson, 2004). Ancak bu beklentiler karşılanmadığında, erkeğe yönelik hayal kırıklığı ve öfke ortaya çıkar. Kadın bu durumda, bir yandan erkeğin sevgisine ihtiyaç duyduğunu hissederken, diğer yandan bu bağımlılığına içerleyebilir (Rudman ve Glick, 2001).

2.3.3.1. Düşmanca Cinsiyetçilik

Erkeklere yönelik düşmanca cinsiyetçilik, toplumsal cinsiyet ilişkileri bağlamında kadınların erkeklere karşı geliştirdiği olumsuz, sıklıkla öfke ve güvensizlik temelli tutumları ifade eden çok katmanlı bir olgudur. Bu kavram, kadınların erkeklerin toplumsal alandaki baskın ve otoriter rollerine karşı duyduğu memnuniyetsizliği ve bu bağlamda ortaya koyduğu tepkileri yansıtarak, cinsiyetler arası güç ilişkilerinin karmaşık doğasını açığa çıkarır (Glick ve Fiske, 1999).

Bu tür cinsiyetçi tutumlar, erkeklerin kadınlar üzerindeki otorite kurma ve üstünlük iddiasında bulunma eğilimlerine karşı duyulan rahatsızlığın bir dışavurumu olarak kendini gösterir. Kadınlar, erkeklerin sahip oldukları gücü korumaya yönelik olarak geliştirdikleri baskıcı, sınır koyucu ya da korumacı tutumları eleştirel biçimde değerlendirir. Özellikle paternalizm biçiminde tezahür eden ve erkeklerin kadınları “koruma” söylemiyle denetim altında tutma eğilimini içeren yaklaşımlar, bu tür cinsiyetçiliğin temel kaynaklarından biri olarak değerlendirilir (Glick ve Fiske, 1999).

Düşmanca cinsiyetçilik, aynı zamanda erkeklerin hem toplumsal yaşamda hem de romantik ilişkilerde sergilediği davranışlara ilişkin olumsuz genellemeleri de kapsar. Erkeklerin duygusal yakınlıktan kaçınmaları, sadakat konusundaki sorunları

ve kontrolcü eğilimleri, heteroseksüel ilişkilerde kadınlarda güvensizlik hissinin gelişmesine neden olabilir. Bu durum, erkeklere yönelik düşmanca cinsiyetçi tutumların yalnızca toplumsal güç dengesizliğine değil, bireysel ve duygusal düzeyde yaşanan deneyimlere de dayandığını ortaya koyar (Glick ve Whitehead, 2010). Kadınların erkeklerde gözlemledikleri bu tür davranış örüntüleri, erkeklere karşı eleştirel yaklaşımların derinleşmesine ve zamanla sistematikleşerek düşmanca cinsiyetçiliğin pekişmesine zemin hazırlar.

Bununla birlikte, erkeklere yönelik düşmanca cinsiyetçilik, toplumsal cinsiyet normlarına karşı geliştirilen kadın merkezli telafi stratejileriyle de ilişkili bir yapı sergiler. Kadınlar, erkeklerin toplumsal hiyerarşideki ayrıcalıklı konumlarını sorgularken, aynı zamanda kendilerini üstün görmeye yönelik eğilimler de geliştirebilirler. Bu durum, literatürde “telafi edici cinsiyet farklılaştırması” olarak adlandırılmakta ve kadınların kendi sosyal ve duygusal yeterliliklerini erkeklerin duygusal yetersizlikleriyle karşılaştırarak kendilerini daha değerli bir konuma yerleştirme çabasını yansıtmaktadır (Glick ve Fiske, 1999). Böyle bir strateji, kadınların erkeklerle olan ilişkilerinde psikolojik anlamda bir denge kurma ve bu denge aracılığıyla güvende kalma arzularını da beraberinde getirebilir.

Erkeklere yönelik düşmanca cinsiyetçilik, romantik ilişkiler bağlamında da hem bireylerin duygusal deneyimlerini hem de ilişkilerin dinamiklerini etkilemektedir (Chen vd., 2009; Glick ve Fiske, 1999). Erkeklere karşı önyargılı ve genelleyici bakış açısına sahip olan bireyler, romantik ilişkilerde partnerlerini olumsuz stereotiplerle değerlendirebilir; bu da ilişkinin sağlıklı biçimde ilerlemesini engelleyen bir unsur olarak ortaya çıkar (Hart vd., 2013). Örneğin, erkeklerin "duygusuz", "baskıcı" ya da "sorumluluktan kaçınan" bireyler olduğu yönündeki yaygın kalıp yargılar, ilişkideki erkek bireyin davranışlarından bağımsız olarak sürekli eleştirilmesine ve küçümsenmesine neden olabilir (Glick ve Fiske, 1999). Bu durum, erkeğin kendisini değersiz hissetmesine ve ilişkide duygusal uzaklık oluşmasına yol açabilir (Hart vd., 2013). Aynı zamanda, erkeklere yönelik düşmanca cinsiyetçi tutumlar, kadınların ilişkide sürekli tetikte kalmalarına, savunmacı ve hatta saldırgan bir tavır takınmalarına neden olabilir (Chen vd., 2009). Bu tür tutumlar, taraflar arasındaki empatiyi zayıflatır, karşılıklı anlayışı engeller ve ilişkinin doğal akışını bozar (Hart vd., 2013). Üstelik, bu tutumlar ilişkideki sorunların gerçek nedenlerinin görülmesini de zorlaştırır; zira taraflar birbirlerini birey olarak değerlendirmek yerine, cinsiyet temelli genellemeler üzerinden yargılamaya başlar (Glick ve Fiske, 1999). Böylece,

gerçek iletişim kanalları tıkanır ve ilişki, duygusal kırılmalara açık hale gelir (Chen vd., 2009).

Erkeklerle yönelik düşmanca cinsiyetçi tutumlar, erkek partnerin sürekli olarak olumsuz kalıplarla değerlendirilmesine yol açmakta, güven eksikliği ve iletişim problemleri yaratmaktadır (Glick ve Fiske, 1996). Ayrıca, kadınların ilişkide sürekli bir savunma hali içinde olmaları ve partnerlerine karşı temkinli ya da çatışmacı bir yaklaşım sergilemeleri, empati düzeyini düşürerek ilişkinin sağlıklı gelişimini engellemektedir (Barreto ve Ellemers, 2005). Cinsiyet temelli önyargılar, bireylerin gerçek davranışlarının göz ardı edilmesine ve dolayısıyla iletişim kopukluklarına neden olmaktadır (Fiske, 1998). Özetle, erkeklerle yönelik düşmanca cinsiyetçilik, romantik ilişkilerde temel değerlerin zedelenmesine, ilişkilerin sürdürülebilirliği açısından ciddi risklerin ortaya çıkmasına neden olmaktadır (Glick ve Fiske, 2001). Bu bağlamda, romantik ilişkilerde cinsiyete dayalı genellemelerden uzak durulması, bireylerin kendi kişilik özellikleri ve davranışları temelinde değerlendirilmesi büyük önem taşımaktadır (Rudman ve Glick, 2001).

2.3.3.2. Korumacı Cinsiyetçilik

Kadınların erkeklerle yönelik geliştirdiği korumacı cinsiyetçilik, çelişik duygulu cinsiyetçiliğin olumlu gibi görünen ancak toplumsal cinsiyet eşitsizliğini pekiştiren biçimlerinden biridir. Bu yaklaşımda erkekler; güçlü, koruyucu, karar verici ve aile reisliği gibi geleneksel rollere uygun şekilde idealize edilir. Koruma ve kollama sorumluluğunun erkeklerle ait olduğu inancı, kadınlar tarafından da içselleştirilerek desteklenebilir. Bu tutum, yüzeyde erkeklerle yönelik bir hayranlık ve saygı ifadesi gibi görünse de esasen erkekleri toplumsal rollerle sınırlandıran ve onlara belirli davranış kalıplarını dayatan bir cinsiyetçilik biçimidir (Glick ve Fiske, 1999).

Kadınların erkekleri koruyucu figürler olarak görmesi, çoğu zaman geleneksel toplumsal normlarla örtüşmektedir. Bu normlara göre erkek, evin direği ve ailenin koruyucusu olarak tanımlanır. Bu doğrultuda erkeklerle biçilen sorumluluklar, onların bireysel tercihlerini ve duygusal ihtiyaçlarını görmezden gelen bir yapıya dönüşür. Koruyucu cinsiyetçilik, bu anlamda hem erkekleri hem de kadınları sınırlandıran, belirli rollere hapseden bir işlev görür. Erkekler, bu tutum sonucunda duygusal baskı altına girerken; kadınlar da bu "güçlü erkek" imajına bağımlı hâle gelerek kendi özneleşme süreçlerini sekteye uğratabilirler (Glick ve Fiske, 1999; Moya vd., 2007).

Korumacı cinsiyetçilikte erkeklerin, kadınları geçindirmesi, onları dış dünyadaki tehlikelerden koruması ve güçlü bir şekilde ayakta durması beklenir. Bu beklentiler, kadınların erkekleri idealize etmesine ve onları duygusal olarak kırılganlık gösteremeyecek, zayıflık sergileyemeyecek bireyler olarak görmesine neden olur. Böylece, erkeklerin yardım arama davranışları, duygusal destek istemeleri ya da toplumun belirlediği güç imgesinden sapmaları toplumsal olarak hoş karşılanmaz hâle gelir. Kadınların bu anlayışı benimsemeleri hem erkeklik kalıplarını yeniden üretmekte hem de ataerkil yapının devamlılığına katkı sağlamaktadır (Chrisler vd., 2012).

Erkeklerle dair koruyucu tutumlar, ataerkil kültürlerin cinsiyet rolleriyle ilgili beklentilerini ve kadın-erkek arasındaki güç ilişkilerini mevcut haliyle meşrulaştırarak faydalı gösterebilir. Bu koruyucu tutumlar; anaerkillik, cinsiyetler arası tamamlayıcı farklılaştırma ve heteroseksüel yakınlık olmak üzere üç temel boyutta ele alınabilir. Korumacı cinsiyetçiliğin ilk alt boyutu olan anaerkillik, Glick ve Fiske'nin (1999) kadınlara yönelik geliştirdiği koruyucu ataerkillik anlayışıyla benzerlik taşır. Bu yaklaşımda, karşı cinsin güçsüz ve yardıma muhtaç olduğu varsayılır. Anaerkil bakış açısına göre erkeklerin evde kadınlar tarafından korunması ve bakılması gerekir; çünkü erkeklerin ev işleri konusunda yetersiz oldukları düşünülür. Kadınlar ise doğaları gereği bu alanda daha yeterli olarak görülür. Erkeklerin bu hizmete ihtiyaç duyması ve kadınların bu hizmeti sağlaması, var olan toplumsal yapının sürdürülmesini sağlayan bir gerekçeye dönüşür (Glick ve Fiske, 1999; Glick vd., 2004).

İkinci boyut olan tamamlayıcı farklılaştırmada ise kadınlar, üstün gördükleri erkeklerle karşı hayranlık besleyebilirler. Jost ve Banaji'ye (1994) göre, gruplar arası karşılaştırmaların zamanla kalıplaşması, bazı önyargıların doğmasına neden olabilir. Bu önyargılar, daha düşük statüdeki grup üyeleri tarafından da içselleştirilebilir. Örneğin; erkeklerin kadınlara kıyasla daha zeki, çalışkan ve başarılı olduğu düşüncesi bu tür kalıp yargılardandır. Ancak bu durum, kadınların da bazı konularda (örneğin ev içi emek veya özgecilik) erkeklerden daha yeterli görülmesini beraberinde getirir. Kadın ve erkeğin farklı alanlarda yetkinlik gösterdiği inancına dayanarak, bu farkların tamamlayıcılık oluşturduğu düşüncesi, cinsiyet temelli ayrımı pekiştirmenin başka bir yoludur (Sakallı, 2008).

Üçüncü boyut olan heteroseksüel yakınlık ise, ikili cinsiyet sisteminin

normlarını esas alarak, bireylerin romantik ilişki kurmadan doyumlu bir yaşam süremeyeceklerine dair inançları kapsar. Kadının mutlu bir hayat sürebilmesi için erkek tarafından sevilmesi ve değer görmesi gerektiği düşüncesi, kadınların romantik bir erkek partnere ihtiyaç duyduğu inancını destekler. Kadınların bu duygusal ve cinsel ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla erkeklere olumlu tutumlar geliştirmesi, heteroseksüel yakınlık kavramıyla açıklanır (Sakallı, 2008)

Görünüşte olumlu duygularla ifade edilen bu cinsiyetçilik biçimi, erkeklerin belirli normlara uymak zorunda hissetmesine yol açmakta, duygusal açıdan destek arama ya da toplumsal roller dışında bir hayat kurma girişimlerini baskılamaktadır. Kadınların bu tür tutumları eleştirel süzgeçten geçirmeksizin benimsemesi, yalnızca erkekler açısından değil, toplumsal cinsiyet eşitliğinin tesisi açısından da sorunludur. Erkeklerin yalnızca güçlü olduklarında değerli görülmesi, onların çok yönlü bireyler olarak kabul edilmesini engellerken, kadınların da bu güçlü imgeye duydukları ihtiyaç üzerinden özne olmaktan uzaklaşmalarına neden olur (Chrisler vd., 2012; Glick ve Fiske, 1999).

Korumacı cinsiyetçiliğin romantik ilişkilerdeki etkilerinden biri, ilişkideki partnerlerin karşılıklı bağımlılığının sağlıklı biçimde yapılandırılmasıdır. Kadınlar, erkek partnerlerini yalnızca güçlü ve kararlı olduklarında değerli bulduklarında, ilişkide duygusal denge bozulabilir. Erkeklerin duygusal kırılganlık göstermesi ya da zorluk yaşaması durumunda, kadınlar tarafından hayal kırıklığı yaratıcı ya da "yetersiz erkeklik" olarak algılanabilir. Bu durum, erkeklerin duygusal ihtiyaçlarını bastırmalarına, destek istemekten çekinmelerine ve duygusal uzaklık geliştirmelerine neden olabilir (Chrisler vd., 2012). Dolayısıyla, erkekleri koruyucu figürler olarak yücelten bu tutum, ilişkilerdeki duygusal açıklık ve karşılıklı destek yapısını zedeler.

2.4. İlgili Araştırmalar

2.4.1. Duygusal İstismar ile İlgili Yurt İçi Araştırmalar

Literatüre bakıldığında, Türkiye'de gerçekleştirilen araştırmaların büyük kısmının aile içi şiddet ve kadına yönelik şiddet konularına odaklandığı görülmektedir. Romantik ilişkilerdeki duygusal şiddet ya da istismarı inceleyen çalışmalar oldukça sınırlıdır.

Göksu (2024) romantik ilişki deneyimi bulunan 18-30 yaş aralığındaki genç yetişkin erkeklerle yaptığı araştırma bulgularına göre, kırılgan erkeklik düzeyi arttıkça,

bireylerin psikolojik şiddeti algılamaları ve kıskançlık düzeyleri de artmakta; bu da psikolojik şiddet uygulama eğiliminde yükselmeye neden olmaktadır.

Nalioğlu (2024) tarafından evli bireylerle yürütülen araştırmada, duygusal bağımlılık ile duygusal istismarın alt boyutları olan uygulayıcı kontrol ve düşmanca geri çekilme arasındaki ilişkide, duygusal kıskançlığın alt boyutları olan ilişki tatminsizliği ve sevgisizlik değişkenlerinin kısmi aracı rol oynadığı belirlenmiştir. Ayrıca duygusal istismar alt boyutları olan uygulayıcı kontrol, aşağılama, düşmanca geri çekilme, tehdit; maruz kalma bağlamında ise kontrol ve aşağılama değişkenleri ile duygusal kıskançlık alt boyutlarından birlikte zaman geçirme isteksizliği arasında kısmi aracılık ilişkisi bulunmuştur.

Taş (2024) tarafından gerçekleştirilen araştırmada, toplumsal cinsiyet sisteminin meşrulaştırılması, cinsiyetçi söylemlere karşı sessizlik ve reddedilme duyarlılığı gibi değişkenlerin, yetişkin bireylerin yakın romantik ilişkilerinde psikolojik şiddet deneyimleriyle olan ilişkileri değerlendirilmiştir. Bulgulara göre, kadın katılımcılar düşmanca geri çekilme alt boyutunda daha yüksek puan alırken; erkek katılımcılar kontrol edilme ve geri çekilmeye maruz kalma alt boyutlarında daha yüksek skorlar almıştır. Kadınların reddedilme duyarlılığı düzeylerinin erkeklere kıyasla daha yüksek olduğu saptanmış, ayrıca uygulayıcı kontrol alt boyutu ile reddedilme duyarlılığı arasında pozitif yönlü bir ilişki belirlenmiştir. Erkek katılımcılar psikolojik şiddetin mağduru olma noktasında daha yüksek puanlar almış ve her iki cinsiyetin de benzer biçimde ele alınması gerektiği vurgulanmıştır.

Uzun (2023) tarafından yapılan araştırmada, evli bireylerde psikolojik şiddet ile yardım arama davranışı arasında negatif bir ilişki tespit edilmiş; özellikle kaçınma ve aşırı telafi başa çıkma stillerinin bu ilişkide tam aracı rol üstlendiği görülmüştür. Teslim olma başa çıkma stili ile içe veya dışa dönük dindarlık değişkenlerinin aracılık rolü ise desteklenmemiştir. Evli bireyle gerçekleştirilen yarı yapılandırılmış görüşmeler doğrultusunda, kaçınma ve aşırı telafi temaları desteklenirken, teslim olma biçimi itaat ve kabullenme ile ilişkilendirilmiş; dinsel yönelimin ise profesyonel yardım aramadan bağımsız bir alan olarak değerlendirildiği tespit edilmiştir.

Toplu Demirtaş ve Hatipoğlu Sümer (2022), flört şiddetinin (fiziksel, cinsel, psikolojik) uygulanma ve maruz kalma oranlarını ve bu oranların cinsiyete göre nasıl değiştiğini üniversite öğrencileriyle gerçekleştirdikleri araştırmayla incelemişlerdir.

Elde edilen bulgular, literatürle uyumlu olarak, psikolojik şiddetin en yaygın şiddet türü olduğunu ortaya koymuştur. Kadınların %81'i partnerlerine psikolojik şiddet uyguladıklarını, %73'ü ise maruz kaldıklarını belirtmiştir; erkeklerde ise bu oranlar sırasıyla %75 ve %67'dir. Bununla birlikte, psikolojik şiddet uygulama ve maruz kalma durumunun cinsiyete göre anlamlı farklılık göstermediği tespit edilmiştir.

Kemaloğlu'nun (2021) üniversite öğrencileriyle yürüttüğü araştırmada, erkek katılımcıların duygusal istismar davranışlarına kadınlara kıyasla daha fazla başvurdukları belirlenmiştir. Bulgulara göre, duygusal istismarın tüm alt boyutları (tecrit, aşağılama, cinsel taciz, mala zarar verme) ile kişilerarası bağımlılık arasında anlamlı ilişkiler bulunmuştur. Ayrıca, erkeğin baskın ve girişken; kadının ise kabullenici olduğu romantik ilişki kalıpları ile duygusal istismar arasında pozitif yönde anlamlı ilişkiler olduğu ortaya konmuştur. Bu kalıp yargıların, psikolojik şiddetin toplam varyansının %11,3'ünü açıkladığı; kişilerarası bağımlılığın ise cinsel taciz alt boyutunun %3,2'lik varyansını açıkladığı bulunmuştur.

Öngün ve Ünsal (2018) tarafından yapılan araştırmada, romantik ilişkilerde istismar yaşantılarının sık görüldüğünü, bu durumun bireylerin akademik başarılarını, sosyal ilişkilerini ve genel psikolojik iyi oluşlarını olumsuz etkilediğini ve duygusal şiddet ile bağlanma sorunlarının güçlü bir şekilde ilişkili olduğunu ortaya konmuştur. Üniversite öğrencilerinin flört ilişkilerinde psikolojik saldırganlığın yaklaşık %80, fiziksel saldırganlığın %20-30 ve cinsel saldırganlığın ise %10-15 oranında görüldüğü belirtilmiştir.

Bilgili-Aykut ve arkadaşlarının (2016) yürüttüğü araştırmada, katılımcıların %34'ü eşlerinden psikolojik şiddet gördüklerini ifade etmiştir. Ayrıca, çalışan kadınların, birden fazla evlilik yapmış kadınların, 18 yaşından önce evlenmiş olanların ve gelir düzeyi düşük kadınların eşlerinden daha fazla psikolojik şiddet gördüğü belirlenmiştir. Araştırma, psikolojik şiddet mağduriyetinin depresyon ve kaygı gibi psikolojik rahatsızlıklara yol açtığını da ortaya koymuştur.

Hatunoğlu ve arkadaşları (2014), Türkiye'de kadınların %44'ünün duygusal istismar mağduru olduğunu tespit etmiş; bu istismar türü içinde en sık karşılaşılan davranışların ağır hakaret ve küfür olduğunu belirtmişlerdir. Ayrıca, her beş evli kadından birinin küçük düşürüldüğü, %19'unun ise eşi ya da partneri tarafından tehdit edilip korkutulduğu saptanmıştır.

Yumuşak'ın (2013) üniversite öğrencileriyle gerçekleştirdiği araştırmada, erkeklerin flört ilişkilerinde psikolojik şiddet uygulamaya ilişkin tutum puanlarının kadınlara göre anlamlı derecede yüksek olduğu belirlenmiştir. Bu yüksek puanlar, erkeklerde şiddet davranışlarına karşı daha fazla kabul ve hoşgörü olduğunu göstermektedir. Ancak, öğrencilerin çelişik duygulu cinsiyetçilik düzeyleri ile psikolojik şiddet uygulama veya maruz kalma durumları arasında anlamlı bir ilişki saptanmamıştır.

Dönmez vd. (2012) tarafından yapılan araştırmada, evli erkeklerin eşlerine yönelik şiddet uygulama biçimleri ve bu davranışlara etki eden faktörler araştırılmıştır. Psikolojik şiddet uygulama oranı %93 gibi oldukça yüksek bir düzeyde bulunmuştur. Ayrıca, psikolojik şiddetin fiziksel (%35,9), ekonomik (%31,3) ve cinsel şiddetle (%3,9) birlikte uygulandığı durumlar da belirlenmiştir. En sık karşılaşılan psikolojik şiddet davranışları arasında bağırarak, dışarı çıkmak için izin istemeye zorlama ve tehdit etme yer almaktadır.

Çay'ın (2006) yetişkin kadınlarla yaptığı araştırmada, katılımcıların %75'i duygusal istismara uğradıklarını ifade etmiştir. Bu çalışmada kadınlar; küçük düşürülme, hakaret, cinselliğe yönelik aşağılayıcı etiketlemeler, düşüncelerinin küçümsenmesi ve yüksek sesle bağırılma gibi davranışları duygusal istismar kapsamında değerlendirmiştir.

2.4.2. Duygusal İstismar ile İlgili Yurt Dışı Araştırmalar

Zhi vd. (2021), Çin'de üniversite öğrencileriyle yaptıkları araştırma sonuçları, olumlu bir gelecek tasavvuru ile psikolojik şiddet arasında anlamlı ve ters yönlü bir ilişki olduğunu göstermiştir. Sözel saldırı, kişiler arası zarar verme ve iletişim ağı saldırısı ile de benzer şekilde negatif yönlü ilişkiler saptanmıştır. Olumsuz bakış açısının ise psikolojik şiddetle ve tüm alt başlıklarıyla anlamlı pozitif ilişkisi olduğu belirlenmiştir. Geleceğe dair kararsız ya da çelişkili bakış açısı, psikolojik şiddetle ve ilgili tüm boyutlarla en güçlü anlamlı bağlantıya sahip değişken olarak öne çıkmıştır.

Alsawalqa vd. (2021) tarafından Ürdün'de evli erkeklerle yaptıkları araştırmada, yaşın ve evlilik süresinin artmasıyla birlikte duygusal istismar oranlarının düştüğü belirlenmiştir. Aşk evliliği yapan bireylerde görücü usulüyle evlenenlere kıyasla daha fazla duygusal istismar yaşandığı görülmüştür. Katılımcılar, eşlerinin sırlarını ifşa etmesi, onları başkalarının yanında küçük düşürmesi ya da eski partnerlerle

kıyaslaması gibi davranışları, en yaygın duygusal istismar biçimlerinden biri olan aşağılama olarak tanımlamışlardır. Ayrıca, eşlerin kasıtlı olarak kırıcı sözler sarf etmeleri, onları duygusal olarak zorlayıcı şeyler yapmaya yönlendirmeleri ve sevginin samimiyetini sorgulamalarının sıkça yaşandığı bildirilmiştir. Duygusal istismar kapsamında değerlendirilen mülke zarar verme davranışları arasında, eşlerin değerli eşyalara zarar vermek ya da sevdiklerine zarar vermekle tehdit etmeleri de yer almaktadır.

Francis ve Pearson (2019), Birleşik Krallık'ta üniversite öğrencileriyle yaptıkları araştırmada, erkeklerin kadınlara göre istismarı daha kabul edilebilir gördükleri tespit edilmiştir. Gençlerin, ciddi olarak değerlendirdikleri davranışlar karşısında dahi, çoğunlukla pasif ya da belirsiz tepkiler verdikleri gözlemlenmiştir. Kişisel aşağılama, en ciddi ve en az kabul edilebilir duygusal istismar biçimi olarak değerlendirilmiştir. Kadın katılımcıların hem belirtileri daha az kabul edilebilir buldukları hem de daha kararlı yanıtlar önerdikleri ortaya çıkmıştır; bu durum, kadınların istismara karşı daha bilinçli tepkiler verdiğini göstermektedir.

Heise vd. (2018) tarafından 10 ülkede kadınlarla gerçekleştirilen araştırmada, en sık karşılaşılan duygusal istismar türünün “aşağılanma ya da kötü hissettirilme” olduğu, en nadir görülen davranışın ise “kişinin kendisine veya değer verdiği birine zarar verme tehdidi” olduğu saptanmıştır. Araştırma sonuçları, kadınların çeşitli fiziksel ve psikolojik sağlık sorunları ile duygusal istismar arasında kademeli bir ilişki olduğunu ortaya koymuştur.

Leisring (2013), kadın üniversite öğrencileriyle gerçekleştirdiği araştırmada, duygusal istismarın oldukça yaygın olduğunu ve kadınların %95'inin romantik partnerlerine karşı en az bir kez duygusal istismar davranışında bulunduğunu tespit etmiştir. Katılımcıların %93'ü en az bir kontrol davranışı sergilemiş; %59'u en az bir kez aşağılayıcı eylemde bulunmuş; %35'i ise en az bir baskı veya tehdit içeren davranışta bulunmuştur. Pek çok kadın, partnerlerinin kendilerine yönelik duygusal acılarına karşılık olarak fiziksel ya da duygusal şiddete yöneldiklerini belirtmiştir. Hafif fiziksel saldırganlık gösteren kadınların %30'undan fazlası ve ciddi fiziksel saldırganlık sergileyen kadınların %40'ından fazlası bu gerekçeyi öne sürmüştür.

Flake ve arkadaşlarının (2013) Brezilya'da yürüttükleri araştırmada, üniversite öğrencilerinin en sık yaşadığı istismar türünün duygusal istismar (%76) olduğu; bunu

cinsel istismarın takip ettiği saptanmıştır.

Jina vd. (2012), 15-26 yaş aralığındaki kadınlarla yaptıkları araştırmada, partneri olan kadınların %14,6'sı yaşamları boyunca yalnızca duygusal istismara uğramış; %28,3'ü yaşam süresi boyunca hem fiziksel ve/veya cinsel hem de duygusal istismara uğramış; %11,1'i ise yalnızca fiziksel ve/veya cinsel şiddete maruz kalmıştır. Fiziksel ve/veya cinsel şiddet yaşayıp duygusal istismar yaşamayan kadınların oranı oldukça düşüktür. İntihar eğiliminin, yalnızca duygusal istismara maruz kalma durumu ile güçlü şekilde ilişkili olduğu saptanmıştır. Ayrıca, fiziksel ve/veya cinsel istismarın yanı sıra duygusal istismarın da yaşanması durumunda, tüm olumsuz ruh sağlığı sonuçlarının görülme ihtimalinin ciddi biçimde arttığı bulunmuştur.

Carney ve Barner'in (2012) yürüttüğü meta-analiz çalışmasında, yakın partner şiddetinin üç temel boyutu incelenmiştir: duygusal istismar, cinsel baskı ve takıntılı izleme davranışları. Duygusal istismarın yaygınlık oranları oldukça yüksektir; ortalama oran %80 civarındadır. Kadınların %40'ı ve erkeklerin %32'si ifade temelli saldırganlık bildirirken, kadınların %41'i ve erkeklerin %43'ü baskılayıcı kontrol davranışında bulunduğunu ifade etmiştir.

Black ve arkadaşlarının (2011) yürüttüğü ulusal yakın partnerlik ve cinsel şiddet araştırması bulguları, Amerikalıların yaklaşık yarısının yaşamları boyunca bir partner tarafından duygusal istismara maruz kaldığını ortaya koymuştur. Psikolojik saldırganlık; hem sözlü aşağılama (örneğin isim takma) hem de baskıcı kontrol (örneğin izole etme ya da zarar verme tehdidi) davranışlarını içeren maddelerle ölçülmüştür. Partner kaynaklı psikolojik saldırganlık, kadınların %48,4'ü ve erkeklerin %48,8'i tarafından bildirilmiştir.

Çin'de üniversite öğrencileriyle gerçekleştirilen flört şiddeti ile ruh sağlığı arasındaki bağlantıyı araştıran bir araştırmada, fiziksel ve duygusal şiddete maruz kalma oranlarının erkeklerde, cinsel şiddete maruz kalma oranının ise kadınlarda daha yüksek olduğu belirlenmiştir. İstismara uğrayan bireylerde depresyon, kendine zarar verme eğilimi ve düşük benlik saygısının, istismara uğramayanlara göre daha yüksek seviyede olduğu saptanmıştır (Su vd., 2011).

Yeni evli çiftlerin, evliliklerinin başından itibaren uyguladıkları ya da deneyimledikleri duygusal istismarın 3 yıl boyunca izlendiği bir başka çalışmada, bu tür istismarın yarattığı tahribatın fiziksel şiddetten daha ağır sonuçlar doğurabileceği

sonucuna ulaşılmıştır (Lawrence vd., 2009).

Yoshihama vd. (2009), Japonya’da kadınlarla yaptıkları araştırmada, en yaygın duygusal istismar türünün partnerin hakaret etmesi ya da kötü hissettirmesi ile korkutma davranışları olduğunu tespit etmişlerdir. Genel olarak katılımcıların %43,9’u bir tür duygusal istismar yaşamış; katılımcıların %30,3’ü yalnızca duygusal istismara, %13,6’sı ise hem fiziksel hem de cinsel şiddetle birlikte duygusal istismara uğramıştır. Fiziksel ya da cinsel şiddete uğrayan kadınların %89,3’ü ayrıca duygusal istismar da yaşamıştır.

2.4.3. Yetişkin Bağlanma Stilleri ile İlgili Yurt İçi Araştırmalar

Çaylı (2025) tarafından en az bir yıldır evli bireylerin sahip olduğu bağlanma biçimlerinin çatışma çözme yaklaşımlarını nasıl şekillendirdiği incelenmiştir. Elde edilen bulgular, güvenli bağlanma stiline sahip bireylerin daha çok yapıcı ve olumlu çatışma çözme yöntemlerini tercih ettiğini; buna karşın, güvensiz bağlanma stiline sahip bireylerin daha çok olumsuz stratejilere yöneldiğini ortaya koymuştur. Kadınların empati ve iş birliğine dayalı yöntemlere eğilim gösterdiği; erkeklerin ise çatışmalarda yüzleşmecî tutumlar sergilemeye daha yatkın olduğu belirlenmiştir. Yaş ve evlilik süresi arttıkça bireylerin olumlu stratejilere daha fazla başvurduğu; kısa süreli evliliklerde ise olumsuz stratejilerin daha sık kullanıldığı gözlemlenmiştir. Ayrıca, eğitim ve sosyoekonomik düzey yükseldikçe yapıcı çatışma çözme eğiliminin arttığı; düşük düzeylerde ise olumsuz stratejilerin daha yaygın olduğu tespit edilmiştir. Çocuk sahibi bireylerin çatışma anlarında daha olumlu yaklaşımlar sergilediği saptanmış, ancak geri çekilme ve boyun eğme davranışları açısından anlamlı bir fark bulunmamıştır.

Kes (2025) tarafından yürütülen araştırmada, romantik ilişki yaşayan bireylerde duygusal bağımlılığın, bağlanma stilleri ve duyguları ifade etme biçimleriyle olan ilişkisi incelenmiştir. Elde edilen bulgular doğrultusunda, güvenli bağlanma ile olumlu ve olumsuz duygu ifade etme alt boyutları ile duygusal bağımlılık arasında çok düşük düzeyde, ancak istatistiksel olarak anlamlı pozitif yönlü ilişkiler olduğu saptanmıştır. Duygusal bağımlılık ile bağlanma stilleri ve duyguları ifade etme düzeyleri cinsiyete göre karşılaştırıldığında anlamlı farklılıklar ortaya çıkmıştır. Benzer şekilde, bu değişkenlerin romantik ilişkinin türü ve süresine göre de anlamlı biçimde farklılaştığı bulunmuştur. Ayrıca, bireylerin romantik ilişkilerine ve ebeveynleriyle olan

ilişkilerine yönelik değerlendirmeleri doğrultusunda da duygusal bağımlılık, bağlanma stilleri ve duyguları ifade etme düzeylerinin anlamlı farklılıklar gösterdiği belirlenmiştir.

İbrahimzade (2025) tarafından gerçekleştirilen bu araştırmada sonuçları, kaçınmacı bağlanma stilinin, mükemmeliyetçiliğin "Farklılık" alt boyutuyla orta düzeyde pozitif yönde ilişkili olduğunu; buna karşın romantik ilişkilerde kendini açma, açıklık, iletişim, cinsel yakınlık ve duygulanım gibi boyutlarla ise güçlü düzeyde negatif yönde anlamlı ilişkiler sergilediğini ortaya koymuştur. Kaygılı bağlanma stilinin ise hem "Farklılık" hem de "Yüksek Standartlar" alt boyutlarıyla pozitif yönde anlamlı ilişkiler içinde olduğu; buna karşılık, kendini açma ve diğer duygusal yakınlık boyutlarıyla negatif yönde anlamlı ilişkiler gösterdiği saptanmıştır. Ayrıca, "Yüksek Standartlar" alt boyutunun kendini açma, açıklık, iletişim ve duygulanım ile zayıf düzeyde de olsa pozitif ilişkili olduğu belirlenmiştir. Çalışmanın genel bulguları, bağlanma stilleri ile olumlu ve olumsuz mükemmeliyetçilik türlerinin ve kendini açma düzeyinin birbiriyle ilişkili olduğunu ortaya koymakta; özellikle bağlanma stilleri ile kendini açma arasındaki ilişkide mükemmeliyetçilik eğilimlerinin aracılık rolüne işaret etmektedir.

Meteoğlu (2025) genç yetişkinlerle yaptığı araştırmada, bağlanma stillerinin romantik ilişkilerde temel psikolojik ihtiyaçların doyumunu anlamlı ve negatif yönde yordadığını; aynı şekilde, bağlanma stillerinin ilişkisel otantikliği de anlamlı biçimde olumsuz yönde etkilediğini ortaya koymuştur. Öte yandan, ilişkisel otantikliğin, romantik ilişkilerde temel psikolojik ihtiyaçların karşılanmasını pozitif yönde ve anlamlı şekilde yordadığı belirlenmiştir. Ek olarak, bağlanma stilleri ile temel psikolojik ihtiyaçların doyumları arasındaki ilişkide, ilişkisel otantikliğin aracı bir işlev gördüğü sonucuna ulaşılmıştır.

Çıvgın (2022), araştırmasında flört şiddeti tutumunun kaçınan ve kararsız bağlanma stilleri ile ilişkili olduğunu; korumacı ve düşmanca cinsiyetçilik ile duygusal bağımlılık düzeyleriyle de anlamlı ilişkiler gösterdiğini ortaya koymuştur. Buna karşılık güvenli bağlanma ve eylemsel bağımlılık ile anlamlı bir ilişki tespit edilmemiştir. Ayrıca, flört şiddeti tutumu kaçınan bağlanma, korumacı ve düşmanca cinsiyetçilik değişkenleriyle anlamlı şekilde yordanabilirken; kararsız bağlanma ve duygusal bağımlılık anlamlı yordayıcılar olarak belirlenmemiştir. Katılımcıların cinsiyet, medeni durum ve eğitim düzeyleri ise flört şiddeti tutumlarında istatistiksel

olarak anlamlı bir fark yaratmamıştır.

Selçuk (2021) tarafından gerçekleştirilen araştırma bulguları, kadınların toplumsal cinsiyet rolleri konusundaki tutumlarının; bağlanma stilleri, kadına yönelik şiddet algıları ve benlik saygısı düzeyleri açısından anlamlı farklılıklar gösterdiğini ortaya koymuştur. Toplumsal cinsiyet rolü tutumu ile kadına yönelik şiddet tutumu arasında orta düzeyde ve anlamlı bir ilişki saptanmıştır. Ayrıca, toplumsal cinsiyet rolleriyle ilgili tutum puanlarının hem kadına yönelik şiddet tutumu hem de kaygılı bağlanma puanlarını anlamlı biçimde yordadığı belirlenmiştir. Bununla birlikte, fiziksel, psikolojik ve ekonomik şiddet deneyimleri ile sosyo-demografik değişkenlere göre çalışmada yer alan bağımlı ve bağımsız değişkenlerin anlamlı düzeyde farklılık gösterdiği tespit edilmiştir.

Mengi (2021) tarafından yürütülen araştırma sonuçlarına göre, erkek katılımcıların şiddetin tüm alt boyutlarına ilişkin puanlarının, kadın katılımcılara kıyasla anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Annesi üniversite mezunu olan üniversite öğrencilerinin kaçınan bağlanma stiline ilişkin puanlarının en yüksek seviyede olduğu; babası ilkokul ya da lise mezunu olan öğrencilerin, erkeklerin flört ilişkilerinde uyguladığı psikolojik şiddet alt boyutuna ilişkin puanlarının anlamlı düzeyde en yüksek olduğu; ailede şiddete maruz kaldığını belirten öğrencilerin kaçınan ve kaygılı-kararsız bağlanma puanlarının daha yüksek olduğu; buna karşın ailede şiddet yaşamadığını ifade eden öğrencilerin ise güvenli bağlanma puanlarının daha yüksek düzeyde olduğu saptanmıştır.

Yolcu'nun (2019) gerçekleştirdiği çalışmada, saplantılı bağlanma stiline sahip üniversite öğrencilerinin flört şiddetine karşı daha destekleyici bir tutum sergilediğini ortaya koymuştur. Güvenli, kayıtsız ve korkulu bağlanma türleriyle anlamlı bir ilişki saptanmazken, saplantılı bağlanma biçimi ile flört şiddeti arasında anlamlı ancak negatif yönlü bir ilişki bulunmuştur.

Gündoğan'ın (2015) bağlanma tarzları ile çift uyumu arasındaki ilişkiyi incelediği çalışmasında ise güvensiz bağlanma ile çift uyumu arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki saptanmıştır. Ayrıca, güvensiz bağlanma stiline sahip bireylerde şiddet davranışlarının daha yaygın olduğu ve özellikle güvensiz-güvensiz bağlanma tipinin görüldüğü çiftlerde şiddet oranlarının diğer bağlanma türlerine kıyasla daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Bu çiftlerde fiziksel şiddet en sık rastlanan şiddet türü

olmuştur.

Okutan'ın (2010) duygusal ilişkisi üniversite öğrencileriyle gerçekleştirdiği araştırmada, cinsiyetçilik, romantik ilişkilerde kadın ve erkek rollerine ilişkin kalıp yargılar ve bağlanma biçimlerinin eşcinsellere yönelik tutumlarla ilişkisi incelenmiştir. Elde edilen sonuçlara göre, saplantılı, korkulu ve kayıtsız bağlanma stillerine sahip bireyler, güvenli bağlanma stiline sahip bireylere kıyasla daha yüksek düzeyde cinsiyetçi tutumlar sergilemektedir. Korumacı cinsiyetçilik alt boyutunda da bu üç bağlanma stiline sahip bireylerin, güvenli bağlananlara göre anlamlı düzeyde daha yüksek puan aldığı saptanmıştır. Ayrıca, korkulu ve kayıtsız bağlanan bireylerin düşmanca cinsiyetçilik düzeylerinin de güvenli bağlananlara kıyasla daha yüksek olduğu görülmüştür.

2.4.4. Yetişkin Bağlanma Stilleri ile İlgili Yurt Dışı Araştırmalar

Lafontaine vd. (2021) üniversite öğrencileriyle yürüttükleri araştırmada, bağlanma ile şiddete maruz kalma arasında pozitif yönde bir ilişki olduğunu göstermektedir. Ayrıca seri aracılık analizleri, toplumsal mükemmeliyetçilik algısı ve ilişki içi çatışmaların, bağlanma güvensizliğinin şiddetle olan ilişkisini anlamlı biçimde etkilediğini ortaya koymuştur.

Widom ve arkadaşları (2006), bağlanma stilleri ve saldırganlık ilişkisini inceledikleri çalışmada, saplantılı ve korkulu bağlanma stiline sahip erkeklerin hem duygusal hem fiziksel açıdan daha saldırgan davranışlar sergilediklerini ortaya koymuşlardır. Ayrıca, bu bireylerin erken dönem ilişkilerinde güvenli bağlanma kuramadıkları tespit edilmiştir.

Orcutt vd. (2005) gerçekleştirdikleri araştırmada kadın katılımcıları dört gruba ayırarak (şiddet uygulamayan, sadece şiddet uygulayan, yalnızca şiddet gören ve hem uygulayan hem gören) incelemişlerdir. Elde edilen sonuçlar hem şiddet uygulayan hem de maruz kalan kadınların saplantılı bağlanma stiline en yüksek oranda sahip olduklarını göstermiştir. Ayrıca, yüksek düzeyde saplantılı ve düşük düzeyde kaçınmacı bağlanan kadınların, her iki bağlanma biçimini bir arada taşıyanlara kıyasla daha fazla şiddet uygulama eğiliminde oldukları belirlenmiştir.

Bond ve Bond (2004), çiftlerle gerçekleştirdikleri araştırmada, bağlanma stilleri ile şiddet deneyimleri arasındaki ilişkiyi araştırmışlardır. Sonuçlar, saplantılı bağlanan kadınların ve kayıtsız bağlanan erkeklerin şiddete maruz kalma olasılıklarının arttığını

göstermektedir.

Mikulincer (1998), gerçekleştirdiği araştırmada, bağlanma biçimleriyle öfke eğilimi ve öfke dışavurumu arasındaki ilişkileri incelemiştir. Güvenli bağlanan bireylerin öfke düzeylerinin düşük olduğu, öfkelenediklerinde ise daha sağlıklı tepkiler verdikleri ve olumlu duygular sergiledikleri belirlenmiştir. Ayrıca, kin tutma eğilimleri de daha düşük bulunmuştur.

Kesner ve arkadaşlarının (1998) evli bireylerle yaptıkları çalışmada, şiddet uygulayan erkeklerin ve şiddet gören kadınların erken dönem bağlanma örüntüleriyle yetişkinlikteki bağlanma stilleri karşılaştırılmıştır. Güvensiz bağlanma hem erkeklerde şiddet uygulama hem de kadınlarda şiddete maruz kalma ile ilişkili bulunmuştur.

Hazan ve Shaver (1990), güvenli bağlanan bireylerin, kaygılı-kararsız bağlananlara göre daha yüksek özsaygıya sahip olduklarını ve sosyal duygularını daha rahat ifade ettiklerini ortaya koymuştur. 1994'teki devam araştırmalarında ise, kaygılı/kararsız bağlanan yetişkinlerin duygularını daha kolay açtıkları ancak bağlandıkları kişilerin yeterince ilgi ve bakım göstermediğini düşünerek onları suçlama eğiliminde oldukları belirtilmiştir. Farklı ülkelerde yürütülen çalışmalarda, bağlanma örüntülerinin genel olarak benzer şekilde dağıldığı görülmüştür: yetişkinlerin yaklaşık %55'i güvenli, %25'i kaçınmalı ve %20'si kaygılı/kararsız bağlanma stiline sahiptir.

2.4.5. Kadınlara Yönelik Çelişik Duygulu Cinsiyetçilik ile İlgili Yurt İçi Araştırmalar

Kaçar (2024) tarafından gerçekleştirilen araştırmada, çelişik duygulu cinsiyetçiliğin; flört şiddetine yönelik tutumlar, sistemi meşrulaştırma eğilimleri ve bireyin kendini susturma davranışı üzerindeki yordayıcı rolü incelenmiştir. Araştırma sonuçları, korumacı ve düşmanca cinsiyetçilik biçimlerinin; şiddeti, erkek egemenliğini ve cinsiyetçi sistemi meşrulaştırma eğilimi ile flört şiddetine dair olumlayıcı tutumların, bireyin kendini susturmasını anlamlı düzeyde yordadığını göstermiştir.

Aras (2022), heteroseksüel çiftler üzerinde yürüttüğü araştırmasında, çelişik duygulu cinsiyetçilik ile yakın ilişkilerdeki şiddet arasındaki ilişkide baskınlık eğiliminin aracı etkisini incelemiştir. Elde edilen bulgular, yakın ilişki şiddetinde cinsiyet temelli bir simetrinin bulunduğunu ve şiddetin partnerler arasında karşılıklı

olarak gerçekleştiğini ortaya koymuştur. Erkeklerin korumacı cinsiyetçilik düzeyinin artması hem kadınların hem erkeklerin uyguladığı ve maruz kaldığı şiddeti azalttığı belirlenmiştir. Çelişik duygulu cinsiyetçilik doğrudan şiddeti artırıcı bir unsur olarak öne çıkmamakla birlikte, partnerlerin baskınlık düzeyinin yükselmesi durumunda, kadınların ve erkeklerin hem şiddete başvurma hem de şiddete maruz kalma düzeylerinde artış gözlenmiştir. Ayrıca, partnerlerden birinin baskınlık düzeyi arttığında; kadınların korumacı, erkeklerin ise düşmanca cinsiyetçilik eğilimlerinin şiddet davranışlarını artırdığı saptanmıştır.

Ayral (2021) tarafından yrtlen araştırmada ise, çelişik duygulu cinsiyetçilik ile flört şiddetine yönelik tutumlar arasındaki ilişki, şiddetin ve erkek egemenliğinin meşrulaştırılması bağlamında ele alınmıştır. Bulgular, flört şiddetine dair tutumların (fiziksel, duygusal, ekonomik ve cinsel boyutlarda), cinsiyetçilik düzeylerinin (düşmanca ve korumacı) ve erkek egemenliğini meşrulaştırma eğilimlerinin erkek katılımcılarda kadınlara kıyasla daha yüksek olduğunu göstermiştir. Ayrıca her iki cinsiyette de flört şiddetine yönelik tutumlarla cinsiyetçilik ve erkek egemenliğini meşrulaştırma arasında anlamlı ve pozitif yönlü ilişkiler saptanmıştır. Cinsiyetçilik ve erkek egemenliğini meşrulaştırma düzeylerinin kontrol altına alındığı hiyerarşik regresyon analizine göre, flört şiddetine yönelik tutumların, fiziksel ve psikolojik flört şiddeti davranışlarını anlamlı şekilde yordayabildiği belirlenmiştir.

Serinyel'in (2021) araştırması, yetişkin erkeklerin kadınlara yönelik şiddet eğilimleri ile çelişik duygulu cinsiyetçilik ve narsisizm düzeyleri arasındaki ilişkiyi incelemeyi amaçlamıştır. Araştırma bulguları, partnerine şiddet uyguladığını belirten erkeklerin en yaygın olarak sözel şiddet (%56,7) uyguladığını, bunu birden fazla şiddet türünü aynı anda uygulama (%36,7) ve fiziksel şiddet (%6,6) davranışlarının izlediğini göstermektedir. Buna rağmen, şiddet uygulayan erkeklerin büyük kısmı hakkında herhangi bir adli işlem yapılmadığı belirlenmiştir. alışan erkeklerin, çalışmayanlara kıyasla psikolojik ve ekonomik şiddet gibi kimliğe yönelik şiddet türlerini daha fazla onayladıkları ortaya konmuştur. Öte yandan, niversite mezunu erkeklerin hem kimliğe hem de bedene yönelik şiddet türlerine (psikolojik, ekonomik, fiziksel ve cinsel) daha olumsuz yaklaştıkları gözlemlenmiştir. Yaşanılan yerin erkeklerin şiddet eğilimleri üzerinde anlamlı bir etkisinin olmadığı saptanmıştır. Ayrıca, şiddet geçmişi olmayan erkeklerin şiddet türlerine karşı daha olumsuz tutumlar sergilediği, çocuklukta aile içi şiddete tanık olan bireylerin ise özellikle psikolojik ve ekonomik

şiddete karşı daha duyarlı olduğu belirlenmiştir. Sonuçlar, erkeklerin hem düşmanca hem de korumacı cinsiyetçi eğilimleri arttıkça, kadınlara yönelik her tür şiddeti daha fazla kabul etme eğiliminde olduklarını ortaya koymuştur. Aynı şekilde, narsisizm düzeyi yüksek olan erkeklerin de kadınlara yönelik psikolojik, ekonomik, cinsel ve fiziksel şiddet türlerine daha olumlu baktığı görülmüştür.

Karadayı'nın (2020) araştırması, üniversite öğrencilerinin toplumsal cinsiyete dair algıları ile kadınlara yönelik çelişkili cinsiyetçi tutumlarının, flört şiddeti ve bu şiddete yönelik tutumlarla ilişkisini incelemeyi amaçlamıştır. Çalışmanın bulgularına göre, flört şiddeti üniversite öğrencileri arasında yaygın bir durumdur ve erkek öğrencilerin bu tür şiddeti kadın öğrencilere kıyasla daha fazla benimsediği tespit edilmiştir. Ayrıca, flört şiddetine yönelik olumlu tutumlarla çelişik cinsiyetçilik düzeyleri arasında negatif, toplumsal cinsiyet algısıyla ise pozitif yönlü anlamlı ilişkiler saptanmıştır. Özellikle, korumacı cinsiyetçiliğin bir boyutu olan heteroseksüel yakınlığın flört şiddeti tutumlarını olumsuz yönde etkilediği belirlenmiştir. Araştırmanın sonucunda, bireylerin toplumsal cinsiyet algılarının ve cinsiyetçi inançlarının, romantik ilişkilerde şiddeti nasıl değerlendirdiklerini etkilediği görülmüştür.

Tarhan ve arkadaşlarının (2017) Psikolojik Danışmanlık lisans öğrencileriyle gerçekleştirdiği çalışmada; çelişik duygulu cinsiyetçilik, toplumsal cinsiyet rolleri, evlilikte kadına yönelik şiddete dair tutumlar ve cinsiyet değişkenleri arasındaki ilişkiler ele alınmıştır. Sonuçlar, bireylerin cinsiyeti ve eşitlikçi toplumsal cinsiyet rolleri algılarının, fiziksel şiddete dair tutumları anlamlı düzeyde yordadığını göstermiştir.

Erkurt'un (2015) yürüttüğü çalışmada ise çelişik duygulu cinsiyetçilik, otoriterlik eğilimi ve sosyal baskınlık yönelimi ile evlilikte kadına yönelik şiddete ilişkin tutumlar arasındaki ilişkiler incelenmiştir. Araştırma bulguları; bireylerin düşmanca cinsiyetçilik, otoriterlik ve sosyal baskınlık düzeyleri arttıkça, evlilikte kadına yönelik şiddeti daha olumlu değerlendirme eğiliminde olduklarını ortaya koymuştur. Ayrıca, erkek katılımcıların hem çelişik duygulu cinsiyetçilik düzeyleri hem de sosyal baskınlık yöneliminin eşitlik karşıtı boyutlarında kadınlara kıyasla daha yüksek puanlar aldığı saptanmıştır.

Bızancı'nın (2014) üniversite öğrencileriyle gerçekleştirdiği çalışmada,

bireylerin aile içinde kadına yönelik şiddeti meşrulaştırma eğilimleri, cinsiyetçilik düzeyleri ve öznel iyi oluş durumları ile maruz kaldıkları ve sergiledikleri ayrımcılık, cinsiyetleri ve politik görüşleri arasındaki ilişkiler değerlendirilmiştir. Sonuçlar, ailede kadına yönelik şiddeti meşrulaştırma ile cinsiyetçilik arasında anlamlı ve pozitif bir ilişki olduğunu; buna karşın, öznel iyi oluş düzeyi ile hem cinsiyetçilik hem de şiddeti meşrulaştırma eğilimi arasında anlamlı ve negatif ilişkiler bulunduğunu göstermiştir.

Yumuşak'ın (2013) üniversite öğrencileriyle ile yürüttüğü araştırmada öğrencilerin flört şiddetine dair tutumları ile toplumsal cinsiyetçilik ve narsisistik kişilik özellikleri arasındaki bağlar incelenmiştir. Bulgular, öğrencilerin çelişik duygulu cinsiyetçilik düzeyleri arttıkça flört şiddetine yönelik olumlayıcı tutumlarının da arttığını ortaya koymuştur. Ayrıca, erkeklere yönelik çelişik cinsiyetçi tutumlarla flört şiddetini olumlayan tutumlar arasında anlamlı ve pozitif yönde bir ilişki tespit edilmiştir.

Ercan'ın (2009) gerçekleştirdiği araştırma, kadınlara ve erkeklere yönelik çelişik duygulu cinsiyetçi tutumlar, toplumsal cinsiyet sistemini meşrulaştırma eğilimi ve dini yönelimin, evlilikte kadına yönelik fiziksel şiddetle ilgili tutumlarla olan ilişkilerini ele almıştır. Araştırma sonuçları; kadınlara yönelik düşmanca cinsiyetçilik ile erkeklere yönelik koruyucu tutumların, kadına yönelik fiziksel şiddeti daha çok destekleyen tutumları yordadığını; buna karşılık, kadınlara yönelik koruyucu cinsiyetçilik ve erkeklere yönelik düşmanca tutumların ise fiziksel şiddeti onaylamayan tutumlarla ilişkili olduğunu göstermiştir.

Ergin'in (2008) evli ve boşanmış bireylerin evlilik uyumları ile cinsiyetçilik düzeylerini karşılaştırdığı araştırmada, düşmanca cinsiyetçilik düzeyi düşük olan erkeklerin evlilik uyumu, bu düzeyi yüksek olan erkeklerden daha yüksektir. Ayrıca, düşmanca cinsiyetçilik düzeyi düşük olan erkeklerin, aynı düzeyde düşük cinsiyetçiliğe sahip kadınlara kıyasla evlilik uyumlarının daha yüksek olduğu bulunmuştur.

Işık (2008) kadınlara ve erkeklere yönelik çelişik duygulu cinsiyetçi tutumlar, sistemi meşrulaştırma düzeyi, namus algısı ve namus uğruna kadına yönelik şiddet tutumları arasındaki ilişkileri incelemiştir. Bulgulara göre, yüksek düşmanca cinsiyetçilik ve erkeklere yönelik korumacı tutum puanları ile düşük erkeklere yönelik düşmanca tutum puanları, namusun kadın bekâreti ile özdeşleştirilmesi ve erkeklerin

namusu korumakla sorumlu tutulmasına dair tutumlarla ilişkilidir. Aynı zamanda, erkeklere yönelik korumacı tutum puanları ile namus adına şiddeti onaylayan tutumlar arasında da anlamlı ve pozitif ilişkiler saptanmıştır; bu ilişki kadın katılımcılar için de geçerlidir.

2.4.6. Kadınlara Yönelik Çelişik Duygulu Cinsiyetçilik ile İlgili Yurt Dışı Araştırmalar

Lelaurain vd. (2021) gerçekleştirdikleri araştırmada, yakın partner şiddetinin meşrulaştırılmasında romantik aşk ve ataerkil ideolojilerin aracılık rolünü incelemişler; romantik aşka olan bağlılığın artmasının, şiddet mağdurlarını suçlama ve failleri mazur görme eğilimini artırdığını ortaya koymuşlardır. Ayrıca, romantik aşk ideolojisinin, çelişik cinsiyetçilik ve aile içi şiddet mitleri aracılığıyla şiddetin meşrulaştırılmasına katkı sağladığı sonucuna ulaşmışlardır.

Grubbs vd. (2014) tarafından gerçekleştirilen bir araştırma sonuçları, kendilerini ayrıcalıklı ve hak sahibi olarak algılayan erkek bireylerin kadınlara yönelik olumsuz tutumlar sergilediklerini göstermiştir. Buna karşılık, kendilerini yetkin ve ayrıcalıklı hisseden kadın katılımcıların ise hemcinslerine karşı koruyucu yaklaşımlar sergiledikleri ortaya konmuştur.

Hart vd. (2013), tarafından yapılan araştırmada, kadınların romantik bağlanma stillerinin erkeklere yönelik cinsiyetçi tutumlarla nasıl ilişkili olduğunu incelemişlerdir. Kadınların bağlanma kaygısı hem erkeklere yönelik korumacı hem de düşmanca cinsiyetçiliği öngörürken, bağlanma kaçınanlığı yalnızca düşmanca tutumları (ve daha düşük düzeyde korumacı tutumu) yordamıştır. Romantizm, bağlanma stillerinin erkeklere yönelik korumacı tutumlarla ilişkisinde aracı rol üstlenmiş; düşük kişilerarası güven, bağlanma stilinin düşmanca tutumlarla olan ilişkisini yordamıştır.

Bohner vd. (2010) tarafından kadın üniversite öğrencileriyle ile yürütülen araştırmada, kadınların farklı cinsiyetçi erkek profillerine ne ölçüde çekim duydukları araştırılmıştır. Katılımcılara uygulanan ölçekte erkek karakterleri; korumacı cinsiyetçi, düşmanca cinsiyetçi hem korumacı hem düşmanca (çelişik duygulu) cinsiyetçi ve cinsiyetçi olmayan olarak sınıflandırılmıştır. Araştırmanın sonuçlarına göre, kadın katılımcıların korumacı cinsiyetçiliği benimsedikleri, ancak düşmanca ve korumacı cinsiyetçiliğin birlikte görüldüğü çelişik durumları kabul etmedikleri gözlemlenmiştir.

Dumont vd. (2010) tarafından genç kadınlarla gerçekleştirilen bir araştırmada, cinsiyetçi dil ve tutumların kadınların kendilerine dair hissettikleri yetersizlik duyguları üzerindeki etkileri incelenmiştir. Katılımcılar üç gruba ayrılmış ve her biriyle yapılan iş görüşmelerinde üç farklı iletişim tarzı kullanılmıştır: düşmanca cinsiyetçi, korumacı cinsiyetçi ve tarafsız dil. Elde edilen veriler, korumacı cinsiyetçi bir dil ile muhatap olan kadınların, kendi yeterliliklerine dair daha düşük düzeyde ifadeler kullandığını ve bu grubun düşmanca cinsiyetçiliğe maruz kalanlardan daha düşük yeterlilik hissi gösterdiğini ortaya koymuştur. Bu doğrultuda, korumacı cinsiyetçiliğin, kadınların öz algısı üzerinde düşmanca cinsiyetçiliğe kıyasla daha etkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Yakushko (2005), cinsiyetçi tutumların bağlanma biçimleriyle ilişkisini incelediği araştırmasında, erkek katılımcıların korumacı cinsiyetçi eğilimleri ile kaygılı bağlanma tarzları arasında pozitif yönlü bir ilişki belirlemiş, buna karşılık kaçınmacı bağlanma biçimiyle negatif yönlü bir ilişki olduğunu saptamıştır. Aynı şekilde, kadın katılımcıların korumacı cinsiyetçi tutumları da kaygılı bağlanma tarzı ile olumlu yönde ilişkili bulunmuştur.

Glick vd. (2000) tarafından 19 ülkede, gerçekleştirilen kültürlerarası çalışmada düşmanca ve korumacı cinsiyetçilik düzeyleri analiz edilmiştir. Araştırmanın sonuçları, tüm ülkelerde korumacı ve düşmanca cinsiyetçiliğin birbirleriyle pozitif korelasyon içinde olduğunu göstermiştir. Ayrıca, cinsiyetçilik düzeyinin yüksek olduğu ülkelerde kadınların korumacı cinsiyetçiliği olumlu değerlendirdiği, buna karşın düşmanca cinsiyetçiliği ayrımcı ve önyargılı bir tutum olarak algıladıkları sonucuna ulaşılmıştır.

2.4.7. Erkeklerle Yönelik Çelişik Duygulu Cinsiyetçilik ile İlgili Yurt İçi Araştırmalar

Durmuş (2024) tarafından gerçekleştirilen araştırmada, kadın katılımcıların cinsel doyum düzeyleri ile kadınlara yönelik çelişik duygulu cinsiyetçilik arasında anlamlı bir ilişki bulunurken, erkeklerle yönelik çelişik duygulu cinsiyetçilikle cinsel doyum arasında anlamlı bir bağ saptanmamıştır. Medeni durum değişkeni açısından değerlendirildiğinde ise, çelişik duygulu cinsiyetçilik alt boyutları ve toplam düzeylerinde anlamlı farklılıklar gözlemlenmiştir. Bekâr bireylerin, evli bireylere kıyasla çelişik duygulu cinsiyetçilik düzeylerinin ve alt boyut puanlarının daha düşük

olduğu tespit edilmiştir. Cinsiyet değişkenine göre yapılan analizlerde de çelişik duygulu cinsiyetçilik ve erkeklere yönelik çelişik duygulu cinsiyetçilik düzeylerinin kadın ve erkek katılımcılar arasında farklılık gösterdiği belirlenmiştir. Erkek katılımcıların korumacı, düşmanca ve genel çelişik duygulu cinsiyetçilik puanlarının kadın katılımcılara göre daha yüksek olduğu ortaya konmuştur. Erkeklere yönelik çelişik duygulu cinsiyetçiliğin alt boyutlarından düşmanca ve korumacı tutumların cinsiyet değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı şekilde farklılık gösterdiği bulunmuştur. Bu bağlamda, kadın katılımcıların düşmanca çelişik duygulu cinsiyetçilik düzeylerinin daha yüksek olduğu, erkek katılımcıların ise korumacı çelişik duygulu cinsiyetçilik puanlarının daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Yumuşak'ın (2013), üniversite öğrencilerinin flört şiddetine yönelik tutumları ile toplumsal cinsiyetçilik ve narsisistik kişilik özellikleri arasındaki ilişkileri incelediği araştırma bulguları, çelişik duygulu cinsiyetçilik düzeyleri ile flört şiddetine yönelik tutumlar arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğunu göstermiştir. Özellikle erkeklere yönelik çelişik duyguların da bu tutumlarla pozitif ilişki içinde olduğu belirlenmiştir. Ayrıca narsisistik kişilik özellikleri ile flört şiddetine yönelik tutumlar arasında da anlamlı pozitif ilişkiler saptanmıştır. Psikolojik şiddetle ilgili olarak, erkeğin uyguladığı şiddeti kabul etme tutumu, narsisizmin alt boyutları (otorite, kendine yeterlik, üstünlük, teşhircilik, sömürücülük, hak iddia etme) ile pozitif ilişkili bulunmuştur. Kadının uyguladığı psikolojik şiddete yönelik tutumlar ise özellikle otorite ve teşhircilik boyutlarıyla anlamlı ilişki göstermiştir. Genel olarak, kadınlara yönelik düşmanca tutumlara sahip bireylerin her iki cinsiyetin uyguladığı flört şiddetine karşı daha yüksek kabul düzeyine sahip oldukları, kadınlara yönelik korumacı tutumlara sahip bireylerin ise erkeklerin uyguladığı şiddeti daha çok kabul ettikleri, buna karşın kadınların uyguladığı şiddete karşı daha düşük kabul düzeyine sahip oldukları görülmüştür.

Güzelgün (2011) tarafından yürütülen çalışmada, tecavüzle ilgili yaygın yanlış inançların arkasındaki psikolojik ve toplumsal dinamikler incelenmiş; kadınlara ve erkeklere yönelik cinsiyetçi tutumlar, sosyal üstünlük eğilimi ve cinsel saldırı mitlerinin kabullenilmesi arasındaki ilişkiler araştırılmış; flört tecavüzü senaryolarında mağdur ve saldırgana yönelik yapılan atıflar da değerlendirilmiştir. Erkek katılımcıların kadınlara kıyasla kadınlara yönelik düşmanca cinsiyetçi tutumlara ve erkeklere yönelik korumacı tutumlara daha fazla sahip oldukları belirlenmiştir. Buna

karşın, erkeklere yönelik düşmanca cinsiyetçi eğilimlerin erkek katılımcılar tarafından daha az onaylandığı görülmüştür.

Ercan (2009) tarafından gerçekleştirilen araştırma bulguları, kadın ve erkeklerin fiziksel eş istismarına ilişkin tutumlarında anlamlı farklılıklar olduğunu ortaya koymuştur. Erkek katılımcıların, fiziksel şiddetin haklılığı, işlevselliği ve sonuçlarına yönelik tutumlarda kadınlara kıyasla anlamlı biçimde daha yüksek puanlar aldığı saptanmıştır. Katılımcılar arasında yalnızca korumacı cinsiyetçilik ve içsel dini yönelim puanlarında cinsiyet farkı görülmezken, erkekler düşmanca cinsiyetçilik, kadınlara yönelik korumacı tutumlar, sistemi meşrulaştırma ve dışsal dini yönelim alt ölçeklerinde kadınlara göre daha yüksek; kadınlar ise erkeklere yönelik düşmanca tutum, sorgulayıcı dini yönelim ve içsel dini yönelim alt ölçeklerinde daha yüksek puanlar almıştır.

Işık (2008) tarafından yürütülen araştırmada namus algısı ve bu algı doğrultusunda kadına yönelik şiddeti meşrulaştıran tutumların yordayıcıları olarak çelişik duygulu cinsiyetçilik ve sistemi meşrulaştırma eğilimi ele alınmıştır. Bulgular, erkeklerde yüksek düzeyde Düşmanca Cinsiyetçilik ve Erkeklere ilişkin Korumacı Tutumlar, düşük düzeyde Erkeklere ilişkin Düşmanca Tutumlar; kadınlarda ise yüksek Erkeklere ilişkin Korumacı Tutumlar ve sistemi meşrulaştırma puanlarının, namusu kadının bekaretiyle özdeşleştirme ve erkekleri bu namusu korumakla sorumlu görme eğilimini artırdığını göstermiştir.

2.4.8. Erkeklere Yönelik Çelişik Duygulu Cinsiyetçilik ile İlgili Yurt Dışı Araştırmalar

Zawisza vd. (2012), cinsiyetçiliğin doğasının yani erkeklere yönelik korumacı ve düşmanca biçimlerinin Polonya ve Güney Afrika'daki üniversite öğrencileri arasında farklılık gösterip göstermediğini, Birleşik Krallık'taki öğrencilerle karşılaştırarak incelemiştir. Hem Güney Afrikalı hem de Polonyalı öğrenciler, Birleşik Krallık'taki öğrencilere kıyasla erkeklere karşı daha fazla korumacı ve düşmanca tutum sergilemiştir. Ayrıca, Güney Afrikalı öğrenciler, Polonyalı öğrencilerden daha yüksek düzeyde düşmanca tutum bildirmiştir. Ülke ve cinsiyet arasındaki anlamlı etkileşim, Güney Afrikalı kadınların erkeklere yönelik olarak, Güney Afrikalı erkeklere kıyasla daha düşmanca ve daha az korumacı tutumlara sahip olduğunu göstermiştir. Buna karşın, Polonya'da düşmanca tutumlar ve Birleşik Krallık'ta

korumacı tutumlar açısından kadın ve erkek arasında anlamlı bir fark gözlenmemiştir.

Glick ve Whitehead (2010), iki ayrı çalışmanın yer aldığı bu araştırmada, çelişik toplumsal cinsiyet ideolojilerinin, toplumsal cinsiyet hiyerarşisinin meşruiyeti ve istikrarı algısıyla nasıl ilişkilendiğini incelenmiştir. Birinci çalışmada, özellikle Erkeklerle Yönelik Düşmanlık alt boyutunun toplumsal cinsiyet hiyerarşisinin istikrarlı olduğu yönündeki algıyı anlamlı biçimde yordadığı görülmüştür. İkinci çalışmada ise, katılımcılara deneysel olarak Erkeklerle Yönelik Düşmanlık temalı düşünceler hatırlatıldığında (priming yöntemiyle), diğer cinsiyet ideolojileri hatırlatıldığında gözlemlenmeyen bir şekilde, toplumsal cinsiyet hiyerarşisinin daha değişmez ve kalıcı olduğu yönündeki algı güçlenmiştir.

Travaglia vd. (2009) yaptıkları araştırmada, cinsiyetçi tutumlarla romantik partner tercihleri arasındaki ilişkiler hem kesitsel hem de dokuz aylık bir süreçte boylamsal olarak incelenmiştir. Elde edilen bulgulara göre, kadınlar özellikle korumacı cinsiyetçilik düzeyleri yüksek olduğunda, partnerin statü ve maddi kaynaklara sahip olmasına daha fazla önem vermektedir. Kadın katılımcılarla yapılan boylamsal analizler, zaman içinde korumacı cinsiyetçiliğin artan şekilde statü/maddi kaynak odaklı partner tercihlerine yol açtığını da ortaya koymuştur. Buna karşın erkek katılımcılar, özellikle düşmanca cinsiyetçilik düzeyleri yüksek olduğunda, partnerin çekicilik ve canlılık gibi özelliklerine daha çok önem vermektedir.

Barreto ve Ellemers (2005) tarafından yürütülen araştırmada, korumacı (benevolent) cinsiyetçi ifadelerle onay veren bireylerin, düşmanca (hostile) cinsiyetçi ifadelerle onay verenlere kıyasla daha az cinsiyetçi olarak algılanacağı öngörülmüştür. Çalışmada elde edilen bulgular, korumacı cinsiyetçilerin genellikle daha olumlu değerlendirilmesi nedeniyle, bu kişilerin cinsiyetçi olarak görülme olasılığının düştüğünü göstermektedir. Bu durumun temel nedeni olarak, korumacı cinsiyetçilerin, zihinlerdeki “tipik cinsiyetçi” prototipiyle örtüşmemesi ve bu kişilerin sempatik olarak algılanması gösterilmektedir. Ayrıca, bu yargısal sürecin, korumacı ve düşmanca cinsiyetçiliğe verilen duygusal tepkilerden büyük ölçüde bağımsız biçimde işlediği vurgulanmaktadır.

Glick vd. (2004), 16 ülkede yürüttükleri araştırmada elde edilen bulgular, bu tutumların kültürler arası bağlamda güvenilir biçimde ölçülebildiğini ve hem kadın hem erkek katılımcılar açısından, ülke içinde ve ülkeler arasında benzer şekilde geçerli

olduğunu göstermektedir. Ayrıca, erkeklere yönelik düşmanca ve korumacı tutumların birbirleriyle ve kadınlara yönelik çelişik cinsiyetçi tutumlarla (düşmanca ve korumacı cinsiyetçilik) anlamlı biçimde pozitif yönde ilişkili olduğu bulunmuştur. Bu durum, cinsiyetçi inançların toplumsal düzeyde birbirini nasıl desteklediğini ortaya koymaktadır. Araştırmada ayrıca, bu tür çelişik tutumların toplumsal cinsiyet eşitliği ile olumsuz yönde ilişkili olduğu; yani erkeklere yönelik düşmanca ya da korumacı yaklaşımların yaygın olduğu toplumlarda toplumsal cinsiyet eşitliğinin daha düşük olduğu saptanmıştır. Stereotip ölçümleri ise erkeklerin, kadınlara kıyasla daha az olumlu değerlendirilen ancak daha güçlü bireyler olarak algılandığını ortaya koymuştur.

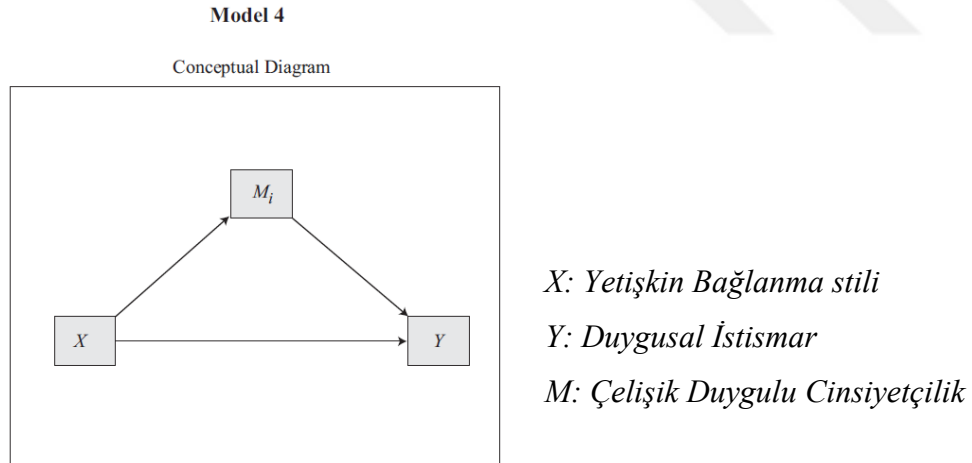

3. YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, çalışma grubu, veri toplama araçları ve veri toplama süreci hakkında bilgi verilmiştir.

3.1. Araştırmanın Modeli

Bu araştırma, nicel araştırma yöntemlerinden biri olan ilişkisel tarama modeli kullanılarak yapılmıştır. Tarama modeli, geçmişte ya da halen var olan bir durumu olduğu gibi betimlemeyi amaçlayan, geniş örneklemle çalışılarak genelleylebilir sonuçlara ulaşmayı hedefleyen bir araştırma desenidir. Bu modelde, olaylar ya da olgular üzerinde herhangi bir müdahale yapılmadan, mevcut durum nesnel biçimde ortaya konur (Karasar, 2022). İlişkisel tarama ise iki nicel değişkenin arasındaki ilişkinin bir korelasyon katsayısı temelinde açığa çıkarılmasıdır (Fraenkel vd., 2012). Bu model kapsamında romantik ilişkilerde duygusal istismar, yetişkin bağlanma stilleri ve çelişik duygulu cinsiyetçilik arasındaki ilişkiler Hayes (2017) tarafından geliştirilen SPSS için PROCESS makrosunda Model 4 kullanılarak incelenmiştir (Şekil 3.1).

Şekil 3.1. Aracılık modeli

3.2. Araştırma Grubu

Araştırma grubunu, uygun örnekleme yöntemiyle ulaşılan 18-60 yaş arası 352 kadın ve 150 erkek olmak üzere toplam 502 yetişkin birey oluşturmaktadır. Uygun örnekleme, araştırmacının kolaylıkla erişebileceği, ulaşımı mümkün ve katılım

göstermeye istekli bireylerden örneklem oluşturduğu bir yöntemdir. Bu yöntemde bireylerin seçimi belirli bir sistematik düzene ya da rastgelelik ilkesine dayanmaz; örneklem, araştırmacının en rahat erişim sağlayabileceği kişiler arasından seçilir (Sedgwick, 2013). Araştırmada ulaşılabilecek en az kişi sayısı G*Power analizi ile hesaplanmış; %95 güven aralığı ve .8 β değeri ile örnekleme alınması gereken kişi sayısı 385 olarak hesaplanmıştır. Katılımcılara ilişkin sosyo-demografik bilgiler Tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 3.1. Katılımcıların demografik özellikleri

Özellik	Frekans (n)	Yüzde (%)
Cinsiyet		
Kadın	352	70.1
Erkek	150	29.9
İlişki Durumu		
Şu an ilişkim yok, bekarım	173	35.5
Şu an ilişkim var, bekarım.	97	19.3
Şu an ilişkim var, evliyim.	232	46.2
Eğitim Düzeyi		
İlkokul-Ortaokul-Lise	21	4.2
Üniversite (Ön lisans-Lisans)	351	69.9
Lisansüstü	130	25.9
Çalışma Durumu		
Çalışıyor	317	63.1
Çalışmıyor	185	36.9
Yaşamın Geçirildiği Yer		
Köy/İlçe	132	26.3
Şehir	170	33.9
Büyükşehir	200	39.8
Duygusal İhmal Görme		
Evet, oldukça	99	19.7
Evet, biraz	203	40.4
Hayır	200	39.8
Toplam	502	100

Tablo 3.1’te görüldüğü gibi katılımcıların %70.1’i kadın, %29.9’u erkektir. olup; Katılımcıların çoğunluğu evli (%46.2) iken, %35.5’inin şu devam eden bir ilişkisinin olmadığı ve %19.3’ünün ise bekar olup şu an ilişkisinin olduğu görülmektedir. Katılımcıların %69.9’u üniversite (lisans) mezunu olup %63.1’i bir işte çalışmaktadır. Araştırmaya katılanların yaş ortalaması 36.44’tür (SS=7.08).

3.3. Veri Toplama Araçları

Bu araştırmada “Kişisel Bilgi Formu, Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri- II, Çok Boyutlu Duygusal İstismar Ölçeği – Kısa Formu, Çelişik Duygulu Cinsiyetçilik

Ölçeği ve Erkeklere İlişkin Çelişik Duygular Ölçeği” kullanılmıştır.

3.3.1. Kişisel Bilgi Formu

Katılımcıların sosyo-demografik özelliklerini belirlemek amacıyla araştırmacı tarafından geliştirilen bir bilgi formu kullanılmıştır. Bu formda, katılımcıların yaşları, medeni durumları, eğitim düzeyleri, çalışma durumları, çocukluk dönemlerini geçirdikleri yer ve çocukluklarında duygusal ihmale maruz kalıp kalmadıklarını belirlemeye yönelik sorular yer almaktadır.

3.3.2. Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri-II

Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri-II, yetişkin bireylerin bağlanma stillerini değerlendirmek amacıyla Fraley vd. (2000) tarafından geliştirilmiş ve Türkiye bağlamında geçerlik-güvenirlilik çalışmaları Selçuk vd. (2005) tarafından gerçekleştirilmiştir. Ölçek, 7 dereceli Likert tipi bir yapıya sahiptir. Toplam 36 maddeden oluşan envanter, “kaygılı bağlanma ve kaçınmacı bağlanma” olmak üzere iki alt boyut içermektedir. Her bir alt boyuttan alınan puanların ortalaması alınarak bireyin bağlanma kaygısı ve kaçınmacılığı düzeyleri belirlenmektedir. Ölçeğin iç tutarlılık katsayıları kaygılı bağlanma için .86, kaçınmacı bağlanma için ise .90 olarak belirlenmiştir (Selçuk vd., 2005). Mevcut araştırmada Cronbach alfa iç tutarlılık katsayıları kaygılı bağlanma için .89, kaçınmacı bağlanma için ise .88 olarak hesaplanmıştır.

3.3.3. Çok Boyutlu Duygusal İstismar Ölçeği – Kısa Formu

Çok Boyutlu Duygusal İstismar Ölçeği (ÇBDİÖ), bireylerin romantik ilişkilerinde deneyimledikleri duygusal istismarın düzeyini hem fail hem de mağdur perspektifinden değerlendirmek amacıyla geliştirilmiştir. Ölçeğin orijinal formu, Murphy ve Hoover (1999) tarafından oluşturulmuş olup, Türkçe’ye uyarlaması Toplu-Demirtaş vd. (2018) tarafından gerçekleştirilmiştir. "Uygulama" ve "Maruz Kalma" olmak üzere iki ana alt boyuttan meydana gelmektedir. Ölçeğin Uygulama alt boyutunun Cronbach Alfa değeri .89 ve Maruz Kalma alt boyutunun Cronbach Alfa değeri .92 olarak hesaplanmıştır. Doğrulayıcı Faktör Analizi sonucunda elde edilen uyum iyiliği değerleri de kabul edilebilir düzeydedir (örneğin, $\chi^2/sd=2.95$, RMSEA=.05, GFI=.90). Sekizli Likert tipi bir yanıt formatı kullanılan ölçekten elde edilen yüksek puanlar, duygusal istismar düzeyinin yüksek olduğunu göstermektedir (Toplu-Demirtaş vd., 2018). Mevcut araştırmada duygusal istismara maruz kalma

boyutu değerlendirilmiş ve Cronbach alfa iç tutarlılık katsayısı .93 olarak hesaplanmıştır.

3.3.4. Çelişik Duygulu Cinsiyetçilik Ölçeği

Çelişik Duygulu Cinsiyetçilik Ölçeği (ÇCDCÖ), Glick ve Fiske (1996) tarafından geliştirilen ve Sakallı-Uğurlu (2002) tarafından Türkçeye uyarlanarak geçerlik ve güvenirlik çalışmaları yapılan bir ölçme aracıdır. Ölçek, kadınlara yönelik “Düşmanca Cinsiyetçilik ve Korumacı Cinsiyetçilik” olmak üzere iki alt boyuttan oluşmaktadır. Altı dereceli Likert tipi olan bu ölçek, 22 maddeden oluşmaktadır. Ölçekten alınan yüksek puanlar, bireyin hem korumacı hem de düşmanca cinsiyetçilik düzeyinin yüksek olduğunu göstermektedir. Ölçeğin güvenirliğine ilişkin Cronbach alfa iç tutarlılık katsayısı düşmanca cinsiyetçilik için .87, korumacı cinsiyetçilik için .78 değerleri raporlanmıştır (Sakallı-Uğurlu, 2002). Mevcut araştırmada erkeklerin kadınlara yönelik cinsiyetçi tutumlarını belirlemek amacıyla kullanılan ölçeğin, Cronbach alfa iç tutarlılık katsayıları düşmanca cinsiyetçilik için .89, korumacı cinsiyetçilik için ise .82 olarak hesaplanmıştır.

3.3.5. Erkeklerle İlişkin Çelişik Duygulu Cinsiyetçilik Ölçeği

Erkeklerle İlişkin Çelişik Duygulu Cinsiyetçilik Ölçeği (EÇCDCÖ), Glick ve Fiske (1999) tarafından erkeklerle yönelik cinsiyetçi tutumları ölçmek amacıyla geliştirilmiş ve ambivalent (çelişik) cinsiyetçilik kuramı çerçevesinde şekillendirilmiştir. Türkçeye uyarlaması ve psikometrik değerlendirmesi Sakallı-Uğurlu (2008) tarafından yapılan ölçeğin, korumacı ve düşmanca tutumları ölçen iki temel boyutu bulunmaktadır. Toplamda 19 maddeden oluşan bu ölçek, altı dereceli Likert tipi bir yapıdadır. Ölçekten elde edilen yüksek puanlar, bireyin erkeklerle yönelik düşmanca ve korumacı cinsiyetçilik düzeyinin yüksek olduğunu göstermektedir. Cronbach alfa değerleri korumacı cinsiyetçilik için .81, düşmanca cinsiyetçilik için ise .81 olarak hesaplanmıştır (Sakallı-Uğurlu, 2008). Mevcut araştırmada kadınların erkeklerle yönelik cinsiyetçi tutumlarını belirlemek amacıyla kullanılan ölçeğin, Cronbach alfa iç tutarlılık katsayıları düşmanca cinsiyetçilik için .83, korumacı cinsiyetçilik için ise .79 olarak hesaplanmıştır.

3.4. Verilerin Toplanması ve Etik Onayı

Bu araştırma Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırmaları Etik Kurulu’ndan alınan 15.01.2025 tarihli ve 2024-119 sayılı etik kurul

kararı ile yürütülmüştür (Ek 1).

Araştırmada Google Forms web-tabanlı veri toplama platformunda veri toplama formu hazırlanmıştır. Formun elektronik linki, sosyal medya, e-posta ve WhatsApp gibi uygulamalar üzerinden iletişim kurulan 18 yaş üstü yetişkinlere ulaştırılmıştır.

3.5. Verilerin Analizi

Verilerin analizinde ilk olarak verilerin normal dağılımı basıklık (Kurtosis) ve çarpıklık (Skewness) katsayıları ile incelenmiştir. Araştırma değişkenleri arasında istatistiksel olarak anlamlı korelasyonların olup olmadığı Pearson Momentler Çarpımı korelasyon analizi ile ve romantik ilişkilerde duygusal istismarın yordayıcıları Hiyerarşik Regresyon Analizi ile test edilmiştir. Çelişik duygulu cinsiyetçiliğin aracılık rolü SPSS PROCESS makrosundaki Model 4 kullanılarak incelenmiştir. Romantik ilişkilerde duygusal istismarın cinsiyete göre farklılık gösterip göstermediği Bağımsız Örneklemeler için t Testi ile; çocukken maruz kalınan duygusal ihmal durumuna göre farklılık gösterip göstermediği ise Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) analizi ve post hoc testlerinden LSD testi ile incelenmiştir. Analizler için güven aralığı $p < .05$ olarak belirlenmiştir. Veriler SPSS 22 paket programında analiz edilmiştir.

4. BULGULAR

Bu bölümde araştırma problemlerini test etmeye yönelik yapılan istatistiksel analizlerin sonuçları yer almaktadır.

4.1. Betimsel Analizler

Kadınların ölçeklerden aldıkları toplam puanlara ilişkin ortalama ve standart sapma değerleri ile değişkenler arası Pearson Momentler Çarpımı korelasyon katsayıları Tablo 4.1.'de verilmiştir.

Tablo 4.1. Kadınlardan alınan verilere ilişkin istatistikler ve korelasyon katsayıları

Değişkenler	1	2	3	4	5	Ort. ($\bar{X}$)	SS
Duygusal İstismar (1)	-	.21*	.14*	.16*	.08	21.82	21.88
Kaygılı Bağlanma (2)		-	.42*	.28*	.23*	60.33	18.90
Kaçınan Bağlanma (3)			-	.24*	.05	54.69	18.55
Erkeğe Yönelik Düşmanca Cinsiyetçilik (4)				-	.27*	40.94	9.55
Erkeğe Yönelik Korumacı Cinsiyetçilik (5)					-	23.89	8.21

*p<.001

Tablo 4.1 incelendiğinde, kadın katılımcıların duygusal istismar puanları ile kaygılı bağlanma ($r=.21$), kaçınan bağlanma ($r=.14$) ve erkeğe yönelik düşmanca cinsiyetçilik ($r=.16$) puanları arasında pozitif yönde ve düşük düzeyde anlamlı ilişkiler olduğu görülmektedir. Kaygılı bağlanma ile düşmanca cinsiyetçilik ($r=.28$) ve korumacı cinsiyetçilik ($r=.23$) arasında da pozitif yönde ve düşük düzeyde anlamlı ilişkiler bulunmuştur. Kaçınan bağlanma ile yalnızca düşmanca cinsiyetçilik arasında pozitif yönde ve düşük düzeyde bir ilişki olduğu ($r=.24$); korumacı cinsiyetçilik ile anlamlı bir ilişki olmadığı tespit edilmiştir.

Erkeklerin ölçeklerden aldıkları toplam puanlara ilişkin ortalama ve standart sapma değerleri ile değişkenler arası Pearson Momentler Çarpımı korelasyon katsayıları Tablo 4.2.'de verilmiştir. Buna göre erkek katılımcıların duygusal istismar puanları ile kaygılı bağlanma ($r=.36$) ve kadına yönelik düşmanca cinsiyetçilik ($r=.21$) arasında pozitif yönde, düşük ve orta düzeyde anlamlı ilişkiler bulunmaktadır. Kaygılı bağlanma ile kadına yönelik düşmanca cinsiyetçilik ($r=.26$) ve kadına yönelik korumacı cinsiyetçilik ($r=.26$) pozitif yönde ve düşük düzeyde anlamlı ilişkilidir. Kaçınan bağlanmanın duygusal istismar ve cinsiyetçi tutumlarla ilişkisi bulunmamıştır.

Tablo 4.2. Erkeklerden alınan verilere ilişkin betimsel istatistikler ve korelasyon katsayıları

Değişkenler	1	2	3	4	5	Ort. ($\bar{X}$)	SS
Duygusal İstismar (1)	-	.36*	.02	.21*	.11	27.48	24.74
Kaygılı Bağlanma (2)		-	.41*	.26*	.26*	62.59	19.02
Kaçınan Bağlanma (3)			-	.09	-.04	51.41	16.88
Kadına Yönelik Düşmanca Cinsiyetçilik (4)				-	.32*	45.37	11.35
Kadına Yönelik Korumacı Cinsiyetçilik (5)					-	37.08	10.73

*p<.001

4.2. Çelişik Duygulu Cinsiyetçiliğin Aracı Rolüne İlişkin Bulgular

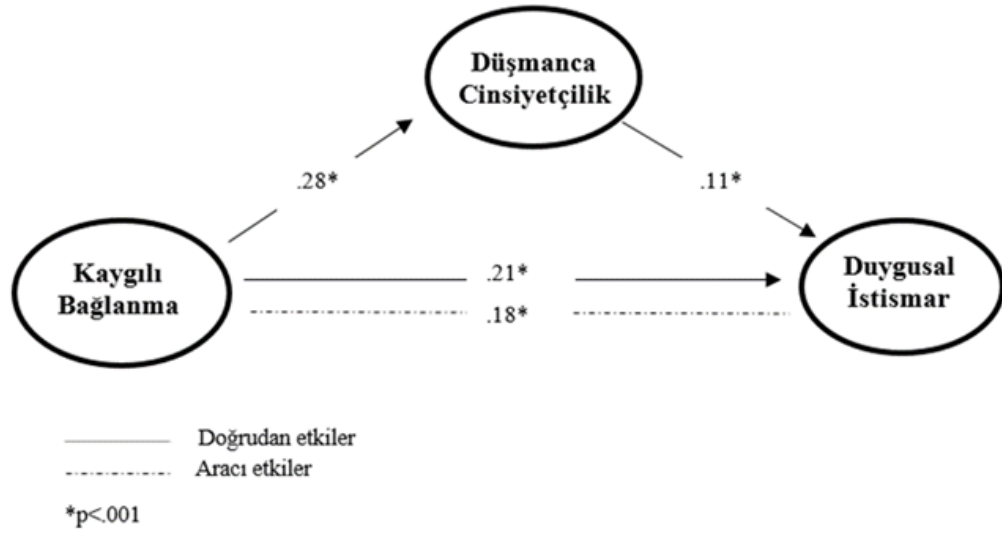
Kadınlarda kaygılı ve kaçınan bağlanma ile erkeklere ilişkin düşmanca cinsiyetçiliğin romantik ilişkide maruz kalınan duygusal istismarı yordama durumu Hiyerarşik regresyon analizi ve Process makrosundaki Model 4 ile incelenmiş ve sonuçları Tablo 4.3'te verilmiştir.

Tablo 4.3. Kadınlarda maruz kalınan duygusal istismarın yordayıcıları

Bağımlı Değişken (YK)	β	t	p	LLCI	ULCI	R	R ²	F
1 Kaygılı Bağlanma	.21	4.17	.000	.133	.370	.21	.04	17.38*
2 Kaygılı Bağlanma	.18	3.41	.001	.091	.337	.24	.05	10.92*
Düşmanca Cinsiyetçilik	.11	2.07	.039	.013	.501			

*p<.001

Tablo 4.3 incelendiğinde, kadınlarda maruz kalınan duygusal istismarın yordayıcılarının kaygılı bağlanma ve erkeklere yönelik düşmanca cinsiyetçilik olduğu görülmektedir. İlk modelde sadece kaygılı bağlanma değişkeni duygusal istismarı anlamlı düzeyde yordamakta olup, bu değişkenin β katsayısı .21, t değeri 4.17 ve p değeri .000'dır. Modelin açıkladığı varyans oranı (R^2) %4'tür. İkinci modele erkeklere yönelik düşmanca cinsiyetçilik değişkeni eklendiğinde, kaygılı bağlanma değişkeninin etkisi sürmekte ($\beta=.18$, $p=.001$) ve düşmanca cinsiyetçilik de ek olarak anlamlı bir yordayıcı olarak ortaya çıkmaktadır ($\beta=.11$, $p=.039$). Bu modelin açıklayıcılığı ise %5'tir ($R^2=.05$). Bu bulgulara göre, kadınlarda kaygılı bağlanmanın romantik ilişkilerde duygusal istismar ile ilişkisinde erkeklere ilişkin düşmanca cinsiyetçi tutumunun aracı rolü bulunmaktadır. Aracılık modeli Şekil 4.1'de verilmiştir.

Şekil 4.1. Kadınlarda erkeklere ilişkin düşmanca cinsiyetçiliğin aracı modeli

Erkeklerde kaygılı bağlanma ile kadınlara ilişkin düşmanca cinsiyetçiliğin romantik ilişkide maruz kalınan duygusal istismarı yordama durumu Hiyerarşik regresyon analizi ve Process makrosundaki Model 4 ile incelenmiş ve sonuçları Tablo 4.4'te verilmiştir.

Tablo 4.4. Erkeklerde maruz kalınan duygusal istismarın yordayıcıları

Bağımlı Değişken (YK)	β	t	p	LLCI	ULCI	R	R ²	F
1 Kaygılı Bağlanma	.36	4.46	.000	.271	.665	.36	.13	22.04*
2 Kaygılı Bağlanma	.32	4.12	.001	.220	.627	.38	.14	12.47*
Düşmanca Cinsiyetçilik	.12	1.63	.105	-.05	.621			

*p<.001

Tablo 4.4 incelendiğinde, erkeklerde duygusal istismarın yordayıcıları arasında yalnızca kaygılı bağlanmanın anlamlı bir yordayıcı olduğu görülmektedir. İlk modelde, kaygılı bağlanma değişkeni duygusal istismarı anlamlı düzeyde yordamaktadır ($\beta=.36$, $t=4.46$, $p<.001$). Modelin açıklayıcılığı %13'tür ($R^2=.13$). İkinci modele düşmanca cinsiyetçilik eklendiğinde, kaygılı bağlanmanın etkisi sürmektedir ($\beta=.32$, $p=.001$), ancak düşmanca cinsiyetçilik değişkeni istatistiksel olarak anlamlı çıkmamıştır ($\beta=.12$, $p=.105$). Bu modelin açıklayıcılığı ise %14'tür ($R^2=.14$), ancak artış çok sınırlı olarak gözlemlenmektedir. Bu bulgular doğrultusunda, erkeklerde duygusal istismarı yalnızca kaygılı bağlanma anlamlı olarak yordamaktadır. Düşmanca cinsiyetçilik değişkeni anlamlı bir yordayıcı olmamış ve aracılık ilişkisine dair bir bulgu elde edilmemiştir.

4.3. Değişkenlere İlişkin ANOVA Sonuçları

Romantik ilişkide maruz kalınan duygusal istismarın kadınlar ve erkekler arasında anlamlı ölçüde farklılık gösterip göstermediğine ilişkin yapılan bağımsız örneklem t testi sonuçları Tablo 4.5’te verilmiştir.

Tablo 4.5. Duygusal istismarın cinsiyete göre farklılaşma durumuna ilişkin bağımsız örneklem t testi sonuçları

Değişkenler	Cinsiyet	N	Ort.	SS	t	p
Duygusal İstismar	Kadın	352	21.82	21.88	-2.54	.01
	Erkek	150	27.48	24.74		

Tablo 4.5’te görüldüğü gibi, romantik ilişkilerde maruz kalınan duygusal istismar düzeyleri, kadınlar ve erkekler arasında anlamlı farklılık göstermektedir. Erkeklerin (Ort.=27.48, SS=24.74) kadınlara (Ort.=21.82, SS=21.88) kıyasla daha yüksek düzeyde duygusal istismara maruz kaldıkları ve bu farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu belirlenmiştir ($t = -2.54$, $p = .01$).

Romantik ilişkide maruz kalınan duygusal istismarın ailesinde duygusal ihmal yaşama durumuna göre anlamlı ölçüde farklılık gösterip göstermediğine ilişkin yapılan ANOVA ve post hoc testlerinden LSD analizi sonuçları Tablo 4.6’da verilmiştir.

Tablo 4.6. Duygusal istismarın duygusal ihmale göre farklılaşma durumuna ilişkin ANOVA sonucu

Değişkenler	Duygusal ihmal	N	Ort.	SS	F	p	Gruplar arası fark
Duygusal istismar	(1) Evet oldukça	99	29.26	25.22	4.92	.008	1>2
	(2) Evet biraz	203	23.67	23.18			1>3
	(3) Hayır	200	20.51	20.87			

Tablo 4.6 incelendiğinde, bireylerin çocuklukta duygusal olarak ihmal edilme düzeylerine göre romantik ilişkilerde maruz kaldıkları duygusal istismar puanlarında anlamlı farklılıklar olduğu görülmektedir ($F = 4.92$, $p = .008$). “Oldukça” ihmal edilen bireylerin duygusal istismar puan ortalaması 29.26 ($SS = 25.22$) iken, “biraz” ihmal edilen bireylerin ortalaması 23.67 ($SS = 23.18$), ihmal edilmeyenlerin ise 20.51 ($SS = 20.87$) olarak bulunmuştur. Duygusal ihmali oldukça yaşadığını belirten bireylerin puanları, hem “biraz” hem de “hayır” diyenlere kıyasla anlamlı düzeyde daha yüksektir. Elde edilen bu sonuçlara göre, çocukluk döneminde yüksek düzeyde duygusal ihmale maruz kalan bireylerin, yetişkinlikte romantik ilişkilerde daha fazla duygusal istismara uğrama eğiliminde olduğunu ortaya koymaktadır.

5. TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

5.1. Tartışma

Romantik ilişkilerde duygusal istismar ile bireylerin bağlanma stilleri ve çelişik duygulu cinsiyetçilik eğilimleri arasındaki ilişkileri inceleyen bu araştırma hem mevcut literatürle örtüşen hem de literatüre özgün katkılar sunan nitelikteki sonuçlar ortaya koymuştur. Özellikle bağlanma stilleri, çocukluk dönemi duygusal ihmali ve bireylerin sahip oldukları cinsiyetçi tutumların, romantik ilişkilerde yaşanan duygusal istismarla nasıl ilişkili olduğu ve bu yapıların birbiriyle nasıl etkileşim içinde bulunduğu ayrıntılı biçimde değerlendirilmiştir.

Araştırma bulguları kadın katılımcılar açısından değerlendirildiğinde, kaygılı ve kaçınan bağlanma stilleri ile ilişkide maruz kalınan duygusal istismar arasında anlamlı pozitif ilişkiler olduğu görülmektedir. Kaygılı bağlanma stiline sahip bireylerin, romantik ilişkilerde daha yüksek düzeyde duygusal istismara maruz kaldıkları gözlenmiştir. Bowlby (1969, 1988) bağlanma kuramıyla, erken çocukluk döneminde bakım verenle kurulan ilişkinin, bireyin gelecekteki bağlanma biçimlerini belirlediğini ileri sürmüş ve bu ilişkinin duygusal güven, yakınlık ve terk edilme gibi temel ihtiyaçlarla şekillendiğini savunmuştur. Kaygılı bağlanma stili, terk edilme korkusu, aşırı onay ihtiyacı ve ilişkide sürekli teyit arama gibi davranışlarla karakterizedir (Mikulincer ve Shaver, 2007). Bu özelliklere sahip bireyler, ilişkide partnerinin olumsuz davranışlarını tolere etme eğiliminde olabilir, hatta bu davranışları kendi değersizlik algılarıyla açıklayarak içselleştirebilir. Bu içselleştirme, duygusal istismar döngüsünü besleyen bir unsur olarak değerlendirilebilir. Kaygılı bağlanma stiline sahip bireylerin, reddedilme korkusu ve yoğun yakınlık arayışı nedeniyle manipülatif ve istismar edici ilişki dinamiklerine daha fazla maruz kalabileceği düşünülmektedir (Collins ve Feeney, 2000). Bu bağlamda, kaygılı bağlanma stiline hem istismar riskini artırıcı hem de bireyi ilişkiden kopmaktan alıkoyan bir etkisi olduğu söylenebilir (Dutton ve Painter, 1993). Kaçınan bağlanan bireyler ise duygusal yakınlıktan kaçınma, bağımsızlık arzusu ve ilişkilerde mesafe koyma eğiliminde olup (Fraley ve Shaver, 2000), duygusal ihtiyaçlarını dile getirmemekte, partnerle yakınlık kurmaktan kaçınmakta ve bu durum çoğu zaman ilişkide iletişim kopukluğuna yol açmaktadır. Bu kopukluk, duygusal ihmali ya da mesafe olarak partner tarafından algılanmakta ve ilişkide öfke, eleştiri ve aşağılama gibi istismar türlerinin ortaya çıkmasına zemin hazırlayabilmektedir. Ayrıca, kaçınan bağlanma stiline sahip bireylerin, romantik

ilişkide yaşanan duygusal istismarı görmezden gelme ya da bastırma eğiliminde olmaları da bu durumu kronikleştirebilir. Selçuk ve ark. (2005) tarafından yapılan araştırmada, kaygılı bağlanma stiline sahip bireylerin, romantik ilişkilerinde daha fazla olumsuz etkileşim yaşadığı ve kendilerine yönelik olumsuz davranışları rasyonalize etme eğiliminde oldukları belirtilmiştir. Kaçınan bağlanma stiline sahip kadınlar, genellikle duygusal yakınlıktan kaçma, partnerle mesafeyi koruma ve bağımsızlığı ön planda tutma eğilimindedir. Bu durum, ilişkide çatışma dinamiklerini artırarak partner tarafından duygusal baskıya ve manipülasyona maruz kalma riskini beraberinde getirebilir (Collins ve Feeney, 2000). Kaçınan bağlanmanın bireyleri istismardan tam olarak koruyucu bir işlev üstlenmediği, aksine bazı durumlarda pasif biçimde istismar döngüsünü besleyebileceği belirtilmiştir (Sümer, 2006). Mevcut bulgu, bağlanma stillerinin romantik ilişkilerdeki duygusal istismar deneyimleri üzerindeki etkisini vurgulayan literatürle büyük ölçüde örtüşmektedir.

Mevcut araştırmada kadınlarda kaygılı ve kaçınan bağlanma stillerinin erkeklere yönelik düşmanca cinsiyetçi tutumlar ile ilişkili olması, kadınların bağlanma güvenliklerinin zedelenmesinin, toplumsal cinsiyet rollerine yönelik tutumlarını da etkileyebileceğini göstermektedir. Kaygılı bağlanma örüntüsü, partnerle yaşanan olumsuz deneyimlerin kişisel olarak yorumlanmasına ve genellemeci tutumların gelişmesine zemin hazırlayabilir. Erkeklere yönelik düşmanca cinsiyetçi tutumların kaynağında, kadınların geçmiş ilişki deneyimleri ve bağlanma ihtiyaçlarının karşılanmaması gibi etkenler bulunabilir (Hart vd., 2013). Yapılan çalışmalarda, kadınların bağlanma stillerinin, toplumsal cinsiyetçi inançlar ve kalıp yargılarla ilişkili olduğu ortaya konmuştur. Sakallı-Uğurlu (2002), kadınların erkeklere yönelik olumsuz tutumlarının, toplumsal olarak içselleştirilen ataerkil değerler ve ilişki deneyimleriyle bağlantılı olduğunu belirtmiştir. Kaygılı bağlanma stiline sahip kadınların hem bağımlı hem de eleştirel bir tutum sergileyerek erkekleri olumsuz özelliklerle genelleme eğiliminde oldukları vurgulanmaktadır. Çıvgın (2022), kaygılı kararsız bağlanma stili ile düşmanca ve korumacı cinsiyetçilik arasında anlamlı ilişkiler bulunduğunu, bu yapıların da yakın ilişki şiddeti tutumlarını anlamlı düzeyde yordadığını belirtmiştir. Kaçınan bağlanma stili ise duygusal yakınlıktan kaçınma ve mesafeyi koruma eğilimini temsil etmektedir. Kaçınan bağlanmaya sahip kadınların, erkeklerle kurdukları ilişkilerde güven eksikliği ve düşük yakınlık beklentileri nedeniyle daha temkinli ve eleştirel bir tutum geliştirdikleri ileri sürülmektedir (Sümer ve Güngör, 1999). Kaçınan bağlanma stili, partnerlere karşı düşük empati düzeyi

ve mesafe koyma davranışlarıyla bağlantılı olduğu, bunun da zamanla olumsuz stereotiplere dönüşebileceği belirtilmiştir (Kemer ve Atik, 2012). Ayrıca, düşmanca cinsiyetçilik, karşı cinse yönelik güvensizlik, önyargı ve düşmanlık içeren tutumları ifade etmektedir (Glick ve Fiske, 1996). Kadınlarda kaygılı ve kaçınan bağlanmanın, bu tür tutumları besleyerek erkeklerin olumsuz kalıplarla değerlendirilmesine yol açabileceği öne sürülmektedir. Sakallı-Uğurlu ve Glick (2003) tarafından yapılan bir çalışmada, Türkiye’de kadınların erkeklere yönelik düşmanca cinsiyetçi tutumlarının, özellikle toplumsal cinsiyet eşitliği konusundaki hassasiyetleri ve kişisel ilişki deneyimleriyle yakından bağlantılı olduğu gösterilmiştir. Mevcut bulgu, kadınların bağlanma örüntülerinin yalnızca romantik ilişki kalitesini değil, aynı zamanda toplumsal düzeyde geliştirdikleri cinsiyetçi tutumları da etkilediğini ortaya koymaktadır. Bu durum, kadınların partnerlerine yönelik tutumlarının, bağlanma ihtiyaçlarının karşılanma biçiminden ve ilişki deneyimlerinden güçlü biçimde etkilendiğini göstermektedir. Dolayısıyla, kadınların bağlanma stillerini anlamaya yönelik müdahaleler, sadece bireysel ilişki doyumunu artırmakla kalmayıp, toplumsal düzeydeki cinsiyetçi kalıpların dönüşümüne de katkıda bulunabilir. Bu çalışmada önceki çalışmalarla paralel olarak, kadınların erkeklere yönelik hem düşmanca hem de korumacı tutumları birlikte taşıdıkları ve bu tutumların bağlanma örüntüleriyle bağlantılı olduğu görülmektedir.

Araştırma sonucunda, kadınların erkeklere yönelik düşmanca cinsiyetçi tutumları ile romantik ilişkilerde maruz kaldıkları duygusal istismar arasında anlamlı ve pozitif bir ilişki olduğu bulunmuştur. Kadınların düşmanca cinsiyetçi tutumları, erkeklerin baskıcı, aldatici ya da güvenilmez olduğuna dair inançlardan beslenebilir. Özellikle ataerkil toplumlarda kadınlar, erkeklerden gördükleri baskı, şiddet ve ayrımcılık nedeniyle güvensizlik ve öfke geliştirebilirler. Bu bağlamda, kadınların olumsuz tutumları bir savunma mekanizması olarak şekillenebilir ve ilişkilerinde çatışma düzeyini artırabilir (Barreto ve Ellemers, 2005). Duygusal istismar; partneri değersiz hissettirme, aşağılama, tehdit etme ve kontrol etme gibi davranışları kapsamakta ve uzun vadede ciddi psikolojik sonuçlara yol açmaktadır (Lammers vd., 2016; Marshall, 1999). Kadınların erkeklere dair olumsuz beklenti ve inançlarının, partnerleriyle kurdukları ilişkilerde daha fazla çatışmaya ve dolayısıyla duygusal istismara maruz kalma riskine zemin hazırlayabileceği düşünülebilir. Bu bulgu, Hart ve arkadaşlarının (2013) çalışmasıyla da örtüşmektedir. Söz konusu çalışmada, kadınların erkeklere yönelik düşmanca cinsiyetçi tutumlarının, ilişki içindeki çatışma

ve olumsuz etkileşim düzeyini artırdığı gösterilmiştir. Benzer şekilde, Glick ve Fiske (1996), düşmanca cinsiyetçiliğin hem bireyin hem de partnerin ilişki doyumunu olumsuz etkileyebileceği belirtilmiştir. Chen vd., (2009) ise, kadınların güç dengesizliği ve ataerkil normlara karşı geliştirdiği düşmanca tutumların, romantik ilişkilerde karşılıklı güvensizlik ve gerilimi artırdığını ortaya koymuştur. Ayrıca, Sakallı-Uğurlu'nun (2002) Türkiye bağlamında yaptığı araştırmada, kadınların erkeklere yönelik olumsuz cinsiyetçi inançlarının, romantik ilişkilerde daha fazla çatışma ve memnuniyetsizlikle ilişkili olduğunu vurgulamıştır. Ek olarak, Eagly ve Mladinic (1994) tarafından yapılan çalışmada, kadınların erkekleri olumsuz özelliklerle etiketlemelerinin, onların duygusal yakınlık kurma kapasitesini zayıflatabileceği ve ilişkilerde istismara açık hale getirebileceği öne sürülmüştür. Forbes vd. (2004) ise, kadınların erkeklere dair olumsuz beklentilerinin, şiddet içeren veya manipülatif ilişki örüntülerini sürdürme riskini artırdığını belirtmiştir. Ayrıca, Mikulincer ve Shaver (2016), olumsuz cinsiyetçi tutumların bağlanma kaygısıyla birleştiğinde, bireylerin kendilerini değersiz hissetmelerine ve ilişki içinde duygusal istismara daha duyarlı hale gelmelerine katkıda bulunduğunu ifade etmektedir.

Türkiye bağlamında toplumsal cinsiyet rollerinin güçlü biçimde sürdürüldüğü ve erkek egemenliğinin farklı şekillerde meşrulaştırıldığı görülmektedir (Arat, 2015; Kandiyoti, 1988). Kadınların erkeklere yönelik olumsuz tutumları, genellikle geçmişte yaşanan şiddet ve ihmal deneyimleriyle bağlantılıdır (Yüksel ve Yücel, 2019). Bu olumsuz tutumlar, kadınların ilişkilerde kendilerini korumak adına geliştirdiği tepkiler olarak da değerlendirilebilir. Ancak bu durum, partnerle olan iletişimi zayıflatabilir ve duygusal istismar riskini artırabilir. Kadınların erkeklere yönelik düşmanca cinsiyetçi tutumlarının romantik ilişkilerde duygusal istismara maruz kalmalarıyla ilişkili olması çok boyutlu bir olgu olarak değerlendirilmektedir. Bu ilişki, toplumsal cinsiyet normları, bireysel geçmiş deneyimler ve toplumsal öğrenme süreçlerinin etkileşimini yansıtmaktadır. Kadınların güçlenmesine ve toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanmasına yönelik politikaların, bu tür olumsuz tutumların ve ilişkilerdeki istismar riskinin azaltılmasına katkıda bulunabileceği düşünülmektedir.

Araştırma bulgularına göre, kadınların romantik ilişkilerinde maruz kaldıkları duygusal istismarı hem kaygılı bağlanma hem de erkeklere yönelik düşmanca cinsiyetçi tutumlar anlamlı düzeyde yordamaktadır. Kaygılı bağlanmanın maruz kalınan duygusal istismar ile ilişkisinde erkeklere ilişkin düşmanca cinsiyetçi tutumunun aracı rolü bulunmaktadır. Bu bulgu, alan yazındaki mevcut teorik

yaklaşımlar ve ampirik bulgular ile tutarlılık göstermektedir. Kaygılı bağlanan kadınlar, terk edilme ve reddedilme endişeleri nedeniyle ilişkilerinde aşırı bir bağımlılık geliştirebilmekte, bu durum ise partnerleri tarafından uygulanan duygusal istismara karşı daha savunmasız hâle gelmelerine zemin hazırlamaktadır. Böylece, partnerlerinden gelen olumsuz tutumları kabullenmeye, göz ardı etmeye veya maruz kaldıkları duygusal istismarı haklılaştırmaya daha eğilimli olmaktadır (Bartholomew ve Horowitz, 1991; Murphy ve Hoover, 1999). Nitekim Pietromonaco ve Beck (2015), kaygılı bağlanan kadınların, partnerlerinden gördükleri duygusal zararı içselleştirerek ilişkiyi sürdürme eğiliminde olduklarını belirtmiştir. Bu çalışmanın bulguları açısından önemli olan bir diğer kavram, erkeklere yönelik düşmanca cinsiyetçi tutumlardır. Toplumsal cinsiyet rolleri ve cinsiyetçi tutumlar üzerine yapılan araştırmalar, kadınların erkeklere yönelik geliştirdiği düşmanca cinsiyetçiliğin erkeklerin güvenilmez, baskıcı veya manipülatif olarak algılanmasına yol açtığını ortaya koymaktadır (Glick ve Fiske, 1999; 2001). Bu algılar, kadınların romantik ilişkilerinde daha fazla çatışma ve güvensizlik yaşamasına sebep olabilir ve ilişkideki duygusal istismar düzeyini yükseltebilir (Cross ve Overall, 2018; Hammond ve Overall, 2013). Yapılan araştırmalarda, kadınların düşmanca cinsiyetçi tutumlarının partnerlerine karşı olumsuz iletişim ve suçlayıcı tutumları artırdığı, bunun sonucunda ilişki dinamiklerinin bozulduğu ve duygusal istismar riskinin yükseldiği tespit edilmiştir (Barreto ve Ellemers, 2005; Hammond ve Overall, 2017). Erkeklere yönelik düşmanca cinsiyetçi tutumların kaygılı bağlanma ve duygusal istismar arasındaki ilişkide aracı rol oynaması ise, bağlanma kaygısı yaşayan kadınların erkeklere dair olumsuz kalıp yargılar geliştirme eğiliminden kaynaklanabilir. Bu kadınlar, erkek partnerlerini tehdit olarak algılayıp güvensizlik ve kontrol kaybı hissettikçe, olumsuz tutumlarını güçlendirebilirler. Bu durum da ilişki içinde karşılıklı olarak duygusal örselenmenin ortaya çıkışına zemin hazırlayabilmektedir (Cross ve Overall, 2018; Lee ve Hankin, 2009). Bağlanma güvenliği düşük olan kadınlar, erkeklere karşı daha fazla olumsuz yargı geliştirebilir ve bu yargılar, romantik ilişkide yaşanan çatışmaları daha da artırabilir (Çıvgın, 2022). Özellikle kadınlar açısından duygusal istismarın bağlanma stilleriyle olan ilişkisi, toplumsal normlar ve rollerle de doğrudan ilişkilidir. Türkiye ve Brezilya'da yapılan bir araştırma, çelişik duygulu cinsiyetçiliğin eşe yönelik şiddeti haklı görme eğilimleriyle bağlantılı olduğunu ortaya koymuştur. Düşmanca cinsiyetçiliğin, kadına yönelik şiddeti meşrulaştırma ile güçlü biçimde ilişkili olduğu saptanmıştır. Ancak bu etkiler kontrol altına alındığında, korumacı

cinsiyetçilik ile şiddeti haklı görme eğilimi arasındaki bağın ortadan kalktığı belirlenmiştir (Glick vd., 2002). Kadınların toplumsal roller gereği duygusal ilişkilere daha fazla yatırım yapmaları, bağlanma güvensizlikleriyle birleştiğinde duygusal istismarı normalleştirme eğilimini artırabilir. Bu durum, kadınlarda bağlanma kaygısının ilişkide maruz kaldıkları duygusal istismar üzerindeki etkisinin erkeklere yönelik düşmanca tutumlar aracılığıyla gerçekleşmesini açıklayabilir.

Araştırma bulguları erkek katılımcılar açısından değerlendirildiğinde ise kaygılı bağlanma ile ilişkide maruz kalınan duygusal istismar arasında pozitif anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir. Bu sonuç, bağlanma literatüründe öne sürülen temel varsayımlarla tutarlıdır. Kaygılı bağlanma stilindeki erkek bireylerin ilişki içerisinde yoğun bir duygusal onay ve yakınlık arayışı içinde olmaları, partnerlerinin istismarcı davranışlarını tolere etmelerine veya göz ardı etmelerine neden olabilir (Riggs ve Kaminski, 2010). Ayrıca, bağlanma kaygısına sahip erkeklerin kendi değerlerini partnerlerinin davranışları üzerinden tanımlama eğiliminde oldukları belirtilmektedir; bu nedenle, duygusal istismar içeren ilişkilerden kopmakta güçlük yaşayabilirler (Hankin vd., 2005). Başka bir deyişle, erkeklerin bağlanma kaygısına bağlı duygusal güvensizlikleri, istismar içeren ilişki örüntülerini sürdürmelerine neden olabilmektedir (Feeney ve Noller, 1990; Murphy ve Hoover, 1999). Kaygılı bireylerin başkalarının onları yeterince sevmediği veya terk edeceği endişesi taşıdıkları bilinmektedir; kaçınan bireyler ise duygusal yakınlık kurmaktan kaçınmakta ve bağımsızlıklarını koruma eğilimi göstermektedirler (Bartholomew ve Horowitz, 1991). Kaygılı bağlanan bireylerin karşı cinse yönelik tutumları bağımlı fakat aynı zamanda güvensizdir. Bu durum onların, karşı cinsle ilgili hem korumacı (idealize eden) hem de düşmanca (öfke içeren) ikircikli tutumlar geliştirmelerine yol açabilmektedir (Bartholomew ve Horowitz, 1991; Mikulincer ve Shaver, 2007). Bu çelişkili tutumlar, romantik ilişkilerdeki istikrarsızlık, güven eksikliği ve olası şiddet eğilimleri ile birleştiğinde duygusal istismar için elverişli bir zemin oluşturabilmektedir (Murphy ve Hoover, 1999; Pietromonaco ve Beck, 2015). Böylece, ilişkide hem kaygılı bağlanma dinamikleri hem de düşmanca tutumlar birlikte ele alındığında, duygusal istismarın daha kapsamlı bir şekilde anlaşılması mümkün hâle gelmektedir. Sonuç olarak elde edilen bu bulgular, erkeklerin maruz kaldıkları duygusal istismar bağlamında kaygılı bağlanmanın rolünün önemini ortaya koymakta ve erkeklerin duygusal istismarı deneyimleme süreçlerinde bağlanma temelli dinamiklerin etkili olduğunu

vurgulamaktadır. Bu nedenle, erkeklerin duygusal sağığına yönelik müdahale programlarında bağlanma stillerinin değerdendirilmesi ve kaygılı bağlanma ile ilişkili müdahalelerin öncelikli olarak ele alınması gerektiğı düşünölmektedir.

Bu durum mevcut araştırmada erkeklerin kaygılı bağlanma stillerinin kadınlara yönelik düşmanca ve korumacı cinsiyetçi tutumlar ile ilişkisini de açıklamaktadır. Korumacı cinsiyetçilik kadınları yüceltme ve koruma söylemleriyle olumlu bir tutum izlenimi yaratırken, düşmanca cinsiyetçilik ise kadınları geleneksel rollerin dışına çıktıklarında küçümseyip cezalandırır; ancak her iki tutum da kadınları bağımlı ve güçsüz konumda tutarak aynı ataerkil inanç sistemini desteklemektedir (Glick ve Fiske, 2001). Literatürde yer alan bulgular da bu ilişkiyi desteklemektedir. Kaygılı bağlanan bireylerin yüksek düzeyde duygusal onay ve yakınlık ihtiyacı duymaları, aynı zamanda reddedilme ve terk edilme korkularını da beraberinde getirir. Bu durum, kaygılı bağlanma stiline sahip erkeklerin, kadınlara yönelik tutumlarında hem aşırı koruyucu hem de denetleyici davranışlar geliştirmelerine zemin hazırlamaktadır (Hart vd., 2013). Mohr vd. (2009) tarafından yapılan çalışma da kaygılı bağlanmanın hem düşmanca hem de korumacı cinsiyetçilik ile pozitif yönde ilişkili olduğunu ortaya koymuş; kaygılı bağlanan bireylerin kadınlarla olan ilişkilerinde çelişkili ancak iç içe geçmiş bu iki tutumu sergilediklerini vurgulamıştır. Benzer şekilde Cross ve Overall (2018) tarafından yürütölen araştırma, bağlanma kaygısının cinsiyetçi tutumlarla olan ilişkisinde hem düşmanca hem de korumacı boyutları birlikte ele alarak, erkeklerin kaygı düzeyi arttıkça bu tür tutumlarının da arttığını göstermiştir.

Erkeklerde kaçınan bağlanma stiline, erkeklerde hem düşmanca hem de korumacı cinsiyetçilikle anlamlı bir ilişkisinin bulunmaması, bağlanma kuramı açısından da tutarlılık arz etmektedir. Kaçınan bağlanan bireyler, yakınlıktan ve duygusal bağılılıktan kaçınarak ilişkilerinde mesafeli ve bağımsız kalmayı tercih ederler (Mikulincer ve Shaver, 2007; Simpson ve Rholes, 1998). Bu nedenle, korumacı cinsiyetçiliğın gerektirdiğı yakınlık, kontrol ve bağılılık dinamiklerini içselleştirme eğilimleri düşüktür (Hammond ve Overall, 2013; Lee ve Hankin, 2009). Buna paralel olarak, Hart ve arkadaşları (2012) tarafından yürütölen çalışma da kaçınan bağlanmanın cinsiyetçi tutumlar üzerinde anlamlı bir etkiye sahip olmadığını göstermektedir. Böylece literatür, kaçınan bağlanmanın cinsiyetçilik ile ilişkili olmaması durumunu teorik olarak da desteklemektedir.

Erkeklerin kadınlara yönelik düşmanca cinsiyetçi tutumları ile ilişkide maruz kaldıkları duygusal istismar arasında anlamlı düzeyde pozitif ilişki bulunmaktadır.

Yapılan araştırmalarda (Çamař ve Meře, 2016; Felson, 2002; Sarihan ve Yılmaz, 2018), dūřmanca cinsiyetçi tutumların istismarı meşrulaştıran ve şiddete yönelik tutumları artıran bir faktör olduğu belirtilmiştir. Özellikle erkeklerin bağlanma stillerine bağlı olarak geliştirdikleri farklı cinsiyetçi tutumlar, kadınlarla olan ilişkilerinde güvensizlik ve şiddet eğilimlerini tetikleyebilmektedir (Hart vd., 2013). Bununla birlikte mevcut araştırmada dūřmanca cinsiyetçi tutumun duygusal istismarı anlamlı düzeyde yordayan bir değişken olmadığı dikkat çekmektedir. Dūřmanca cinsiyetçilik, erkeklerin kadınlara karşı genelde olumsuz, küçümseyici ve dūřmanca tutumlarını ifade eder (Glick ve Fiske, 1996). Ancak, bazı çalışmalar bu tutumun her zaman doğrudan şiddet veya istismar davranışlarına dönüşmediğini, bazen yalnızca bilişsel bir önyargı düzeyinde kalabildiğini ortaya koymuştur. Örneėin, Sibley ve Wilson (2004), dūřmanca cinsiyetçiliğin kadınlara yönelik genel olumsuz tutumları artırdığını, ancak bunun mutlaka fiili şiddet davranışlarına yol açmadığını belirtmiştir. Aynı şekilde, Viki ve Abrams (2002), dūřmanca cinsiyetçiliğin bazı bağlamlarda yalnızca kadınların rollerine ilişkin olumsuz yargılarla sınırlı kaldığını, doğrudan saldırgan davranışlara her zaman yansımadığını ileri sürmüştür. Ek olarak, Chen vd. (2009) yaptıkları çalışmada, dūřmanca cinsiyetçiliğin bireylerin romantik ilişkilerdeki davranışlarına etkisinin kültürel bağlam, bireysel mizah düzeyi, empati gibi ara değişkenlerden etkilendiğini belirtmiştir. Dolayısıyla, dūřmanca cinsiyetçi tutum her zaman istismar davranışlarına dönüşmeyebilir; bazı bireyler bu düşüncelere sahip olsa da açıkça şiddet göstermeyebilirler. Ayrıca, Mikulincer ve Shaver (2007), bireylerin bağlanma stilleri gibi kişilik özelliklerinin, cinsiyetçi tutumların davranışa dönüşme sürecinde belirleyici olduğunu vurgulamıştır. Özellikle güvenli bağlanmaya sahip bireylerde, dūřmanca tutumlar var olsa bile bunların istismar şeklinde ortaya çıkma ihtimali daha düşüktür. Bu bağlamda, mevcut çalışmada dūřmanca cinsiyetçi tutumun duygusal istismarı anlamlı düzeyde yordayamaması, bireylerin sahip oldukları bilişsel önyargıların davranışsal düzeye taşınmamasıyla açıklanabilir. Yani bireyler dūřmanca tutumlara sahip olsalar bile, duygusal istismar davranışlarını sergileyemeyebilirler.

Araştırma bulgularına göre, erkeklerin romantik ilişkilerinde maruz kaldıkları duygusal istismarı sadece kaygılı bağlanma stili anlamlı düzeyde yordamaktadır. Bu bulgu, kaygılı bağlanma stiline sahip bireylerin ilişki içinde yaşadıkları reddedilme korkusu, terk edilme kaygısı ve sürekli güvence arama ihtiyacı gibi özelliklerin onları duygusal istismara daha açık hâle getirdiğini ileri süren çalışmalarla tutarlıdır (Collins ve Feeney, 2004; Mikulincer ve Shaver, 2007). Ayrıca Dutton ve White (2012), kaygılı

bağlanan bireylerin ilişkilerinde sıklıkla duygusal manipölasyon ve kontrol edici davranışlara maruz kalabildiklerini ifade etmektedir.

Araştırmada, kaygılı bağlanmanın maruz kalınan duygusal istismar ile ilişkisinde kadınlara yönelik düşmanca cinsiyetçi tutumun aracı rolünün bulunmaması ise dikkat çekicidir. Bu durum, erkeklerin yaşadıkları duygusal örselenmenin kökeninde toplumsal cinsiyet temelli tutumlardan ziyade bireyin kişisel bağlanma deneyimlerinin daha etkili olduğunu göstermektedir. Literatürde de benzer şekilde erkeklerin ilişkilerindeki duygusal sorunların büyük ölçüde geçmiş bağlanma yaşantılarından kaynaklanan güvensizlik duyguları ve özsaygı problemleriyle ilişkili olduğu belirtilmektedir (Bartholomew ve Horowitz, 1991; Feeney, 2008). Bununla birlikte, erkek bireylerin maruz kaldığı duygusal istismarda cinsiyetçi tutumların dolaylı olarak etkili olabileceği göz ardı edilmemelidir. Erkeklerle yönelik düşmanca cinsiyetçiliğin, ilişkinin dinamiğini olumsuz etkileyerek güvensizlik ve çatışma ortamı yaratabildiği, böylelikle duygusal istismarın ortaya çıkmasına dolaylı biçimde zemin hazırlayabileceği de vurgulanmaktadır (Glick ve Fiske, 2001; Swim ve Hyers, 2009). Ancak mevcut bulgu, doğrudan belirleyici etkinin kaygılı bağlanmadan kaynaklandığını ve erkeklerin duygusal güvenlik ihtiyaçlarının, öncelikle kişisel ilişki deneyimleri ve bağlanma örüntülerinden beslendiğini ortaya koymaktadır (Hankin vd., 2005; Riggs ve Kaminski, 2010). Sonuç olarak, erkeklerin romantik ilişkilerinde yaşadığı duygusal istismarın anlaşılması için bağlanma teorisi çerçevesinde kişisel deneyimlerin ve ilişki dinamiklerinin öncelikli olarak değerlendirilmesi gerektiği belirtilebilir. Bu bulgular, erkeklerin yaşadığı duygusal istismarın toplumsal cinsiyet tutumlarından bağımsız olmadığı ancak bu tutumların daha çok arka planda, dolaylı olarak etkili olduğunu göstermektedir. Bu doğrultuda, gelecekteki çalışmalarda erkeklerin duygusal istismara açıklığını etkileyen bağlanma ve kişilik özelliklerinin yanı sıra, ilişki dinamikleri ve toplumsal cinsiyet rolleri arasındaki etkileşimlerin daha derinlemesine incelenmesi önerilebilir.

Araştırmanın sonuçlarına göre hem erkek hem de kadın katılımcılarda kaçınan bağlanma stilinin romantik ilişkilerde maruz kalınan duygusal istismarı anlamlı şekilde yordamadığı bulunmuştur. Bu bulgu, bağlanma kuramı çerçevesinde değerlendirildiğinde dikkat çekici bir sonuçtur. Kaçınan bağlanma stiline sahip bireyler, genellikle yakın ilişkilerde duygusal mesafeyi koruma eğilimindedir ve bağımsızlıklarını ön planda tutarlar (Bartholomew ve Horowitz, 1991). Bu bireyler, duygusal yakınlığı tehdit olarak algıladıkları için ilişkilerde derin bağ kurmaktan

kaçınırlar ve olumsuz ilişki deneyimlerine karşı daha savunmacı bir tutum sergilerler (Mikulincer ve Shaver, 2007). Bazı çalışmalar, kaçınan bağlanmanın bireyleri potansiyel olarak istismar içeren ilişki dinamiklerinden koruyabileceğini belirtmektedir. Örneğin, kaçınan bağlanma stiline sahip bireylerin ilişki içinde sorun yaşadıklarında mesafe koymayı ya da ilişkiyi sonlandırmayı tercih etmesi, duygusal istismar döngüsüne dahil olmalarını engelleyebilir (Birnbbaum, 2007; Overall ve Sibley, 2009). Ayrıca bu bireyler, istismar içeren davranışları algılama ve anlamlandırma konusunda da farklı bir bilişsel işleyişe sahip olabilirler. Brennan vd. (1998) tarafından yapılan çalışmada, kaçınan bağlanma düzeyi yüksek olan bireylerin ilişkilerinde olumsuz davranışlara karşı daha düşük hassasiyet gösterdikleri ve bu davranışları minimize etme eğiliminde oldukları belirtilmiştir. Türkiye bağlamında yapılan bazı araştırmalar da benzer sonuçlara işaret etmektedir. Kemer ve Atik (2012), kaçınan bağlanma stiline hem kadınlarda hem de erkeklerde psikolojik şiddet mağduriyetini anlamlı biçimde yordamadığını bulmuşlardır. Benzer şekilde, Sümer ve Güngör (1999), kaçınan bağlanma stiline duygusal yakınlık kurma isteksizliği nedeniyle bireylerin ilişkideki olumsuz davranışları görmezden gelmesine ve bağlanma ihtiyaçlarının düşük olmasına katkıda bulunduğunu vurgulamaktadır. Öte yandan, bazı araştırmalar kaçınan bağlanma stiline sahip bireylerin istismar karşısında daha dirençli olduklarını ve daha kolay kopuş stratejileri geliştirdiklerini belirtmektedir (Dutton ve Painter, 1993; Henderson vd., 1997). Bu durum, kaçınan bireylerin bağımsızlık odaklı ilişki anlayışlarının, onları istismar riskinden koruyan bir işlev gördüğünü düşündürmektedir. Bununla birlikte, kaçınan bağlanma stiline duygusal istismarı yordamamasının bir diğer açıklaması da bu bireylerin duygusal istismarı tam olarak tanımlamakta ve raporlamakta zorlanmaları olabilir. Kaçınan bağlanan bireylerin olumsuz ilişki deneyimlerini hafife alma, inkâr etme veya önemsememe eğilimleri, istismara dair bildirim oranlarını da düşürebilir (Mikulincer ve Shaver, 2016). Sonuç olarak, mevcut çalışmada elde edilen bulgu, kaçınan bağlanma stiline romantik ilişkilerde duygusal istismara karşı koruyucu bir faktör olabileceğini ve bireylerin bu bağlanma stiline sahip olmalarının, ilişkilerde maruz kaldıkları psikolojik zararı sınırlandırabileceğini göstermektedir. Ancak, bu durumun bağlanma kuramının genel ilkeleri ve bireylerin öznel ilişki deneyimleri bağlamında ele alınması gerektiği unutulmamalıdır.

Araştırmada dikkat çekici bir bulgu erkeklerin maruz kaldıkları duygusal istismar düzeylerinin kadınlardan anlamlı ölçüde daha yüksek olmasıdır. Bu bulgu,

toplumsal cinsiyet rollerine ve romantik ilişki dinamiklerine dair yaygın varsayımları sorgulamak açısından önemli bir veri sunmaktadır. Geleneksel olarak duygusal istismar, çoğunlukla kadınların maruz kaldığı bir olgu olarak ele alınsa da bu sonuç erkeklerin de önemli düzeyde duygusal istismara maruz kalabileceğini ortaya koymaktadır. Toplumsal cinsiyet rolleri bağlamında erkeklerin güçlü, duygularını ifade etmeyen ve her durumda kontrolü elinde tutan bireyler olarak kodlanması, onların istismar gördüklerinde bunu fark etmelerini veya ifade etmelerini zorlaştırabilir. Erkeklerin yaşadığı psikolojik şiddet, toplumsal normlar ve ataerkil yapılar nedeniyle çoğu zaman bastırılmakta veya ifade edilememektedir. Özellikle “duygularını kontrol edebilen güçlü erkek” imajı, erkeklerin mağduriyetlerini dile getirmesini zorlaştırmakta ve bu durum, duygusal istismarın etkilerini daha da derinleştirmektedir (Easton vd., 2011). Ancak, bu araştırmada erkeklerin daha yüksek düzeyde duygusal istismar bildirmesi, bu rolleri sorgulayan ve erkeklerin de duygusal olarak kırılgan olabileceğini kabul eden yeni bir farkındalığın gelişmekte olduğunu düşündürülebilir. Erkeklerin duygusal istismar deneyimlerinin, toplumsal beklentiler nedeniyle görünmez kalma eğilimi taşıdığı düşünüldüğünde, bu bulgu onların yaşadıkları zararların yeterince fark edilmediğine ve bu alandaki müdahalelerin cinsiyet temelli önyargılardan arındırılması gerektiğine işaret etmektedir. Erkeklerin yaşadığı duygusal ihmal psikolojik destek arama davranışlarını bastırmakta, bu da bağlanma güvensizliğini pekiştirmektedir (Seager, 2019). Bu bağlamda, duygusal istismar olgusunun cinsiyete dayalı genellemelerle sınırlandırılmasının sakıncalarını ortaya koymaktadır. Bazı araştırmalar cinsiyet simetrisinden söz ederken, bazıları ise erkeklerin şiddete başvurma olasılığının daha yüksek olduğunu ortaya koymaktadır. Örneğin bazı çalışmalara göre erkeklerin daha fazla istismarcı ilişkiler yaşadığını ve daha yüksek düzeyde yakın partner şiddetine maruz kaldıklarını ortaya koymuşlardır (Ahmadabadi vd., 2021; Cho, 2012; Straus ve Gelles, 1990; Williams ve Frieze, 2005). Buna karşın, kadınların daha fazla şiddet mağduru olduğunu öne süren çalışmalar da mevcuttur (Jacobson ve Gottman, 1998; Moreno-Manso vd., 2014; Rennison ve Welchans, 2000;). Ancak, erkeklerin ve kadınların şiddete yönelme nedenlerinin bağlamsal olarak farklılık gösterebileceği belirtilmektedir. Örneğin Allen vd. (2009), yürüttükleri araştırmada erkeklerin şiddeti başlatma eğiliminde olduklarını, kadınların ise şiddet davranışlarının daha çok bir tepki olarak geliştiğini ifade etmektedir. Öte yandan, romantik ilişkilerde deneyimlenen psikolojik şiddetle ilgili çalışmalar sınırlıdır. Mevcut çalışmanın sonuçları, beklenilerin aksine, erkek katılımcıların psikolojik

şiddetin alt boyutlarında kadınlara kıyasla daha fazla mağduriyet yaşadığını ve kadın katılımcıların psikolojik şiddete başvurma oranlarının daha yüksek olduğunu göstermektedir. Bu bulgu, erkeklerin istismar edici davranışlarının kadınlara kıyasla daha olumsuz algılanmasıyla bağlantılı olabilir (Capezza vd., 2017). Benzer şekilde Karakurt ve Silver (2013), erkeklerin kadınlara göre daha fazla duygusal istismara maruz kaldığını belirtmiştir. Bu bulgu, kadınların romantik ilişkilerde partnerlerine yönelik kontrol edici tutum sergilediklerini ifade eden Swan ve Snow'un (2003) çalışmasıyla da örtüşmektedir. Ayrıca Taş (2024) tarafından yürütülen çalışmada da benzer şekilde, erkeklerin psikolojik şiddet mağduru olma eğilimlerinin kadınlara göre daha yüksek olduğu bulunmuştur. Alsawalqa vd. (2021) erkeklerde duygusal istismarın daha görünür kılınması gerektiğini, romantik ilişkilerdeki güç ve duygu dinamiklerinin yalnızca kadınlar lehine değil, çiftlerin karşılıklı etkileşimine göre değerlendirilmesi gerektiğini öne sürmüştür. Bu bağlamda, duygusal istismar olgusunun cinsiyete dayalı genellemelerle sınırlandırılmasının sakıncalarını ortaya koymaktadır.

Araştırmada dikkat çeken en önemli bulgulardan biri, çocukluk döneminde duygusal ihmal yaşamış bireylerin yetişkinlik döneminde romantik ilişkilerde daha yüksek düzeyde duygusal istismara maruz kaldıklarıdır. Bu sonuç, bireylerin erken dönem deneyimlerinin, ileriki yaşamlarındaki ilişki örüntülerini nasıl şekillendirdiğini güçlü biçimde ortaya koymaktadır. Çocukluk döneminde duygusal ihmal, bireyin benlik algısı ve öz-değer duygusu üzerinde kalıcı etkiler bırakmaktadır (Glaser, 2002). Özellikle bakım veren kişilerden yeterli ilgi, onay ve destek alamayan bireylerde, kendini değersiz hissetme, reddedilme korkusu ve aşırı onay arayışı gibi eğilimler gelişebilmektedir (Anderson, 2001; Hildyard ve Wolfe, 2002). Çocukluk çağında travmatik deneyimler yaşayan bireylerin, yetişkinlik dönemindeki sosyal ilişkilerinde de çeşitli sorunlar yaşadıkları bilinmektedir (Durmuşoğlu ve Doğru, 2006). Bu durum, bireylerin sağlıksız ve istismarcı ilişkilere daha açık hale gelmelerine yol açmaktadır. Koyuncu ve arkadaşları (2017), çocukluk döneminde ihmal ya da istismar yaşamış bireylerin, yetişkinlikte sağlıklı bağ kurma becerilerinde zorluk yaşadıklarını ve romantik ilişkilerde şiddeti daha kolay tolere ettiklerini göstermiştir. Çocukluk döneminde ihmal yaşamış bireylerin, duygusal yakınlıktan kaçınmaları ya da duygusal ihtiyaçlarını bastırmaları, istismar döngüsünü sürdürmelerine zemin hazırlayabilir (Hankin vd., 2005; Riggs ve Kaminski, 2010). Literatürde, çocuklukta ihmal ve istismar öyküsünün, yetişkinlikte şiddet içeren ilişkilere girme olasılığını artırdığı

vurgulanmaktadır. Örneğin, Widom ve Kuhns (1996), çocuklukta ihmal edilen bireylerin, ilerleyen yaşamlarında istismara uğrama ya da istismarcı ilişkiler kurma riskinin daha yüksek olduğunu belirtmiştir. Benzer şekilde, Pears ve Capaldi (2001) duygusal ihmalin, düşük ilişki doyumu ve artan ilişki çatışmasıyla bağlantılı olduğunu göstermiştir. Bunlara ek olarak, duygusal ihmalin bireylerin sosyal becerilerinde yetersizlik yaratması da istismar riskini artıran önemli bir faktördür. Sosyal beceri eksiklikleri, sağlıklı ilişki kalıplarını tanımada, sınır koymada ve kendini savunmada zorluklara yol açar (Wright vd., 2009). Birey, istismarcı partner davranışlarını fark etmekte gecikebilir veya bu davranışları normalleştirme eğiliminde olabilir. Bu bağlamda, çocukluk döneminde duygusal ihmalin önlenmesine ve bireylerin psikolojik dayanıklılığını geliştirmeye yönelik müdahalelerin, yetişkinlikte sağlıklı ilişki kurma kapasitelerini güçlendirmede kritik bir rol oynayabileceği söylenebilir. Elde edilen bulgular hem bireysel hem de toplumsal düzeyde çok katmanlı bir müdahale gerekliliğine işaret etmektedir. Çocuklukta bakım kalitesinin artırılması, toplumsal cinsiyet eşitliğine dayalı sosyal politikaların geliştirilmesi ve güvensiz bağlanma stillerinin dönüştürülmesine yönelik psikososyal destek programlarının yaygınlaştırılması, romantik ilişkilerde duygusal istismarın önlenmesine katkı sağlayabilir.

Sonuç olarak, bu çalışma bireylerin romantik ilişkilerinde yaşadıkları duygusal istismarın yalnızca mevcut ilişki dinamiklerinden değil, aynı zamanda çocukluk yaşantılarından, bağlanma örüntülerinden ve toplumsal cinsiyet tutumlarından etkilendiğini ortaya koymuştur. Kadın ve erkek katılımcılarda farklılaşan örüntüler, toplumsal cinsiyetin yalnızca kültürel bir kalıp olmadığını, aynı zamanda bireylerin psikolojik yapılarıyla iç içe geçen bir süreç olduğunu göstermektedir. Erkeklerde duygusal istismar, çoğunlukla bastırılan bir konu olduğundan daha az ifade edilmekte, bu da bağlanma sistemleri üzerinde daha doğrudan bir etki yaratmaktadır. Kadınlarda ise bağlanma kaygısı ile erkeklere yönelik çelişik tutumların birleşimi, ilişkilerde yaşanan istismarın hem kaynağı hem de sonucu olabilmektedir.

5.2. Sonuç

Bu araştırma, romantik ilişkilerde duygusal istismar olgusunu bireysel bağlanma örüntüleri, toplumsal cinsiyet temelli inanç sistemleri ve çocukluk yaşantıları bağlamında ele alarak, duygusal zararların hem psikolojik hem de sosyo-kültürel boyutlarını anlamayı amaçlamıştır. Elde edilen bulgular, duygusal istismarın yalnızca

bireyler arası çatışmalardan değil, geçmiş bağlanma deneyimlerinden, çocukluk döneminde yaşanan duygusal ihmallerden ve toplumsal cinsiyet rollerinden beslendiğini ortaya koymaktadır.

Araştırma sonuçlarına göre hem kadın hem de erkek katılımcıların romantik ilişkilerde maruz kaldıkları duygusal istismar, özellikle kaygılı bağlanma stilleriyle anlamlı biçimde ilişkilidir. Kaygılı bağlanma, bireylerde yüksek düzeyde reddedilme kaygısı ve yoğun yakınlık ihtiyacı doğurmakta; bu durum, ilişkilerde hassasiyetin artmasına ve duygusal istikrarsızlığa yol açmaktadır. Bu bağlamda, bireylerin duygusal ihtiyaçlarını güvenli biçimde ifade edememesi, onları istismara karşı daha kırılgan hale getirmektedir.

Kadın katılımcılar açısından dikkate değer bir bulgu, erkeklere yönelik düşmanca cinsiyetçi tutumların, duygusal istismarı anlamlı biçimde yordaması ve bu tutumların, kaygılı bağlanma ile duygusal istismar arasındaki ilişkide aracı rol oynamasıdır. Bu durum, bağlanma güvensizliğiyle birleşen olumsuz toplumsal cinsiyet inançlarının, kadınların romantik ilişkilerde yaşadıkları zararları artırabileceğini göstermektedir. Kadınların ilişkilerde daha fazla duygusal yatırım yapma eğilimleri ve yoğun beklentileri, kaygılı bağlanmayla birleştiğinde ilişkisel çatışmalara ve istismara zemin hazırlayabilmektedir.

Erkek katılımcılarda ise kaygılı bağlanma stili, duygusal istismarın yordayıcılarından olduğu; buna karşın kadınlara yönelik düşmanca cinsiyetçi tutumların duygusal istismarı yordamadığı belirlenmiştir. Bu bulgu, erkeklerde yaşanan duygusal zararların çoğunlukla toplumsal tutumlardan çok, içsel bağlanma kırılganlıklarıyla ilişkili olduğunu ortaya koymaktadır. Dikkat çeken bir diğer sonuç ise, erkeklerin romantik ilişkilerde kadınlara kıyasla daha fazla duygusal istismara maruz kaldıklarıdır. Bu bulgu, geleneksel “erkek fail, kadın mağdur” anlatısının ötesine geçerek, erkek mağduriyetinin de görünür kılınması gerektiğini vurgulamaktadır. Erkeklerin duygularını bastırma eğilimleri, yaşadıkları istismarı ifade etmelerini güçleştirmekte ve psikolojik yüklerini artırmaktadır.

Çocukluk döneminde yaşanan duygusal ihmal, duygusal istismarın önemli bir öncülü olarak karşımıza çıkmaktadır. Araştırma verilerine göre, çocuklukta duygusal ihmal yaşamış bireylerin romantik ilişkilerde daha yoğun duygusal istismara maruz kaldığı tespit edilmiştir. Bu bulgular, bağlanma kuramının erken deneyimlerin yetişkinlikteki ilişki dinamiklerini şekillendirdiği yönündeki temel varsayımını desteklemektedir. Duygusal olarak yeterince desteklenmeden büyüyen bireyler,

yetişkinlikte güvenli bağlanma kurmakta güçlük çekmekte; bu da onları ilişkisel düzeyde istismara karşı daha savunmasız hâle getirebilmektedir.

Sonuç olarak tüm bu bulgular, romantik ilişkilerde yaşanan duygusal istismarın çok katmanlı ve dinamik bir yapıya sahip olduğunu göstermektedir. Bu bağlamda, duygusal istismar olgusunun toplumsal cinsiyet rollerinden ve bireysel psikolojik örüntülerden bağımsız ele alınamayacağı açıktır. Bu nedenle, duygusal istismarın önlenmesi ve ilişkisel sağlığın güçlendirilmesi için hem bireysel hem toplumsal düzeyde bütüncül yaklaşımlar geliştirilmelidir.

5.3. Öneriler

5.3.1. Araştırmacılara Öneriler

- Araştırma katılımcıları her ne kadar kadın ve erkek ile sınırlandırılmamış olsa da, uygun örnekleme yöntemiyle ulaşılan kadın ve erkeklerin katılım sergilediği görüşmüştür. İlerleyen araştırmalarda kuir bireyler, eşcinsel ilişkiler ya da diğer cinsel kimlikler bağlamında da çelişik duygulu cinsiyetçilik, bağlanma ve istismar ilişkileri araştırılabilir.
- Bu araştırma nicel ve kesitsel bir çalışmadır. Nitel yöntemlerin de dâhil edildiği, bireylerin romantik ilişkilerdeki duygusal deneyimlerini detaylı olarak inceleyen çalışmalar yapılabilir. Özellikle fenomenolojik veya anlatı analizi temelli çalışmalar, bireylerin duygusal istismarı nasıl deneyimlediklerini daha derinlemesine ortaya koyabilir.
- Özellikle kadınların erkeklere yönelik düşmanca cinsiyetçilik puanlarının maruz kalınan duygusal istismarı yordaması ve erkeklerin duygusal istismara daha çok maruz kalması, bu alanda kadın fail-erkek mağdur perspektifine sahip daha fazla araştırma yapılması gerektiğine işaret etmektedir.

5.3.2. Uygulayıcılara Öneriler

- Romantik ilişkilerde istismarın önlenmesine ilişkin çocukluk döneminde yaşanan duygusal ihmale karşı koruyucu politikalar geliştirilebilir.
- Çocuklukta duygusal ihmal ile yetişkinlikte romantik ilişkilerde yaşanan duygusal istismar arasındaki bağlantı göz önüne alındığında, erken müdahale programları ve ebeveyn eğitimleri yaygınlaştırılabilir.
- Terapi ve danışmanlık süreçlerinde bireyin bağlanma stilinin değerlendirilmesi, duygusal istismar riskini önceden belirlemek ve sağlıklı ilişki örüntülerini

geliştirmek açısından önemlidir.

- Çocuklukta duygusal ihmalin önlenmesi amacıyla ailelere yönelik bilinçlendirme çalışmaları yürütülebilir; bireylerde bağlanma güvensizliğini azaltmaya yönelik psikoeğitim programları yaygınlaştırılabilir.
- Cinsiyetçilik temelli inançlar üzerinde bireylerin farkındalığını artırmak için cinsiyet kalıplarının ötesine geçen, eşitlik temelli ilişki eğitimlerini içeren müdahale programları yaygınlaştırılabilir.
- Romantik ilişkilerde erkek mağduriyetinin de görünür kılınması, duygusal istismar olgusunun sağlıklı biçimde anlaşılması ve önlenmesi açısından önemlidir.

KAYNAKLAR

- Adams, A. E., Sullivan, C. M., Bybee, D., & Greeson, M. R. (2008). Development of the scale of economic abuse. *Violence Against Women*, 14(5), 563–588. <https://doi.org/10.1177/1077801208315529>
- Ahmadabadi, Z., Najman, J. M., Williams, G. M., Clavarino, A. M., & d'Abbs, P. (2021). Gender differences in intimate partner violence in current and prior relationships. *Journal of Interpersonal Violence*, 36(1–2), 915–937. <https://doi.org/10.1177/0886260517730563>
- Ainsworth, M. D. S. (1978). *Patterns of attachment: A psychological study of the strange situation*. Lawrence Erlbaum.
- Aksoy, Y. (2023). Çekingen kişilik inançları ve çocukluk çağında deneyimlenen duygusal ihmâl arasındaki ilişkide yetişkin kaygılı ve kaçınan bağlanma türlerinin aracı rolü. Yüksek Lisans Tezi. Işık Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Psikoloji Ana Bilim Dalı, İstanbul.
- Allen, C. T., Swan, S. C. ve Raghavan, C. (2009). Gender symmetry, sexism, and intimate partner violence. *Journal of Interpersonal Violence*, 24(11), 1816–1834. doi:10.1177/0886260508325496
- Allport, G. W. (1954). *The nature of prejudice*. Reading, MA: Addison-Wesley.
- Alsawalqa, R. O., Sa'deh, B. M., & Alrawashdeh, S. M. (2021). Emotional abuse among married men in Jordan: Prevalence and correlates. *Journal of Family Violence*, 36(1), 123–135. <https://doi.org/10.1007/s10896-020-00162-4>
- Anderson, K. L. (2001). Gender, status, and domestic violence: An integration of feminist and family violence approaches. *Journal of Marriage and Family*, 63(3), 655–669. <https://doi.org/10.1111/j.1741-3737.2001.00655.x>
- Aras, B. (2022) *Heteroseksüel çiftlerde cinsiyetçilik türleri ile yakın ilişki şiddeti arasındaki ilişkide baskınlık düzeyinin aracı rolü*. Yüksek lisans tezi, Hacettepe Üniversitesi. Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı, Ankara.
- Arat, Y. (2015). *Türkiye’de kadın hareketi: Yeni sorunlar, yeni yaklaşımlar*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Ayan, S. (2014). Cinsiyetçilik: Çelişik duygulu cinsiyetçilik. *Cumhuriyet Medical Journal, CMJ*, 36(2): 147-156.
- Ayral, S. (2021). *Flört şiddetine yönelik tutumların çelişik duygulu cinsiyetçilik ile şiddetin ve erkek egemenliğinin meşrulaştırılması açısından incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ufuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Psikoloji Ana Bilim Dalı, Ankara.
- Babcock, J. C., Waltz, J., Jacobson, N. S., & Gottman, J. M. (1993). Power and violence: the relation between communication patterns, power discrepancies, and domestic violence. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 61(1), 40-50.
- Bancroft, L. (2002). *Why does he do that? Inside the minds of angry and controlling men*. Berkley Books.
- Bandura, A. (1971). *Social Learning Theory*. New York: General Learning Press.
- Bandura, A. (1973). *Social learning theory of aggression*. In J. F. Knutson (Ed.), *The Control of aggression: Implications from basic research* (pp.201-250). Chicago: Aldine.
- Barreto, M., & Ellemers, N. (2005). The burden of benevolent sexism: How it contributes to the maintenance of gender inequalities, *European Journal of Social Psychology*, 35: 633-642 <https://doi.org/10.1002/ejsp.270>.

- Bartholomew, K., & Horowitz, L. M. (1991). Attachment styles among young adults: A test of a four-category model. *Journal of Personality and Social Psychology*, 61(2), 226–244. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.61.2.226>
- Bell, K. M., & Naugle, A. E. (2008). Intimate partner violence theoretical considerations: Moving towards a contextual framework. *Clinical Psychology Review*, 28(7), 1096–1107. doi: 10.1016/j.cpr.2008.03.003
- Bızancı, M. (2014). *Ailede Kadına Yönelik Şiddeti Meşru Görme. Cinsiyetçilik, Öznel İyi Oluş: Üniversite Öğrencileri Üzerine Bir Çalışma*. Yüksek Lisans Tezi. Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı, Tokat.
- Bilgili-Aykt, N., Bahar-Özvarış, Ş., & Akın, A. (2016). Türkiye’de kadınların eşlerinden gördükleri psikolojik şiddet sıklığı ve ilişkili faktörler. *Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 3(3), 225–240.
- Birnbaum, G. E. (2007). Attachment orientations and emotional reactions to sexual and emotional infidelity: Evidence of sex differences in investment in relationships among young adults. *Personal Relationships*, 14(1), 29–45.
- Black, M. C., Basile, K. C., Breiding, M. J., Smith, S. G., Walters, M. L., Merrick, M. T., & Stevens, M. R. (2011). *The National Intimate Partner and Sexual Violence Survey (NISVS): 2010 summary report*. National Center for Injury Prevention and Control, Centers for Disease Control and Prevention.
- Bohner, G., Ahlborn, K., & Steiner, R. (2010). How sexy are sexist men? Women’s perception of male response profiles in the Ambivalent Sexism Inventory. *Sex Roles*, 62(7-8), 568–582.
- Bond, S.B., & Bond, M. (2004). Attachment styles and violence within couples, *The Journal of Nervous and Mental Disease*, 192(12), 857-863. doi: 10.1097/01.nmd.0000146879.33957.ec
- Bosson, J. K., Prewitt-Freilino, J. L., & Taylor, J. N. (2005). Role rigidity: Men's responses to masculinity threat. *Psychology of Men & Masculinity*, 6(2), 133–141. <https://doi.org/10.1037/1524-9220.6.2.133>
- Bowlby, J. (1969). *Attachment and loss: Vol. 1. Attachment*. New York: Basic Books.
- Bowlby, J. (1973). *Attachment and loss: Vol. 1: Attachment*. New York: Basic Books.
- Bowlby, J. (1988). *A secure base: Parent-child attachment and healthy human development*. New York: Basic Books.
- Bowlby, J. (1989) *The making and breaking of affectional bonds*. Routledge, London.
- Brennan, K. A., Clark, C. L., & Shaver, P. R. (1998). *Self-report measurement of adult attachment: An integrative overview*. In J. A. Simpson & W. S. Rholes (Eds.), *Attachment theory and close relationships* (pp. 46–76). Guilford Press.
- Campbell, J. C. (2002). *Health Consequences of Intimate Partner Violence*. *The Lancet*, 359(9314), 1331-1336.
- Campbell, L., & Stanton, S. C. (2019). Adult attachment and trust in romantic relationships. *Current Opinion in Psychology*, 25, 148-151.
- Campbell, R., & Wasco, S. M. (2005). Understanding rape and sexual assault: 20 years of progress and future directions. *Journal of Interpersonal Violence*, 20(1), 127-131.
- Capezza, N. M., D’Intino, L. A., Flynn, M. A. ve Arriaga, X. B. (2017). Perceptions of psychological abuse: The role of perpetrator gender, victim’s response, and sexism. *Journal of Interpersonal Violence*, 36(3-4), 1414-1436. doi:10.1177/0886260517741215

- Carney, M. M., & Barner, J. R. (2012). Prevalence of partner abuse: Rates of emotional abuse and control in men and women. *Partner Abuse*, 3(3), 286–335.
- Cascardi, M., & Vivian, D. (1995). Context for specific episodes of marital violence: Gender and severity of violence differences. *Journal of Family Violence*, 10, 265–293.
- Chapple, C. L. (2003). Examining intergenerational violence: Violent role modeling or weak parental controls? *Violence & Victims*, 18(2), 143-162.
- Chen, Z., Fiske, S. T., & Lee, T. L. (2009). Ambivalent sexism and power-related gender-role ideology in marriage. *Sex Roles*, 60, 765-778.
- Cho, H. (2012). Racial differences in the prevalence of intimate partner violence against women and associated factors. *Journal of Interpersonal Violence*, 27(2). doi:10.1177/0886260511416469
- Chrisler, J. C., Gorman, J. A., Marva'n, M. L., & Johnston-Robledo, (2012). Ambivalent sexism and attitudes toward women in different stages of their reproductive lives: A semantic, crosscultural approach. *Health Care for Women International*. 35(6):634-57.
- Collins, N. L., & Feeney, B. C. (2000). A safe haven: An attachment theory perspective on support seeking and caregiving in intimate relationships. *Journal of Personality and Social Psychology*, 78(6), 1053-1073.
- Connell, R. W. (1987). *Gender and power: Society, the person and sexual politics*. Stanford University Press.
- Connelly, K., & Heesacker, M. (2012). Why is benevolent sexism appealing? Associations with system justification and life satisfaction. *Psychology of Women Quarterly*, 36(4), 432-443.
- Connor, M. K., Glick, P., & Fiske, S. T. (2017). *Ambivalent sexism in the 21st century*. In C. Sibley & F. Barlow (Eds.), *Cambridge handbook of the psychology of prejudice* (s. 295–320). Cambridge University Press. <https://doi.org/10.1017/9781316161579.013>
- Cross, E. J., & Overall, N. C. (2017). Women's relationship power moderates the associations between benevolent sexism and relationship wellbeing. *Journal of Social and Personal Relationships*, 34(3), 387–409. <https://doi.org/10.1177/0265407516640381>
- Cross, E. J., & Overall, N. C. (2018). Women's hostile sexism and relationship outcomes: the moderating role of attachment anxiety. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 44(2), 203-217.
- Cross, E. J., & Overall, N. C. (2018). Women's hostile sexism and relationship outcomes: the moderating role of attachment anxiety. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 44(2), 203-217.
- Cross, E. J., Overall, N. C., Hammond, M. D., & Fletcher, G. J. (2017). When does men's hostile sexism predict relationship aggression? The moderating role of partner commitment. *Social Psychological and Personality Science*, 8(3), 331-340.
- Cross, E. J., Overall, N. C., Low, R. S., & McNulty, J. K. (2019). An interdependence account of sexism and power: Men's hostile sexism, biased perceptions of low power, and relationship aggression. *Journal of Personality and Social psychology*, 117(2), 338.
- Çalışır, M. (2009). Yetişkin bağlanma kuramı ve duygulanım düzenleme stratejilerinin depresyonla ilişkisi. *Psikiyatri Gölge Yaklaşımlar*, 1, 240-255.
- Çamaş, G. G., & Meşe, G.. Sosyal hiyerarşi: cinsel şiddet mitlerini anlamak. *Türk Psikoloji Dergisi*, 31, 62-74. (2016).
- Çay (2006). *Çalışan kadınların işyerinde kadın istismarı konusundaki görüşlerinin incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

- Çaylı, Ö. (2025). *Evli bireylerin bağlanma stillerinin evlilikte çatışma çözümüne etkisinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. KTO Karatay Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Aile Danışmanlığı Anabilim Dalı, Konya.
- Çelik Uysal, Z., & Kalkan, M. (2018). Çelişik duygulu cinsiyetçilik ile romantik ilişkilerde akılcı olmayan inançlar arasındaki ilişki. *Social Sciences Studies Journal*, 4(21), 3094–3098
- Çıvgın, B. G. (2022). Flört şiddeti tutumunun yordayıcısı olarak çelişik duygulu cinsiyetçilik bağlanma stilleri ve kişiler arası bağımlılık. Yüksek Lisans Tezi. Sakarya Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Sakarya.
- Çotuksöken, B. (2015). *Toplumsal cinsiyet: Felsefi bir yaklaşım*. İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Dahl, U. (2015). Sexism: A femmeinist perspective. *New Formations*, 86(86), 54-73.
- Dobash, R. E., & Dobash, R. P. (1977). Wives: The appropriate victims of marital violence. *Victimology*, 2, 426–442.
- Dobash, R. E., & Dobash, R. P. (1979). *Violence against wives: A case against the patriarchy*. New York, NY: Free Press.
- Dobash, R. E., & Dobash, R. P. (1992). *Women, violence, and social change*. Routledge.
- Domingue, R., & Mollen, D. (2009). Attachment and conflict communication in adult romantic relationships. *Journal of Social and Personal Relationships*, 26(5), 678-696.
- Donovan, J. (2016). *Feminist teori* (Çev. A.Bora, M.A.Gevrek, F. Sayılan), (11. Baskı), İstanbul: İletişim Yayınları.
- Doumas, D. M., Pearson, C. L., Elgin, J. E., & McKinley, L. L. (2008). Adult attachment as a risk factor for intimate partner violence: The “mediating role” of anger management. *Journal of Interpersonal Violence*, 23(5), 634–654. <https://doi.org/10.1177/0886260507313529>
- Dönmez, L., Şimşek, H., & Günay, O. (2012). Evli erkeklerin eşlerine uyguladığı şiddet ve etkileyen faktörler. *Cumhuriyet Hemşirelik Dergisi*, 1(1), 25–32.
- Dumont, M., Sarlet, M., & Dardenne, B. (2010). Be too kind to a woman, she’ll feel incompetent: Benevolent sexism shifts self-construal and autobiographical memories toward incompetence. *Sex Roles*, 62(7-8), 545-553.
- Durán, M., Moya, M., & Megías, J. L. (2011). It's his right, it's her duty: Benevolent sexism and the justification of traditional sexual roles. *Journal of Sex Research*, 48(5), 470-478.
- Durmuş, E. (2024). *Genç yetişkinlerde kadın ve erkek cinsiyetlerine ilişkin çelişik duygular ile cinsel doyum arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Kent Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Psikoloji Ana Bilim Dalı, İstanbul.
- Durmuşoğlu, N., & Doğru, S. S. Y. (2006). Çocukluk örseleyici yaşantılarının ergenlikteki yakın ilişkilerde bireye etkisinin incelenmesi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (15), 237-246.
- Dutton, D. G., & Painter, S. (1993). Emotional attachments in abusive relationships: A test of traumatic bonding theory. *Violence and Victims*, 8(2), 105–120.
- Dutton, D. G., & White, K. R. (2012). Attachment insecurity and intimate partner violence. *Aggression and Violent Behavior*, 17(5), 475–481. <https://doi.org/10.1016/j.avb.2012.07.003>
- Dutton, D. G., Starzomski, A., Saunders, K., & Bartholomew, K. (1994). Intimacy-anger and insecure attachment as precursors of abuse in intimate relationships. *Journal of Applied*

- Social Psychology*, 24(15), 1367–1386. <https://doi.org/10.1111/j.1559-1816.1994.tb01554.x>
- Dutton, D.G. (1995). Male abusiveness in intimate relationships. *Clinical Psychology Review*, 15, 567-581. doi: 10.1016/0272-7358(95)00028-N
- Eagly, A. H., & Mladinic, A. (1994). Are people prejudiced against women? Some answers from research on attitudes, gender stereotypes, and judgments of competence. *European Review of Social Psychology*, 5(1), 1–35.
- Earnest, A. A., & Brady, S. S. (2016). Childhood abuse and current depressive symptoms among adolescents: The mediating role of insecure attachment. *Journal of Adolescence*, 53, 152–160.
- Easton, S. D., Renner, L. M., & O'Leary, P. (2011). Suicide attempts among men with histories of child sexual abuse: Examining abuse severity, mental health, and masculine norms. *Child Abuse & Neglect*, 35(7), 566–576. <https://doi.org/10.1016/j.chiabu.2011.03.003>
- Efe, R. (2021). Bağlanma stilleri ve romantik ilişkilerde yaşanan şiddet arasındaki ilişki. *Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 13(3), 98–114.
- Ercan, N. (2009). *Evlilikte kadına yönelik fiziksel şiddete ilişkin tutumların yordayıcıları: Çelişik duygulu cinsiyetçilik, sistemi meşrulaştırma ve dini yönelim*. Yüksek Lisans Tezi. Orta Doğu Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Psikoloji Ana Bilim Dalı, Ankara.
- Ergin, N. G. (2008). *Evli ve boşanmış kişilerin evlilik uyumu ve cinsiyetçilik açısından karşılaştırılması*. Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Psikoloji Ana Bilim Dalı, Ankara.
- Erkurt, A. (2015). *Kadına yönelik şiddet: çelişik duygulu cinsiyetçilik, yetkecilik ve sosyal baskınlık yönelimi açısından bir inceleme*. Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Disiplinlerarası Adli Bilimler Ana Bilim Dalı, Ankara.
- Evans, S. E., Davies, C., & DiLillo, D. (2008). Exposure to domestic violence: A meta-analysis of child and adolescent outcomes. *Aggression and Violent Behavior*, 13(2), 131–140. <https://doi.org/10.1016/j.avb.2008.02.005>
- Feeney, J. A. (2008). Adult romantic attachment: Developments in the study of couple relationships. *Handbook of Attachment: Theory, Research and Clinical Applications*, 2, 456-481.
- Feeney, J. A., & Noller, P. (1990). Attachment style as a predictor of adult romantic relationships. *Journal of Personality and Social Psychology*, 58(2), 281-291.
- Feeney, J. A., Noller, P., & Callan, V. J. (1994). *Attachment Style, Communication and Satisfaction in the Early Years of Marriage*. In K. Bartholomew & D. Perlman (Eds.), *Attachment Processes in Adulthood* (pp. 269–308). Jessica Kingsley Publishers.
- Felson, R. B. (2002). *Violence & gender reexamined* (Vol. 21). Washington, DC: American Psychological Association.
- Fisher, B. S., Daigle, L. E., & Cullen, F. T. (2018). *The sexual victimization of college women*. Washington, DC: US Department of Justice.
- Fiske, S. T. (1998). Stereotyping, prejudice, and discrimination. In D. T. Gilbert, S. T. Fiske, & G. Lindzey (Eds.), *The handbook of social psychology* (4th ed., Vol. 2, pp. 357–411). McGraw-Hill.
- Flake, T. A., Foran, H. M., & Sheridan, M. J. (2013). Partner violence and its associations with psychological distress and suicide ideation in university students. *Violence and Victims*, 28(3), 498–512.

- Follingstad, D. R. (2007). Rethinking current approaches to psychological abuse: Conceptual and methodological issues. *Aggression and Violent Behavior*, 12(4), 439–458. <https://doi.org/10.1016/j.avb.2006.07.004>
- Follingstad, D.R., Bradley, R.G., Helff, C.M., & Laughlin, J.E. (2002). A model for predicting dating violence in college students: Anxious attachment, angry temperament and need for relationship control. *Violence and Victims*, 17(1), 35– 48. doi: 10.1891/vivi.17.1.35.33639
- Forbes, G. B., Adams-Curtis, L. E., Hamm, N. R., & White, K. B. (2004). Perceptions of sexually coercive behaviors: Effects of sex and sexism. *Sex Roles*, 50(3-4), 201–215.
- Fraenkel, J. R., Wallen, N. E., & Hyun, H. H. (2012). *How to design and evaluate research in education (7th Ed.)*. New York: McGraw-Hill.
- Fraley, R. C., & Shaver, P. R. (2000). Adult romantic attachment: Theoretical developments, emerging controversies, and unanswered questions. *Review of General Psychology*, 4(2), 132-154.
- Fraley, R. C., Waller, N. G., & Brennan, K. A. (2000). An item response theory analysis of self-report measures of adult attachment. *Journal of Personality and Social Psychology*, 78(2), 350–365.
- Fraley, R.C., & Shaver, P.R. (2000). Adult romantic attachment: Theoretical developments, emerging controversies, and unanswered questions. *Review of General Psychology*, 4(2), 132-154.
- Francis, B. J., & Pearson, D. (2019). Adolescent perceptions of emotional abuse in intimate relationships. *Child and Adolescent Social Work Journal*, 36(5), 543–554.
- Gentzler, A. L., Kerns, K. A., & Keener, E. (2010). Emotional reactions and regulatory responses to negative and positive events: Associations with attachment and gender. *Motivation and Emotion*, 34, 78-92.
- Glaser, D. (2002). Emotional abuse and neglect (psychological maltreatment): A conceptual framework. *Child Abuse & Neglect*, 26(6–7), 697–714. [https://doi.org/10.1016/S0145-2134\(02\)00342-3](https://doi.org/10.1016/S0145-2134(02)00342-3)
- Glick, P., & Fiske, S. T. (1996). The ambivalent sexism inventory: Differentiating hostile and benevolent sexism. *Journal of Personality and Social Psychology*, 70(3), 491–512. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.70.3.491>
- Glick, P., & Fiske, S. T. (1997). Hostile and benevolent sexism: Measuring ambivalent sexist attitudes toward women. *Psychology of Women Quarterly*, 21(1), 119–135.
- Glick, P., & Fiske, S. T. (1999). The ambivalence toward men inventory: Differentiating hostile and benevolent beliefs about men, *Psychology of Women Quarterly*, 23: 519–536.
- Glick, P., & Fiske, S. T. (2001). An ambivalent alliance: Hostile and benevolent sexism as complementary justifications for gender inequality. *American Psychologist*, 56(2), 109–118. <https://doi.org/10.1037/0003-066X.56.2.109>
- Glick, P., & Whitehead, J. (2010). Hostility toward men and the perceived stability of male dominance. *Social Psychology*, 41(3), 177–185. <https://doi.org/10.1027/1864-9335/a000025>
- Glick, P., Fiske, S. T., Mladinic, A., Saiz, J. L., Abrams, D., Masser, B., ... & Annetje, B. (2000). Beyond prejudice as simple antipathy: hostile and benevolent sexism across cultures. *Journal of Personality and Social Psychology*, 79(5), 763–775.
- Glick, P., Lameriras, M., Fiske, S. T., Eckes, T., Masser, B., Volpato, C., Manganelli, A. M., Pek, J., Huang, L-l., Sakalli-Ugurlu, N., Rodriguez Castro, Y. R., D’Avila Pereira, M.

- L., Willemsen, A. B., Six-Materna, I., & Wells, R. (2004). Bad but bold: Ambivalent attitudes toward men predict gender inequality in 16 nations, *Journal of Personality and Social Psychology*, 86: 713-728.
- Glick, P., Sakallı-Uğurlu, N., Ferreira, M. C., & de Souza, M. A. (2002). Ambivalent sexism and attitudes toward wife abuse in Turkey and Brazil. *Psychology of Women Quarterly*, 26(4), 292-297.
- Goodyear-Smith, F. A., & Laidlaw, T. M. (1999). Aggressive acts and assaults in intimate relationships: Towards an understanding of the literature. *Behavioral Sciences & the Law*, 17(3), 285-304.
- Gottman, J. M., & Silver, N. (1999). *The seven principles for making marriage work*. Three Rivers Press
- Gover, A. R., Kaukinen, C., & Fox, K. A. (2008). The relationship between violence in the family of origin and dating violence among college students. *Journal of Interpersonal Violence*, 23(12), 1667-1693.
- Göksu, E. (2024). *Genç yetişkin erkeklerde kırılan erkeklikten psikolojik şiddet uygulamaya giden yollar: Bir seri aracı modeli testi*. Yüksek Lisans Tezi. MEF Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Ana Bilim Dalı, İstanbul.
- Gray-Little, B., Baucom, D. H., & Hamby, S. L. (1996). Marital power, marital adjustment, and therapy outcome. *Journal of Family Psychology*, 10, 292-303.
- Grubbs, J. B., Exline, J. J., & Twenge, J. M. (2014). Psychological entitlement and ambivalent sexism: Understanding the role of entitlement in predicting two forms of sexism. *Sex Roles*, 70(5-6), 209-220.
- Guttentag, M., & Secord, P. F. (1983). *Too many women? The sex ratio question*. Beverly Hills, CA: Sage.
- Gündoğan, M. (2015). *Eşlerin bağlanma tarzları ile çift uyum düzeyi arasındaki ilişkinin araştırılması*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Tıp Fakültesi Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Ana Bilim Dalı, Eskişehir.
- Güzelgün, G. G. (2011). *Toplumumuzda kadına yönelik cinsel saldırganlığın sosyal psikolojik arka planı*. Yüksek Lisans tezi. Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Psikoloji Ana Bilim Dalı, İzmir.
- Hammond, M. D., & Overall, N. C. (2013). Men's hostile sexism and biased perceptions of intimate partners: Fostering dissatisfaction and negative behavior in close relationships. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 39(12), 1585-1599.
- Hammond, M. D., & Overall, N. C. (2013). When relationships do not live up to benevolent ideals: Women's benevolent sexism and sensitivity to relationship problems. *European Journal of Social Psychology*, 43(3), 212-223. <https://doi.org/10.1002/ejsp.1939>
- Hammond, M. D., Sibley, C. G., & Overall, N. C. (2016). The allure of sexism: Psychological entitlement fosters women's endorsement of benevolent sexism over time. *Social Psychological and Personality Science*, 7(5), 493-500.
- Hankin, B. L., Kassel, J. D., & Abela, J. R. Z. (2005). Adult attachment dimensions and specificity of emotional distress symptoms: Prospective investigations of cognitive risk and interpersonal stress generation as mediating mechanisms. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 31(1), 136-151.
- Hart, J., Glick, P., & Dinero, R. E. (2013). She loves him, she loves him not: Attachment style as a predictor of women's ambivalent sexism toward men. *Psychology of Women Quarterly*, 37(4), 507-518.

- Hatunoğlu, E., Hatunoğlu, G., & Avcı, R. (2014). Türkiye'de kadınların duygusal istismara maruz kalma sıklığı ve biçimleri. *Kadın Araştırmaları Dergisi*, 14(1), 75–92.
- Hayes, A. F. (2017). *Introduction to mediation, moderation, and conditional process analysis: A regression-based approach* (2nd ed.). The Guilford Press.
- Hazan, C., & Shaver, P. (1987). Romantic love conceptualized as an attachment process. *Journal of Personality and Social Psychology*, 52(3), 511–524.
- Hazan, C., & Shaver, P. (1990). Love and attachment processes in adulthood. *Journal of Personality and Social Psychology*, 59(2), 270–280.
- Heise, L. L. (1998). Violence against women: An integrated, ecological framework. *Violence Against Women*, 4(3), 262–290.
- Heise, L. L., Pallitto, C., Moreno, G. C., & Clark, C. J. (2018). Violence against women: A neglected public health issue. *WHO Multicountry Study on Women's Health and Domestic Violence*.
- Henderson, A. J. Z., Bartholomew, K., & Dutton, D. G. (1997). He loves me; he loves me not: Attachment and separation resolution of abused women. *Journal of Family Violence*, 12(2), 169–191.
- Hendrick, S. S., & Hendrick, C. (2006). Measuring respect in close relationships. *Journal of Social and Personal Relationships*, 23(6), 881–899.
- Hildyard, K. L., & Wolfe, D. A. (2002). Child neglect: Developmental issues and outcomes. *Child Abuse & Neglect*, 26(6–7), 679–695.
- Holtzworth-Munroe, A., & Stuart, G. L. (1994). Typologies of male batterers: Three subtypes and the differences among them. *Psychological Bulletin*, 116(3), 476–497. doi: 10.1037/0033-2909.116.3.476
- Hooks, B. (2019). *Feminizm herkes içindir*. (Zeynep Demirsu & Onur Günay, Çev.). İstanbul: BGST Yayınevi.
- Ibabe, I., Arnoso, A., & Elgorriaga, E. (2016). The role of sexist attitudes in intimate partner violence: A study with prison inmates. *The European Journal of Psychology Applied to Legal Context*, 8(2), 45–52. <https://doi.org/10.1016/j.ejpal.2016.03.003>
- Işık, R. (2008). *Namus algısının ve namusu korumak adına kadına uygulanan şiddete yönelik tutumların yordayıcıları: Çelişik duygulu cinsiyetçilik ve sistemi meşrulaştırma*. Yüksek Lisans Tezi. Orta Doğu Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Psikoloji Ana Bilim Dalı, Ankara.
- İbrahimzade, F. (2025). *Romantik ilişkilerde bağlanma stilleri, mükemmeliyetçilik ve kendini açma düzeyi arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Haliç Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Psikoloji Ana Bilim Dalı, İstanbul.
- İlhan, B. (2019). *Duygusal istismar ve bireysel etkileri: Psikolojik perspektifler*. İstanbul Psikoloji Yayınları.
- Jackman, M. R. (1994). *The velvet glove: Paternalism and conflict in gender, class, and race relations*. University of California Press.
- Jacobson, N. S., & Gottman, J. M. (1998). *When men batter women: New insights into ending abusive relationships*. Simon and Schuster.
- Jaffe, P., Lemon, N., Sandler, J., & Wolfe, D. (1996). *Working together to and domestic violence*. Tampa, FL: Mancorp.
- Jina, R., Thomas, L. S., & Rees, H. (2012). The association between intimate partner violence and mental health in young women. *Journal of Interpersonal Violence*, 27(3), 533–552.

- Johnson, M. P. (2006). Conflict and control: Gender symmetry and asymmetry in domestic violence. In A. M. J. L. Walker & J. D. Malamuth (Eds.), *The psychology of gender and violence* (pp. 179-202). American Psychological Association.
- Jost, J. T., & Banaji, M. R. (1994). The role of stereotyping in system-justification and the production of false consciousness. *British Journal of Social Psychology*, 33, 1-27.
- Kaçar, H. H. (2024). *Çelişik duygulu cinsiyetçilik, flört şiddetine yönelik tutum ve sistemi meşrulaştırmanın kendini susturma üzerindeki yordayıcı etkisi*. Yüksek lisans tezi. Ufuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Psikoloji Ana Bilim Dalı, Ankara.
- Kandiyoti, D. (1988). Bargaining with patriarchy. *Gender & Society*, 2(3), 274–290. <https://doi.org/10.1177/089124388002003004>
- Karadayı, A. (2020). *Üniversite öğrencilerinde toplumsal cinsiyet algısı ve çelişik duygulu cinsiyetçiliğin flört şiddeti ve flört şiddetine yönelik tutumlara etkisi*. Yüksek Lisans Tezi. Haliç Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Psikoloji Ana Bilim Dalı, İstanbul.
- Karakurt, G., & Silver, K. E. (2013). Emotional abuse in intimate relationships: The role of gender and age. *Violence and Victims*, 28(5), 804-821. doi:10.1891/0886-6708.VV-D-12-00041
- Karakurt, G., Keiley, M., & Posada, G. (2013). Intimate relationship aggression in college couples: Family-of-origin violence, egalitarian attitude, attachment security. *Journal of Family Violence*, 28(6), 561–575. <https://doi.org/10.1007/s10896-013-9526-4>
- Karasar, N. (2022). *Bilimsel araştırma yöntemi* (36. Baskı). Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Karataş, Z., & Gökçekan, D. (2021). The mediating role of romantic relationship satisfaction in the relationship between adult attachment styles and psychological dating violence victimization and perpetration. *Current Psychology*, 40, 6151–6160. <https://doi.org/10.1007/s12144-019-00512-2>
- Kemaloğlu, T. (2021). *Üniversite öğrencilerinde kişilerarası bağımlılık, romantik ilişki kalıp yargıları ve duygusal istismar arasındaki ilişki*. Yüksek Lisans Tezi. Maltepe Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Psikoloji Ana Bilim Dalı, İstanbul.
- Kemer, G., & Atik, G. (2012). Psychological maltreatment, perceived social support, and gender as predictors of depressive symptoms among Turkish college students. *Journal of Interpersonal Violence*, 27(12), 2417–2436.
- Kes, B. (2025). *Romantik ilişkisi olan bireylerdeki duygusal bağımlılığa bağlanma stilleri ve duyguları ifade etmenin etkisi*. Yüksek lisans tezi. İstanbul Kent Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Psikoloji Ana Bilim Dalı, İstanbul.
- Kesner, J., Julian, T., & McKenry, P. C. (1998). Childhood attachment and adult partner violence. *Journal of Interpersonal Violence*, 13(4), 469–481.
- Kılınçer, A. S., & Dost, M. T. (2012). Üniversite öğrencilerinin romantik ilişkilerinde algıladıkları istismar. *Turkish Psychological Counseling and Guidance Journal*, 5(42).
- Koyuncu Kütük, N., Şahin, F., & Yazıcı, Z. (2017). Erken dönem istismar yaşantılarının bağlanma stilleri üzerindeki etkisi. *Klinik Psikiyatri Dergisi*, 20(2), 120–128.
- Lafontaine, M. F., Azzi, S., Bell-Lee, B., Dixon-Luinenburg, T., Guérin-Marion, C., & Bureau, J. F. (2021). Romantic perfectionism and perceived conflict mediate the link between insecure romantic attachment and intimate partner violence in undergraduate students. *Journal of Family Violence*, 36, 195-208.
- Lammers, J., Stoker, J. I., Jordan, J., Pollmann, M., & Stapel, D. A. (2016). Power increases infidelity among men and women. *Psychological Science*, 22(9), 1191–1197. <https://doi.org/10.1177/0956797611416252>

- LaTaillade, J. J., Epstein, N. B., & Werlinch, C. A. (2006). Conjoint treatment of intimate partner violence: A cognitive behavioral approach. *Journal of Cognitive Psychotherapy: An International Quarterly*, 20(4), 393-410.
- Lawrence, E., Orengo-Aguayo, R., Langer, A., & Brock, R. L. (2009). The impact and consequences of partner emotional abuse: An examination of newlywed couples. *Journal of Family Psychology*, 23(6), 761-770.
- Lee, A., & Hankin, B. L. (2009). Insecure attachment, dysfunctional attitudes, and low self-esteem predicting prospective symptoms of depression and anxiety during adolescence. *Journal of Clinical Child & Adolescent Psychology*, 38(2), 219-231.
- Leisring, P. A. (2013). What will happen if I punch him? Expected consequences of female-perpetrated dating violence. *Journal of Interpersonal Violence*, 28(13), 2527-2552.
- Lelaurain, S., Fonte, D., Giger, J. C., Guignard, S., & Lo Monaco, G. (2021). Legitimizing Intimate Partner Violence: The Role of Romantic Love and The Mediating Effect of Patriarchal Ideologies. *Journal of Interpersonal Violence* 36(13-14): 6351-6368.
- Leonard, K. E., & Senchak, M. (1996). Prospective prediction of husband marital aggression within newlywed couples. *Journal of Abnormal Psychology*, 105, 369-380.
- Loring, M. T. (1994). *Emotional abuse: The trauma and the treatment*. Jossey-Bass.
- Makepeace, J. M. (1986). Gender differences in courtship violence victimization. *Family Relations*, 35, 383-388. doi: 10.2307/584365
- Marcus, R. F., & Swett, B. (2002). Violence and intimacy in close relationships. *Journal of Interpersonal Violence*, 17, 570-586. doi: 10.1177/0886260502017005006
- Margolin, G., & Burman, B. (1993). Wife abuse versus marital violence: Different terminologies, explanations, and solutions. *Clinical Psychology Review*, 13(1), 59-73. [https://doi.org/10.1016/0272-7358\(93\)90008-A](https://doi.org/10.1016/0272-7358(93)90008-A)
- Marshall, L. L. (1992). Development of the severity of violence against women scales. *Journal of Family Violence*, 7, 103-121. doi: 10.1007/BF00978700
- Marshall, L. L. (1999). Effects of men's subtle and overt psychological abuse on low-income women. *Violence and Victims*, 14(1), 69-88. <https://doi.org/10.1891/0886-6708.14.1.69>
- Matteson, A. V., & Moradi, B. (2005). Examining the roles of internalized heterosexism and hostile and benevolent sexism in the prediction of depression, anxiety, and self-esteem among lesbian women. *Sex Roles*, 52(3-4), 187-195.
- Mengi, H. (2021). *Üniversite öğrencilerinin flört şiddetine yönelik tutumları ve bağlanma stilleri ile ilişkisinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Yakın Doğu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Klinik Psikoloji Anabilim Dalı, Lefkoşa.
- Merrell, K. W. (2001). *Helping students overcome depression and anxiety: a practical guide*. Guilford Press.
- Meteoğlu, A. (2025). *Bağlanma stilleri ile romantik ilişkilerde temel psikolojik ihtiyaçların doyumu arasındaki ilişkide ilişkisel otantikliğin aracı rolü*. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Arel Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Klinik Psikoloji Ana Bilim Dalı, İstanbul.
- Mihalic, S. W., & Elliott, D. (1997). A social learning theory model of marital violence. *Journal of Family Violence*, 12(1), 21-47.
- Mikulincer, M. (1998). Attachment styles and anger regulation. *Journal of Personality and Social Psychology*, 74(2), 513-524.
- Mikulincer, M., & Shaver, P. R. (2007). *Attachment in adulthood: structure, dynamics, and change*. Guilford Press.

- Mikulincer, M., Florian, V., & Weller, A. (1993). Attachment styles, coping strategies, and posttraumatic psychological distress: The impact of the gulf war in Israel, *Journal of Personality and Social Psychology*, 64(5), 817-826.
- Mikulincer, M., Shaver, P.R., & Pereg, D. (2003). Attachment theory and affect regulation: The dynamics, development, and cognitive consequences of attachment-related strategies. *Motivation and Emotion*, 27(2), 77-102.
- Miller, E., McCauley, H. L., & Tancredi, D. J. (2007). Predictors of adolescent dating violence. *American Journal of Preventive Medicine*, 33(5), 347-354.
- Mohr, C. D., Holt-Lunstad, J., & Brennan, K. A. (2009). The influence of attachment styles on perceptions of and reactions to relational transgressions. *Journal of Social and Personal Relationships*, 26(2-3), 271-293.
- Moreno-Manso, J. M., Blázquez-Alonso, M., García-Baamonde, M. E., Guerrero-Barona, E. ve Pozueco-Romero, J. M. (2014). Gender as an Explanatory Factor of Psychological Abuse in Dating Couples. *Journal of Social Service Research*, 40(1), 1-14. doi:10.1080/01488376.2013.842951
- Mouradian, V. E. (2000). Abuse in intimate relationships: Defining the multiple dimensions and terms. *Violence Against Women*, 6(12), 1343-1354. <https://doi.org/10.1177/10778010022183665>
- Moya, M., Glick, P., Expósito, F., de Lemus, S., & Hart, J. (2007). It's for your own good: Benevolent sexism and women's reactions to protectively justified restrictions. *Journal of Personality and Social Psychology*, 92(4), 631-646.
- Muehlenhard, C. L., & Kimes, L. A. (1999). The social construction of violence: The case of sexual and domestic violence. *Personality and Social Psychology Review*, 3(3), 234-245.
- Murphy, C. M., & Hoover, S. A. (1999). Measuring emotional abuse in dating relationships as a multifactorial construct. *Violence and Victims*, 14(1), 39-53.
- Nalioğlu, R. (2024). *Evli çiftlerde duygusal bağımlılık ve duygusal istismar ilişkisi: duygusal kıskançlığın aracılık rolü*. Yüksek Lisans Tezi. Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı, Adana.
- O'Keefe, M. (1997). Predictors of dating violence among high school students. *Journal of Interpersonal Violence*, 12, 546-568. <http://dx.doi.org/10.1177/088626097012004005>
- Okutan, N. (2010). *Eşcinsellere yönelik tutumlar: cinsiyetçilik romantik ilişkilerle ilgili kalıpyargılar ve yetişkin bağlanma biçimleri açısından bir değerlendirme*. Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Psikoloji Ana Bilim Dalı, Ankara.
- O'Leary, K. D. (1988). *Physical aggression between spouses: A social learning theory perspective*. In V. B. Van Hasselt, R. L. Morrison, A. S. Bellack, & M. Hersen (Eds.), *Handbook of family violence* (pp. 31-55). Plenum Press.
- Orcutt, H. K., Garcia, M., & Pickett, S. M. (2005). Female-perpetrated intimate partner violence and romantic attachment style in a college student sample. *Violence and Victims*, 20(3), 287.
- Overall, N. C., & Sibley, C. G. (2009). Attachment and dependence in romantic relationships: A longitudinal study of the investment model and self-efficacy. *Journal of Research in Personality*, 43(4), 554-562.
- Overall, N. C., Sibley, C. G., & Tan, R. (2011). The costs and benefits of sexism: Resistance to influence during relationship conflict. *Journal of Personality and Social Psychology*, 101(2), 271.

- Öngün, E., & Ünsal, G. (2018). Üniversite yaşamında yakın ilişkiler ve istismar. *Journal of Academic Research in Nursing (JAREN) Dergisi*, (4), 1, 52-8.
- Pears, K. C., & Capaldi, D. M. (2001). Intergenerational transmission of abuse: A two-generational prospective study of an at-risk sample. *Child Abuse & Neglect*, 25(11), 1439-1461.
- Pietromonaco, P. R., & Beck, L. A. (2015). Attachment processes in adult romantic relationships. In J. A. Simpson & J. F. Dovidio (Eds.), *APA handbook of personality and social psychology, Volume 3: Interpersonal relations* (pp. 33-64). *American Psychological Association*.
- Postmus, J. L. (2010). Economic empowerment of domestic violence survivors. In *VAWnet applied research forum: National Resource Center on Domestic Violence* (Vol. 11).
- Postmus, J. L., Plummer, S.-B., McMahon, S., Murshid, N. S., & Kim, M. S. (2012). Understanding economic abuse in the lives of survivors. *Journal of Interpersonal Violence*, 27(3), 411-430. <https://doi.org/10.1177/0886260511421669>
- Rennison, C. M. Welchans, S. (2000). *Intimate partner violence*. U.S. Department of Justice, Office of Justice Programs, Bureau of Justice Statistics.
- Riggs, D. S., & O'Leary, K. D. (1989). *A theoretical model of courtship aggression*. In M. A. Pirog-Good & J. E. Stets (Eds.), *Violence in dating relationships: Emerging social issues* (pp. 53-71). New York: Praeger.
- Riggs, D. S., & O'Leary, K. D. (1996). Aggression between heterosexual dating partners: An examination of a causal model of courtship aggression. *Journal of Interpersonal Violence*, 11, 519-540. doi: 10.1177/088626096011004005
- Riggs, S. A., & Kaminski, P. (2010). Childhood emotional abuse, adult attachment, and depression as predictors of relational adjustment and psychological aggression. *Journal of Aggression, Maltreatment & Trauma*, 19(1), 75-104.
- Rudman, L. A., & Glick, P. (2001). Prescriptive gender stereotypes and backlash toward agentic women. *Journal of Social Issues*, 57(4), 743-762. <https://doi.org/10.1111/0022-4537.00239>
- Sagrestano, L. M., Heavey, C. L., & Christensen, A. (1999). Perceived power and physical violence in marital conflict. *Journal of Social Issues*, 55(1), 65-79.
- Sakallı-Uğurlu, N. (2002). Çelişik duygulu cinsiyetçilik ölçeği: Geçerlik ve güvenilirlik çalışması (Ambivalent sexism scale: a study of validity and reliability). *Türk Psikoloji Dergisi (The Journal of Turkish Psychology)*, 17, 47-58.
- Sakallı-Uğurlu, N. (2003). Cinsiyetçi tutumlar ve ambivalans kuramı. *Türk Psikoloji Dergisi*, 18(52), 19-29.
- Sakallı-Uğurlu, N. (2008). Erkeklerle yönelik çelişik cinsiyetçilik: Ölçek uyarlaması, geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları. *Türk Psikoloji Yazıları*, 11(21), 1-15.
- Saltzman, L. E., Fanslow, J. L., McMahon, P. M., & Shelley, G. A. (2002). Intimate partner violence surveillance: Uniform definitions and recommended data elements. *Centers for Disease Control and Prevention*.
- Sarıhan, B., & Yılmaz, O. (2018). The interplay between peer attachment and aggression in early adolescence: the mediator role of mother and father attachment. *20th International Congress on Psychological Counseling and Guidance*, Samsun.
- Scheeren, P., Vieira, R. V. D. A., Goulart, V. R., & Wagner, A. (2014). Marital quality and attachment: The mediator role of conflict resolution styles. *Paidéia (Ribeirão Preto)*, 24, 177-186.

- Scher, A., & Mayseless, O. (1994). Mothers' attachment with spouse and parenting in the first year. *Journal of Social and Personal Relationships*, 11(4), 601-609.
- Seager, M. (2019). The crisis of male mental health: A call to change the narrative. *Psychology Review*, 25(3), 20-23.
- Sedgwick, P. (2013). *Convenience sampling*. <https://doi.org/10.1136/bmj.f6304>
- Selçuk, E., Günaydın, G., Sümer, N., & Uysal, A. (2005). Yetişkin bağlanma boyutlarının ilişkilerde yaşantılar envanteri-II (ECR-R) ile ölçülmesi: Geçerlik ve güvenirlik çalışmaları. *Türk Psikoloji Yazıları*, 8(16), 1-11.
- Selçuk, S. (2021). *Kadınların toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumları açısından bağlanma stili, kadına yönelik şiddet tutumu ve benlik saygısının incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Psikoloji Ana Bilim Dalı, İstanbul.
- Serinyel, E. (2021). *Yetişkin erkeklerin kadına yönelik şiddet tutumu ile çelişik duygulu cinsiyetçilik ve narsisizm düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Üsküdar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Klinik Psikoloji Ana Bilim Dalı, İstanbul.
- Sharp, N. (2008). *What's yours is mine: The different forms of economic abuse and its impact on women and children experiencing domestic violence*. London: Refuge. Retrieved from <https://www.refuge.org.uk/our-work/forms-of-violence-and-abuse/economic-abuse/>
- Shorey, R. C., Cornelius, T. L., & Bell, K. M. (2008). A critical review of theoretical frameworks for dating violence: Comparing the dating and marital fields. *Aggression and Violent Behavior*, 13, 185-194. doi:10.1016/j.avb.2008.03.003
- Sibley, C. G., & Wilson, M. S. (2004). Differentiating hostile and benevolent sexism: Implications for leadership styles in organizations. *Sex Roles*, 51(7), 487-496. <https://doi.org/10.1023/B:SERS.0000049230.90686.44>
- Simpson, J. A., & Rholes, W. S. (1998). *Attachment theory and close relationships*. Guilford Press.
- Soysal, A. Ş., Bodur, Ş., İşeri, E., & Şenol, S. (2005). Bebeklik dönemindeki bağlanma sürecine genel bir bakış. *Klinik Psikiyatri*, 8(2), 88-99.
- Stark, E. (2007). *Coercive control: How men entrap women in personal life*. New York: Oxford University Press.
- Stets, J. E. (1988). *Domestic Violence and Control*. New York: Springer-Verlag.
- Straus, M. A. (1979). Measuring intra family conflict and violence: The Conflict Tactics (CT) Scales. *Journal of Marriage and the Family*, 41 (1), 75-88. doi:10.2307/351733
- Straus, M. A. (1990). *Injury, Frequency, and the Representative Sample Fallacy in Measuring Wife Beating and Child Abuse*. In M. A. Straus & R. J. Gelles (Eds.), *Physical Violence in American Families: Risk Factors and Adaptations to Violence in 8145 Families* (pp. 75-89). New Brunswick, NJ: Transaction Publications.
- Straus, M. A., Gelles, R. J., Asplund, L. M. (1990). Physical Violence in American Families: Risk Factors and Adaptations to Violence in 8,145 Families. *Violence and Victims*, 5(4), 297-298. doi:10.1891/0886-6708.5.4.297
- Stylianou, A. M. (2018). Economic abuse within intimate partner violence: A review of the literature. *Violence and Victims*, 33(1), 3-22. <https://doi.org/10.1891/0886-6708.VV-D-16-00050>

- Su, P. Y., Hao, Y., Huang, X. Y., Xiao, W. J., & Tao, F. B. (2011). Dating violence and mental health among Chinese college students. *Journal of Interpersonal Violence*, 26(1), 87–105.
- Sümer, N. (2006). Yetişkin bağlanma ölçeklerinin kategoriler ve boyutlar düzeyinde karşılaştırılması. *Türk Psikoloji Dergisi*, 21(57), 1-22.
- Sümer, N., & Güngör, D. (1999). Yetişkin bağlanma stillerinin kendilik modelinin ve başkası modelinin ayrışması bağlamında incelenmesi. *Türk Psikoloji Dergisi*, 14(44), 35–50.
- Swan, S. C. Snow, D. L. (2003). Behavioral and psychological differences among abused women who use violence in intimate relationships. *Violence Against Women*, 9(1), 75–109. doi:10.1177/1077801202238431
- Swim, J. K., & Hyers, L. L. (2009). *Sexism*. In T. D. Nelson (Ed.), *Handbook of prejudice, stereotyping, and discrimination* (pp. 407–430). Psychology Press.
- Tajfel, H. (1981). *Social identity and intergroup relations*. London: Cambridge University Press.
- Tarhan, S., Çetin, G. H., & Ekşioğlu, S. (2017). Çelişik duygulu cinsiyetçilik, toplumsal cinsiyet ve evlilikte kadına yönelik şiddete ilişkin tutumlar. *Journal of Human Sciences*, 14(2), 1894-908.
- Taş, G. (2024). *Sistemin meşrulaştırılması, cinsiyetçiliğe karşı susmak ve reddedilme duyarlılığının psikolojik şiddet yaşantısında işlevi*. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Bilgi Üniversitesi Lisansüstü Programlar Enstitüsü Psikoloji Ana Bilim Dalı, İstanbul.
- Thompson, E. H., & Bennett, K. M. (2015). Masculinity ideology: A review of research and implications for mental health. *Journal of Counseling & Development*, 93(4), 428–437. <https://doi.org/10.1002/jcad.12042>
- Toplu Demirtaş, E., & Hatipoğlu Sümer, Z. (2022). Üniversite öğrencilerinde flört şiddeti: Cinsiyet farklılıkları. *Türk Psikoloji Dergisi*, 37(100), 33–49.
- Toplu Demirtaş, E., Hatipoğlu Sümer, Z., & Murphy, C. M. (2018). Turkish version of the multidimensional measure of emotional abuse (MMEA-TR): Preliminary psychometrics in college students. *Violence and Victims*, 33(2), 275-295. doi: 10.1891/0886-6708.VV-D-1600087
- Travaglia, L. K., Overall, N. C., & Sibley, C. G. (2009). Benevolent and hostile sexism and preferences for romantic partners, *Personality and Individual Differences*, 47: 599–604.
- Uzun, M. (2023). *Evli bireylerin psikolojik şiddete maruz kalma ve ilişkisel profesyonel yardım arama tutumlarının incelenmesi: Bir karma desen çalışması*. Doktora Tezi. Ege Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı, İzmir.
- Vatandaş, D. D. C. (2011). Toplumsal cinsiyet ve cinsiyet rollerinin algılanışı. *Istanbul Journal of Sociological Studies* (35), 29-56.
- Viki, G. T., & Abrams, D. (2002). But she was unfaithful: Benevolent sexism and reactions to rape victims who violate traditional gender role expectations. *Sex Roles*, 47(5), 289–293.
- Vyas, S., & Watts, C. (2009). How does economic empowerment affect women's risk of intimate partner violence in low and middle income countries? A systematic review of published evidence. *Journal of International Development*, 21(5), 577–602. <https://doi.org/10.1002/jid.1500>
- Walker, L. E. (1979). *The Battered Woman Syndrome*. Harper & Row.
- Walker, L. E. A. (2009). *The Battered Woman Syndrome* (3rd ed.). Springer Publishing Company.

- Wekerle, C., & Wolfe, D. A. (1999). Dating violence in mid-adolescence: Theory, significance, and emerging prevention initiatives. *Clinical Psychology Review*, 19(4), 435-456.
- Widom, C. S. (1989). The cycle of violence. *Science*, 244(4901), 160-166.
- Widom, C. S., & Kuhns, J. B. (1996). Childhood victimization and subsequent risk for promiscuity, prostitution, and teenage pregnancy: A prospective study. *American Journal of Public Health*, 86(11), 1607-1612. <https://doi.org/10.2105/AJPH.86.11.1607>
- Widom, C. S., Czaja, S. J., & Dutton, M. A. (2006). Childhood victimization and lifetime revictimization. *Child Abuse & Neglect*, 32(8), 785-796.
- Williams, S. L. Frieze, I. H. (2005). Patterns of violent relationships, psychological distress, and marital satisfaction in a national sample of men and women. *Sex Roles*, 52(11-12), 771-784. doi:10.1007/S11199-005-4198-4/METRICES
- Wolfe, D. A., Wekerle, C., Reitzel-Jaffe, D., & Lefebvre, L. (1998). Factors associated with abusive relationships among maltreated and non-maltreated youth. *Development and Psychopathology*, 10, 61-86.
- World Health Organization. (2021). *Violence against women prevalence estimates*, 2018. World Health Organization.
- Wright, M. O., Crawford, E., & Del Castillo, D. (2009). Childhood emotional maltreatment and later psychological distress among college students: The mediating role of maladaptive schemas. *Child Abuse & Neglect*, 33(1), 59-68.
- Yakushko, O. (2005). Ambivalent sexism and relationship patterns among women and men in Ukraine. *Sex Roles*, 52(9-10), 589-596.
- Yıldırım, A. (2018). *İstismar Türleri ve Etkileri: Toplumda Farkındalık Yaratma Üzerine Bir İnceleme*. Ankara Üniversitesi Yayınları.
- Yllo, K. (1988). *Political and methodological debates in wife assault research*. In K. Yllo, & M. Bograd (Eds.), *Feminist perspectives on wife abuse*. Beverly Hills: Sage.
- Yolcu, D. (2019). *Üniversite öğrencilerinde flört şiddeti: benlik saygısı, algılanan ilişki özyeterliği ve bağlanma biçimlerinin rolü*. Yüksek Lisans Tezi, Mersin Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı, Mersin.
- Yoshihama, M., Horrocks, J., & Kamano, S. (2009). The role of emotional abuse in partner violence in Japan. *Violence Against Women*, 15(5), 529-545.
- Young, J. E. (1999). *Cognitive therapy for personality disorders: A schema-focused approach*. (3rd ed.). Sarasota, FL: Professional Resource Press.
- Young, J. E., Klosko, J. S., & Weishaar, M. E. (2003). *Schema therapy: A practitioner's guide*. Guilford Press.
- Yumuşak, A. (2013). *Üniversite öğrencilerinin flört şiddetine yönelik tutumları, toplumsal cinsiyetçilik ve narsistik kişilik özellikleri arasındaki ilişki*. Yüksek Lisans Tezi. Gaziosmanpaşa Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı, Tokat.
- Yüksel, A., & Yücel, Ü. (2019). Kadına yönelik şiddetin kadınların toplumsal cinsiyet algıları üzerindeki etkisi. *Kadın Çalışmaları Dergisi*, 24(1), 45-67.
- Zawisza, M., Luyt, R., & Zawadzka, A. M. (2012). Ambivalence toward men: Comparing sexism among Polish, South African and British university students. *Sex Roles*, 66, 453-467.

Zhi, K., Yang, J., Chen, Y., Akebaijiang, N., Liu, M., Yang, X., & Zhang, S. (2021). The relationship between future time perspective and psychological violence among Chinese college students. *Frontiers in Psychology*, 12, 585837. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2021.585837>

EKLER

Ek 1. Etik Kurul Onay Formu

ONDOKUZ MAYIS ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL VE BEŞERİ BİLİMLER ARAŞTIRMALARI ETİK KURUL KARARLARI

KARAR TARİHİ	TOPLANTI SAYISI	KARAR SAYISI
27.12.2024	11	2024-1273

KARAR NO: 2024-1273
Üniversitemiz Lisansüstü Eğitim Enstitüsü öğrencisi Elif ÜSTÜNEL'in Doç. Dr. Meryem VURAL BATIK danışmanlığında "Romantik İlişkide Duygusal İstismarın Yetişkin Bağlanma Stilleri ve Çelişik Duygulu Cinsiyetçilik Açısından İncelenmesi" isimli yüksek lisans tezine ilişkin anket, ölçek ve bilgisayar ortamında anket/test çalışmasını içeren 259834 sayılı dilekçesi okunarak görüşüldü.

Üniversitemiz Lisansüstü Eğitim Enstitüsü öğrencisi Elif ÜSTÜNEL'in Doç. Dr. Meryem VURAL BATIK danışmanlığında "Romantik İlişkide Duygusal İstismarın Yetişkin Bağlanma Stilleri ve Çelişik Duygulu Cinsiyetçilik Açısından İncelenmesi" isimli yüksek lisans tezine ilişkin anket, ölçek ve bilgisayar ortamında anket/test çalışmasının kabulüne oy birliği ile karar verildi.

Ek 2. Kişisel Bilgi Formu

KİŞİSEL BİLGİ FORMU

Değerli Katılımcı;

Bu çalışma, romantik ilişkilerde psikolojik şiddetin, yakın ilişkilerdeki bağlanma tarzları ve çelişik duygulu cinsiyetçilik ile nasıl ilişkili olduğunu incelemek amacıyla yürütülmektedir. Sizden istenilen ölçeklerdeki tüm maddeleri içtenlikle ve gerçek durumunuzu yansıtırıcı cevaplamanız araştırma için oldukça önemlidir. Araştırma sonuçları grup olarak değerlendirileceğinden ad- soyad gibi kimliğinizi belirtecek bilgileri yazmanıza gerek yoktur. Yanıtlarınız kesinlikle gizli tutulacak ve sadece araştırma kapsamında kullanılacaktır. Katkılarınızdan dolayı şimdiden teşekkür ederim.

Elif ÜSTÜNEL

OMÜ, Kadın ve Aile Araştırmaları

1. Yaşınız: .....
2. Cinsiyetiniz:
☐ Kadın ☐ Erkek ☐ Belirtmek istemiyorum
3. Medeni Durumunuz:
☐ İlişkisi yok ☐ İlişkisi var ama evli değil
☐ Evli ☐ Boşanmış / Eşi vefat etmiş
4. Eğitim Düzeyiniz:
☐ İlkokul/ Ortaokul ☐ Lise
☐ Üniversite (Ön lisans/Lisans) ☐ Lisansüstü
5. Yaşamınızın çoğunu geçirdiğiniz yerleşim yeri:
☐ Köy ☐ İlçe ☐ Şehir ☐ Büyükşehir
6. Çalışma durumunuz:
☐ Çalışıyor ☐ Çalışmıyor ☐ Öğrenci
7. Çocukken (18 yaşından önce) duygusal olarak ihmal edildiğinizi düşünüyor musunuz? (Örneğin sevildiğinizi, önemli ya da özel olduğunuzu düşünmemeniz, destek, ilgi görmemeniz gibi.)
☐ Evet, oldukça
☐ Evet, biraz
☐ Hayır

Ek 3: Çok Boyutlu Duygusal İstismar Ölçeği-Kısa Formu

ÇOKBOYUTLU DUYGUSAL İSTİSMAR ÖLÇEĞİ – KISA FORMU (ÇBDİÖ-KF)

Aşağıda, partnerinizle ilişkinizdeki son altı ayı düşünerek yanıtlamanız istenen maddeler verilmiştir. Şu anda bir partneriniz yoksa bu maddeleri bir önceki ilişkinizi düşünerek yanıtlayabilirsiniz. Belirtilen davranışı, partnerinizin ne sıklıkta yaptığını gösteren rakamı daire içine alarak işaretleyiniz.

(1) Bir kere (2) İki kere (3) 3-5 kere (7) Son altı ayda olmadı ama daha önce oldu	(4) 6-10 kere (5) 11-20 kere (6) 20 kereden fazla	(0) Hiçbir zaman olmadı	Bir kere	İki kere	3-5 kere	6-10 kere	11-20 kere	20 + kere	Son 6 ayda olmadı	Hiç olmadı
1.Partnerim şüpheli bir tavırla nerede veya kimlerle birlikte olduğunu sordu.			1	2	3	4	5	6	7	0
2.Partnerim kişisel eşyalarımı gizlice karıştırdı.										
3.Partnerim bazı arkadaşlarım veya aile üyelerimle görüşmemi engellemeye çalıştı.										
4.Partnerim, arkadaşlarım ile çok fazla zaman geçirmemden şikayet etti.										
5.Partnerim, ona haber vermeden bir yere gittiğim için kızdı.										

Ek 4. Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri-II

Aşağıdaki maddeler romantik ilişkilerinizde hissettiğiniz duygularla ilgilidir. Bu araştırmada sizin ilişkinizde yalnızca şu anda değil, genel olarak neler olduğuyla ya da neler yaşadığınızla ilgilenmekteyiz. Maddelerde sözü geçen "birlikte olduğum kişi" ifadesi ile romantik ilişkide bulunduğunuz kişi kastedilmektedir. Eğer halihazırda bir romantik ilişki içerisinde değilseniz, aşağıdaki maddeleri bir ilişki içinde olduğunuzu varsayarak cevaplandırınız. Her bir maddenin ilişkilerinizdeki duygu ve düşüncelerinizi ne oranda yansıttığını karşısındaki 7 aralıklı ölçek üzerinde, ilgili rakam üzerine çarpı (X) koyarak gösteriniz.

1-----2-----3-----4-----5-----6-----7

Hiç Katılmıyorum

Kararsızım

Tamamen Katılıyorum

1. Birlikte olduğum kişinin sevgisini kaybetmekten korkarım.	1	2	3	4	5	6	7
2. Gerçekte ne hissettiğimi birlikte olduğum kişiye göstermemeyi tercih ederim.	1	2	3	4	5	6	7
3. Sıklıkla, birlikte olduğum kişinin artık benimle olmak istemeyeceği korkusuna kapılırım.	1	2	3	4	5	6	7
4. Özel duygu ve düşüncelerimi birlikte olduğum kişiyle paylaşmak konusunda kendimi rahat hissederim	1	2	3	4	5	6	7
5. Sıklıkla, birlikte olduğum kişinin beni gerçekten sevmediği kaygısına kapılırım	1	2	3	4	5	6	7

Ek 5. Çelişik Duygulu Cinsiyetçilik Ölçeği

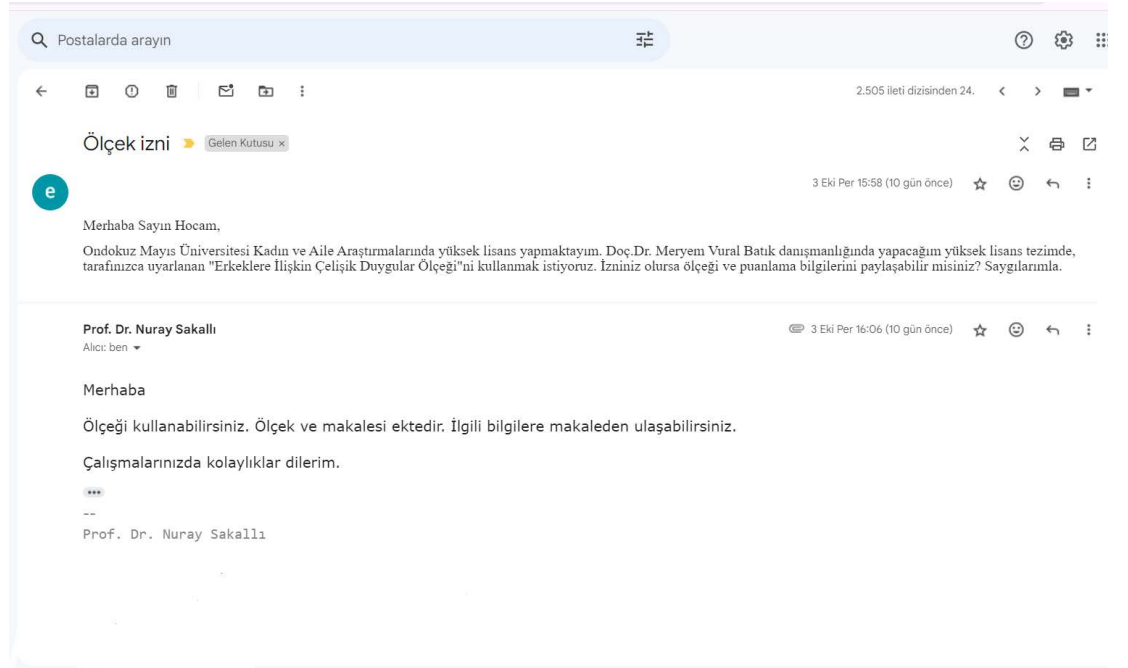
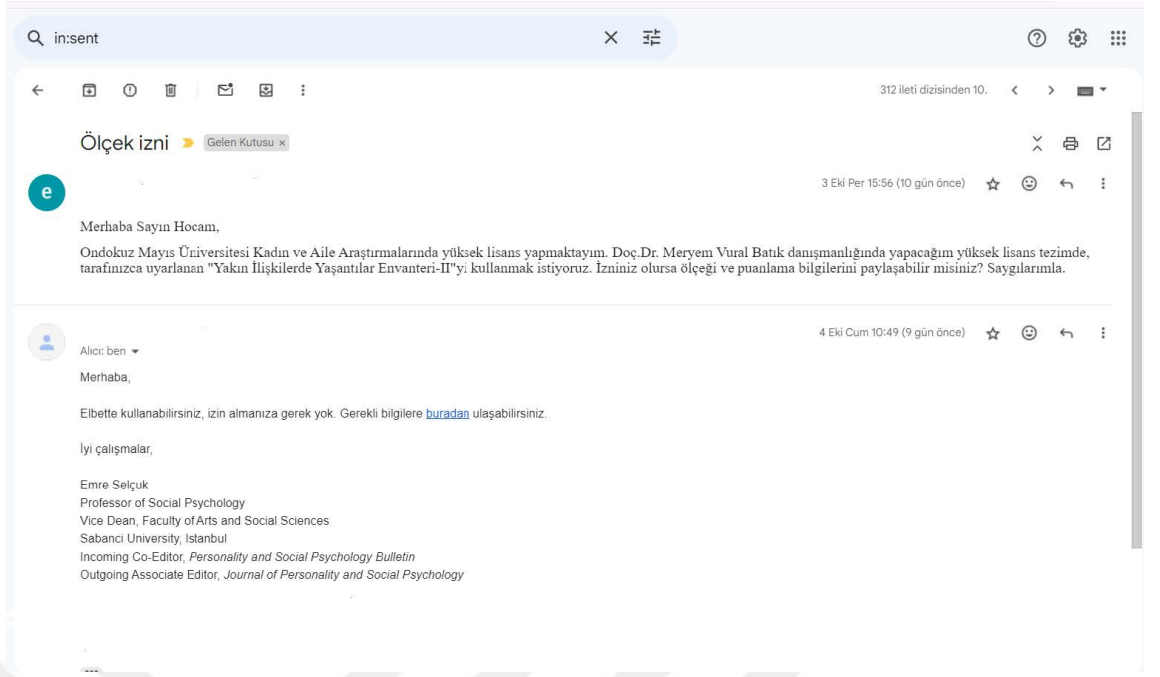
Lütfen aşağıdaki her bir ifade ile ne derece hemfikir olduğunuzu verilen ölçekteki sayılardan uygun olanını daire içine alarak belirtiniz.

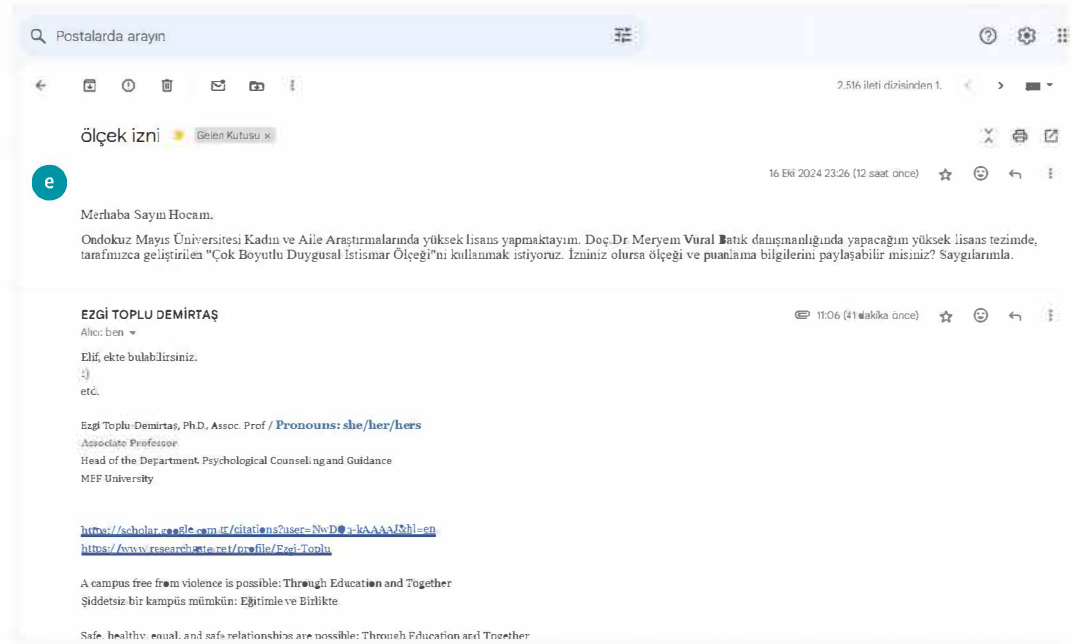
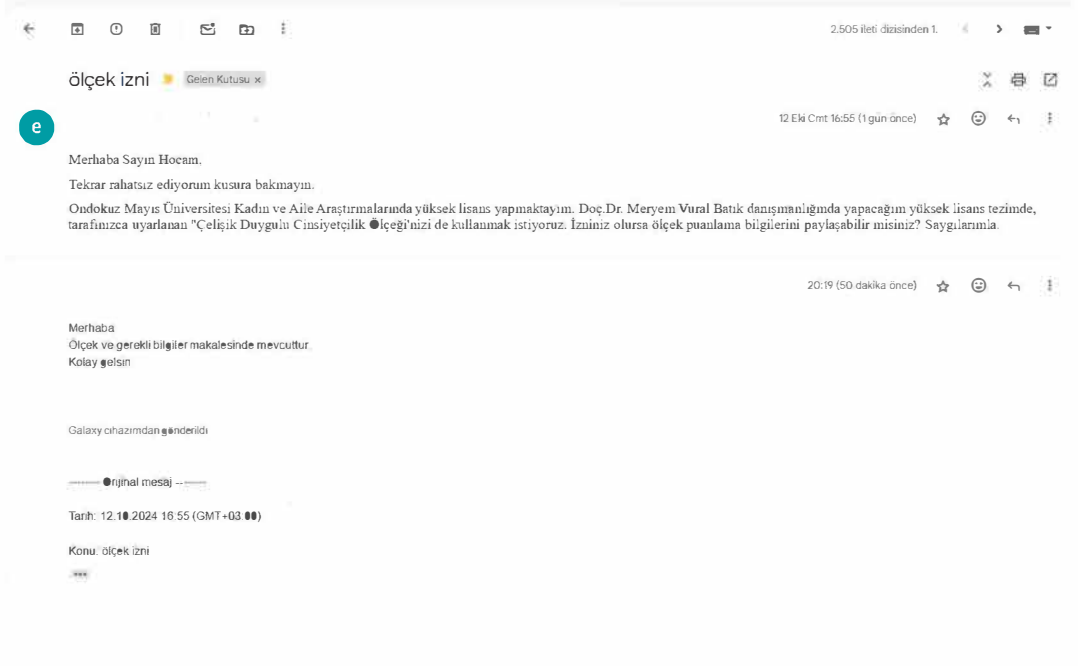
	Tamamen Karşıyım	Karşıyım	Biraz Karşıyım	Biraz Katılıyorum	Katılıyorum	Tamamen Katılıyorum
1. Ne kadar başarılı olursa olsun bir kadının sevgisine sahip olmadıkça bir erkek gerçek anlamda bütün bir insan olamaz.	1	2	3	4	5	6
2. Gerçekte birçok kadın “eşitlik” arıyoruz maskesi altında işe alınmalarda kendilerinin kayırılması gibi özel muameleler arıyorlar.	1	2	3	4	5	6
3. Bir felaket durumunda kadınlar erkeklerden önce kurtarılmalıdır.	1	2	3	4	5	6
4. Birçok kadın masum söz veya davranışları cinsel ayrımcılık olarak yorumlamaktadır.	1	2	3	4	5	6
5. Kadınlar çok çabuk alınırlar.	1	2	3	4	5	6

Ek 6. Erkeklere İlişkin Çelişik Duygulu Cinsiyetçilik Ölçeği

Lütfen her bir ifade ile ne derece hemfikir olup olmadığınızı verilen ölçekteki sayılardan uygun olanı ifadenin yanındaki boşluğa yazarak belirtiniz.

	1	2	3	4	5	6	
	Hiç						Çok
	Katılmıyorum						Katılıyorum
___ 1. Çiftlerden ikisi de çalışıyor olsa bile, kadın evde erkeğine bakma konusunda daha fazla sorumluluk üstlenmelidir.							
___ 2. Bir erkek cinsel açıdan çekici bulduğu kadını yatağa atmak için ne gerekiyorsa yapmak konusunda tipik olarak hiç bir ahlaki değere sahip değildir.							
___ 3. Acil durumlarda erkekler kadınlara göre daha düşük olasılıkla kendilerini kaybedeceklerdir.							
___ 4. Erkekler kadınlara “yardım ediyor” gibi gözükrken, çoğunlukla kendilerinin kadınlardan daha iyi olduklarını kanıtlamaya çalışırlar.							
___ 5. Her kadının kendisini el üstünde tutacak bir erkeğe ihtiyacı vardır.							

ÖZ GEÇMİŞ

Elif ÜSTÜNEL, Mimar Sinan Anadolu Lisesi'ni bitirdikten sonra Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi, Antropoloji bölümünden 13.06.2018 tarihinde mezun oldu. Daha sonra Anadolu Üniversitesi İletişim Bilimleri Fakültesi Halkla İlişkiler ve Reklamcılık bölümünden 23.05.2022 tarihinde mezun oldu. 2023 yılında OMÜ Kadın ve Aile Araştırmaları Ana Bilim Dalı Yüksek Lisans programına girdi. Temel ilgi alanları, Kadın çalışmaları, romantik ilişkiler ve psikoloji.

İletişim Bilgileri

ORCID ID : 0009-0002-6713-2481

Yayınlar:

1. Üstünel, E., & Batık, M. V. Toplumsal Cinsiyet Rollerinin ve İlişki Bağımlılığının Sinderella Sendromu Üzerindeki Etkileri. Tam Metin Bildiri Kitabı, 46.